NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראָשען

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע–זעה 19. זייט

הײַנט 22 זײַטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 13 | Łódź, Piątek, 15 stycznia 1937 | אַדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. pocz't.1.06 | לאָדז, פרייטאָג פ׳ בא ג׳ שבט תרצ״ז | 15־טער יאַהרגאַנג

פראַנקרייך עפענט די טירען

פון איהרע קאָלאָניעס פאַר אויסלענדישע יודען

פאַריז, 14 (י. ט. א. טעלעגראַפיש)

די יודישע טעלעגראַפען־אַגענטור דערוויסט זיך פון זיכערע קוועלען, אַז עס ווערט ערוואַרט אַ וויכטיגע ערקלערונג פון דער פראַנצויזישער רעגירונג, בנוגע אַריינלאָזען אויסלענדישע יודען אין די פראַנצויזישע קאָלאָניעס. די דאָזיגע ערקלערונג, וועלכע דאַרף פערעפענטליכט ווערען אין איינציגע טעג אַרום ווערט ערוואַרט מיט גרויס אינטערעס.

געהרינג צום שפּאַנישען פראָנט

ער וויל צוגעבען מוט די שפּאַנישע אויפשטענדיגע

לאָנדאָן, 14 (ספּ. טעל.)

עס געהט קלאַנגען, אַז גענעראַל פראַנקאָ, דער פיהרער פון די שפּאַנישע פאַשיסטען האָט אַליין ערקלערט, אַז די לאַגע פון פאַשיסטישען מיליטער איז זעהר אַ טרויעריגע. אויב עס וועט נישט אָנקומען קיין עקסטרא־הילף פון דייטשלאַנד און איטאַליען. עס איז דאַנאָר פאַרהאַן אַ ידיעה, אַז גענעראַל פראַנקאָ זאָל שוין האָבען אויסגעדריקט זיין ווילען צו פערשטענדיגען זיך מיט דעם פרעמיער־מיניסטער קאַבאַלעראָ פון דער שפּאַנישער רעגירונג און דערפיהרען צו אַ שלום. דערמיט ערקלערט מען פאַרוואָס גענעראַל געהרינג קומט צו פאָהרען קיין שפּאַניען צו דער פאַשיסטישער רעגירונג אין בורגאָס, וועלענדיג נישט דערלאָזען, אַז דער אינצעליכער שלום זאָל געשלאָסען ווערען.

פאַריז, 14 (ספּ. טעל.)

אין „עקאָ דע פּאַרי" איז אָבגעדריקט אַן אינטערוויו מיט'ן שפּאַנישען גענעראַל־גובערנאַטאָר איבער מאַראָקאָ פּולקאָווניק בייגבעדער. דער דאָזיגער פּולקאָווניק האָט ערקלערט:

„מיר זענען נישט אויף אַזויפיל משוגע, כדי צו דערלאָזען צו דעסאַנטען, וועלכע וואָלטען גלייך אַרויסגערופען אַ מלחמה. מיר ווילען נישט קיין מלחמה, נאָר אַ נצחון. נישט נאָר, וואָס מיר דאַרפען נישט קיין דייטשען חייל, נאָר קיינמאָל וועט דאָס נאַציאָנאַלע שפּאַניען קיינעם נישט אָבטרעטען קיין שפּאַן ערד".

גלייכצייטיג האָט דער פראַנצויזישער מיליטערישער אַטאַשע אין שפּאַניש־מאַראָקאָ בעקומען אַן ערלויבניש פון גענעראַל פראַנקאָ צו בעזוכען אַלע סטראַטעגישע פּונקטען פון שפּאַניש־מאַראָקאָ, כדי זיך צו איבערצייגען, אַז די אַלע ידיעות וועגען פערכאַפּען מאַראָקאָ דורך דייטשלאַנד זענען איבערטריבען.

טראָץ די אַלע פערזיכערונגען אַרענגען דאָך די פראַנצויזישע צייטונגען ווייטערדיגע אַלאַרמירענדע ידיעות וועגען בעזעצען שפּאַניש מאַראָקאָ דורך דייטשען.

דער וויזיט פון מיניסטער ד"ר שאַכט אין פּאַריז איז אין דער לעצטער מינוט אָפּגערופען געוואָרען. דאַגעגען איז גענעראַל געהרינג אָנגעקומען קיין רוים, וואו ער איז אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס פּאַראַד.

זעהט זיך אָן, אַז דייטשלאַנד מאַכט אָפּהענגיג פון רעזולטאַט פון געהרינגס וויזיט אין רוים דעם בעזוך פון ד"ר שאַכט אין פּאַריז.

אין די היגע דיפּלאָמאַטישע קרייזען האָט זיך געכטען פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז פון רוים וועט גענעראַל געהרינג אָפּפאָהרען קיין בורגאָס צום גענעראַל פראַנקאָ.

יודען ווערן בעשוועהט ביי דער ווינטער־הילף

דעפּוטאַט מינצבערגס רעדע אין דער בודזשעט־קאָמיסיע

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש)

די בודזשעט־קאָמיסיע פון סיים איז צוגעטרעטען צו בעטראַכטען דעם פּרעליִמינאַר־בודזשעט פון מיניסטעריום פאַר עפענטליכען שוץ, וועלכען האָט רעפערירט דעפּ. טאָמאַשקיעוויטש. דער רעפערענט ווייזט אָן, אַז דער וואוקס פון דער פּראָדוקציע געהט שנעלער ווי דער וואוקס פון דער בעפעלקערונג. ס'איז דעריבער שווער צו רעדען וועגען אַן איבערבעפעלקערונג. זיינע ערשיינונגען האָבען דעריבער אַ געזעלשאַפטליכען אונטערשלאַג און דערביי אַ פּאָליטישען.

אינזער צושטאַנד פון דער בעפעלקערונג ווערט קלענער געבענדיג 17 פון 1000 אין יאָהר 1930 ביז 12,1 פון 1000 אין יאָהר 1935. אמת, אַז מיר האָבען אַ פערקלענערטע צאָהל טויט־פאַלען. פאַר דער מלחמה האָבען מיר געהאַט 21 טויט־פאַלען אויף 1000 איינוואוינער, און אין יאָהר 1934 נאָר 14,4.

ס'איז אויך בעקאַנט, ווי אַזוי ס'זעהט אויס דער געזונד־צושטאַנד פון דער בעפעלקערונג.

70 טויזענד שטאַרבען אַ יאָהר פון שווינדזוכט, 300 טויזענד זענען קראַנק אויף אָפענער שווינדזוכט, אין אַלגעמיין אָבער אַ מיליאָן קראַנקע אויף שווינדזוכט

אויף דעם ווירקען די פאַטאַלע וואוינונגס־בעדינגונגען. אין די אַרבייטער־וואוינונגען פאַלט אויס אויף איין בעט פון 2—3 פּערזאָן. אויף 1000 איינוואוינער האָבען מיר 31,1 דאָקטוירים, בעת אין דער שווייץ זענען פערהאַן 106. די צאָהל קראַנקע אויף סיפיליס וואַקסט. אין פּויזען, למשל, איז די צאָהל קראַנקע געוואַקסען אין די לעצטע 2 יאָהר פון 1293 אויף 2084. אַ בעאונרוהיגענדע ערשיינונג איז, וואָס די דאָזיגע קראַנקהייטען האָבען זיך איבערגעוואָרפען אויפ'ן דאָרף. די ערנעהרונג פון דער בעפעלקערונג איז אַ שלעכטע.

דאַן האָט דער רעפערענט אַרומגערעדט די מאַטעריעלע לאַגע פון די ברייטע אַרבייטענדע מאַסען אין פּוילען. פון בעזונדערער אַרבייט האַלטען זיך אויס 33 פּראָצענט פון דער בעפעלקערונג. דער רעפערענט האַלט, אַז דאָס געהאַלט פון בעזונדערע אַרבייטער איז זעהר נידריג.

די רעדוקציע פון די פּענסיעס אין די לעצטע 6 יאָהר האָט בעטראָפען 22 פּראָצענט. דאָס נידריגסטע געהאַלט בעקומען די אַרבייטער אין דער האָלץ־אינדוסטריע און מינעראַל - אינדוסטריע.

דאַן כאַראַקטעריזירט דער רעפערענט די איבערבעפעלקערונג אויף דעם דאָרף. אויף אַ קוואַדראַט־קילאָמעטער געאַקערטע ערד פאַלט אויס 83 לאַנדווירטען, בעת אין דער שטאַרק־בעפעלקערטער בעלגיען נאָר 66, און דענעמאַרק 34. די איבערבעפעלקערונג אויף דעם דאָרף קומט צוליב די צופּיצעלטע לאַנדווירטשאַפטען. איבער 2 מיליאָן לאַנדווירטשאַפטען האָבען ווייניגער ווי 5 העקטאַר. און מעהר ווי אַ מיליאָן ווייניגער ווי 2 העקטאַר.

אויף 22 מיליאָן פּויערים האָבען מיר ביז 9 מיליאָן אַזעלכע, וועלכע געפינען נישט קיין בעשעפטיגונג. די דאָזיגע צאָהל וואַקסט יעדעס יאָהר מיט 300 טויזענד.

דער רעפערענט האָט דאַן אַרומגערעדט די אַרבייטסלאָזיגקייט און געבעטען אָנצונעהמען דעם בודזשעט פון מיניסטעריום.

נאָך דער רעדע פון רעפערענט האָט גערעדט דעפּ. סאַווינסקי, וועלכער האָט אינטערפּעלירט דעם מיניסטער, אַז אויך גייסטיגע אַרבייטער זאָלען געניסען פון דער ווינטער־הילף.

דעפּ. מאַדעיסקי האַלט, אַז אין יאָהר 1970 וועט די בעפעלקערונג אין פּוילען זיין גרעסער ווי אין פראַנקרייך און נאָהענט צו דער צאָהל אין ענגלאַנד און דעריבער איז דאָס בעפעלקערונגס־פּראָבלעם אַ קאַרדינאַלע פראַגע. בנוגע דער אַרבייטסלאָזיגקייט, האַלט דער רעדנער, אַז

מ'דאַרף אינדוסטריאַליזירען דאָס דאָרף און די קליינע שטעטלעך

דער רעדנער לעגט פאָר צו ענטזאָגען דעם נאָמען פון מיניסטעריום און איהם געבען אַ נאָמען וואָס ענטשפּרעכט מעהר זיינע איצטיגע אויפגאַבען.

דעפּ. פּיעטשאַק **קריטיקירט שאַרף די ווירטשאַפט פון די „אָבעזפּיעטשאַלניעס" און פאָדערט צו ליקווידירען די קאָמיסאַרישע הערשאַפט.**

דעפּ. קאַפּעטש האַלט, אַז מ'דאַרף דערלאָזען צו אָרגאַניזירען די פּראָפעסיאָנעלע פערייניגען. ער זאָגט, אַז ס'איז בעסער אַן אָרגאַניזירטער ראַדיקאַלער פּראָפעסיאָנעלער פעראיין ווי אַ נישט - אָרגאַניזירטער המון. ער בעגריסט דאָס געזעץ וועגען פערקירצען די אַרבייטס־צייט.

די דעפּוטאַטין פּיסטאָראַוואַ טראָגט אַריין אַ רעזאָלוציע וועגען געזעלשאַפטליכער שוץ פאַר'ן דאָרף און וועגען ווינטער־הילף פאַר'ן דאָרף אויף די קרעסען.

רעדע פון דעפּוטאַט מינצבערג

דאַן בעקומט אַ וואָרט דעפּ. מינצבערג, וועלכער זאָגט צווישען אַנדערען:

איך וויל רעדען וועגען פראַגען, וועלכע זענען נוגע דער טעטיגקייט פון מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכער שוץ. איך רעד יעדעס יאָהר וועגען די דאָזיגע פראַגען. היינטיגעס יאָהר וועלען מיינע ווערטער אפשר האָבען עפּעס אַ פּעולה, ווייל דער מיניסטער פאַר געזעלשאַפטליכער שוץ איז דאָך אַן אמת'ער ליבעראַל און דעמאָקראַט. ווען איך האָב פאַראַיאָהרען גערעדט וועגען דאָזיגע מיניסטעריום, האָב איך געזאָגט, אַז מען קאָן עס אָנרופען אַ קאָנויונקטוראַל־מיניסטעריום. איצט איז עס באמת שוין אַזוי. דאָס וואָרט געזעלשאַפטליכע שוץ איז וואַקסענדיג געוואָרען אין יעדער קאָמבינאַציע און פריער וואַטער אינסטיטוציע ווי אויך אין יעדען הויז, ווייל אומשטאַנד איז נויטיג הילף צוליב דעם, וואָס די נויט פערגרעסערט זיך מיט יעדען טאָג און דאָס קומט צוליב דער שלעכטער ווירטשאַפטליכער קאָניונקטור אין לאַנד. דוכט זיך מיר, אַז

דעם ה' מיניסטער דאַרף מען נישט איבערציינגען וועגען די עולות, וועלכע עס ליידט די יודישע בעפעלקערונג אויך אויפ'ן געביט פון געזעלשאַפטליכער שוץ.

זאָלען מיר נעהמען, למשל, די הילף, וועלכע איז איצט אַקטועל. אין דער אַקציע פאַר ווינטער־הילף נעהמט די יודישע בעפעלקערונג אַזאַ גרויסען אָנטייל, אַז מ'זעהט פּשוט די אָנשטרענגונג אפילו פון אַזעלכע שיכטען, וועלכע זענען נישט בכוח צו געבען אויף דעם דאָזיגען צוועק. אָבער זיי געבען איבער זייערע כוחות. אָבער זאָלען מיר אַ קוק געבען ווי אַזוי די הילף זעהט אויס.

אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען הילף פאַר אָרימע יודען, וועל איך אָנגעבען דעם ה' מיניסטער עטליכע ציפערן פון לאָדז.

ס'קען זיין, אַז אין לאָדז שטעלט זיך דער ענין פאַר נאָך בעסער ווי אַנדערשוואו אָבער פון די ציפערן, וועלכע איך וועל ברענגען קען מען זיך פאָרשטעלען, ווי אַזוי מ'גיט הילף דער יודישער בעפעלקערונג אין דער אַקציע.

אויף 7000 מיטאָגען, וועלכע ס'ווערען אַרויסגעגעבען די אָרימסטע, האָט זיך נאָך שווערער מיה איינגעגעבען צו דערגרייכען, אַז יודען אין לאָדז בעקומען 419 מיטאָגען. ווען מ'וועט נעהמען אין אכט, אַז די יודישע בעפעלקערונג אין לאָדז בעטרעפט 33 פּראָצענט, ווערט די עוולה קלאָהר פאַר יעדען. און ווייטער: פאַר אכט פאָלקס־שולען האָט מען בעשטימט מיטאָגען פאַר די שול־קינדער. דערין איז נישט פערהאַן קיין איין יודישע שולע. די יודען, וואָס מעלדען זיך, ענטפערט מען:

„מיר האָבען נישט קיין פאָנדען פאַר יודען".

ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אַז ווען אַן אָרימאַן ווענדט זיך וועגען הילף, שטעלט דער פּאָליציי־קאָמיסאַר פעסט מיט אַ צושריפט, אַז די דאָזיגע פּערזאָן געפינט זיך טאַקע אין קלאָגענדיגע בעדינגונגען און שיקט אָפּ די בּיטע צו דער יודישער קהלה. צי איז אָבער די אויפגאַבע פון דער יודישער קהלה זיך

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

ענטפער־קופּאָן 4.

ווער איז ער? ______

נאָמען און פאַמיליע פון טרעפער

______

אַדרעס ______

דעם קופּאָן „ווער איז ער"? אויספילען, אויסשניידען און צושיקען אין אַדמיניס. פון „נייעם פאָלקסבלאַט" שפּעטסטענס ביז דינסטאָג אַוועגד.

באַל לטובת דעם אינטערנאַט
און פּערמע איז העלענובעק.

שבת, דעם 16־טן יאַנואַר ד. י. 10 אזייגער אָװ. קומט פאָר אין װױליסעז זאַל פון „מאַנטיליפעל" זאַכאָדניאַ 45 דער
באַל לטובת דעם אינטערנאַט פאַר יוד. קינדער און פּערמע אין „העלענובעק"
פּערבונדען מיט פערשידענע אַטראַקציעס. בילעטן װי אויך הנחה־קאַרטען ביים איינגאַנג אויפן זאַל.

„אגודת ישראל" לאָדז.

זונטאָג, פ' בשלח (17/I) 4 אַ זייגער בייטאָג קומט פאָר אין זאַל „פילהאַרמאָניע"
א גראַנדיעזע ארץ־ישראל־אַקאַדעמיע
זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָװיטשאַ 20.

מיט דער באַטײליגונג פון בעריהמ־טען דענקער און „אגודה"־פיהרער
ד"ר יצחק ברויער (ירושלים) עס װעלען אויך אַרויסטרעטען מיט רעדעס: פּרעז. הרב יצחק מאיר לעווין (װאַרשאַ). פּרעז. ר' אלי' מאַזור (װאַרשאַ), פּרעז. ר' משה לערנער (װאַרשאַ), װי אויך די לאָדזער „אגודה"־פיהרער פּרעז. ר' ל. מינצבערג, פּרעז. פ. ליבערמאַן, רעד. א. ג. פרידענזאָן א. א. —::— בילעטען צו בעקומען: „אגודה" לעגיאָנאָוו 10a. „מקוה" גדאַנסקאַ 75, װיין־געשעפט מ. אַלטער, זאַװאַדזקאַ 10 און אין טאָג פון דער אַקאַדעמיע אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

בעקאַנטמאַכונג!
צום הערבסט־ און װינטער־סעזאָן
האָט דאָס שיך־געשעפט
דאָס בעװאוסטע
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86.
צוגעגרייט א קאָלאָסאַלען אויסוואַהל
שפּאַציר און ספּאָרט־שיך
לויט די לעצטע מאָדעלען
צוגענגליכע פּרייזען א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מענער־שיך.

זייט נזהר פון מאכלות אסירות!

אין שייכות מיט דער מודעה פון ראַבינאַט וועגען די אַרויסגעגעבענע הכשרים פון סאַלאַדין־גרינער פּאַרב פאַר קצבים אויפן יעצטיגען חודש שבט, האַלט דער ראַבינאַט פאַר זיין חוב אויפצוקלערן דער יודישער בעפעלקערונג פאָלגענדעס:

די שטרענגע תקנות וואָס דער ראַבינאַט האָט איצט איינגעפיהרט זענען נישט אַנגעקומען אַזוי לייכט, מיט אַ שווער האַרץ און פיל מיה האָט אונז געקאָסט ביז מיר האָבען זיך דעצידירט אויף אַזעלכע שריט. מיר אַפּעלירן דעריבער צו דער יודישער בעפעלקערונג, צו אַלע וואָס ווילען זיין נזהר פון מאכלות אסירות און פון איסורי כרת ר"ל, אַז כדי זיך אַליין אָפּצוהיטען זאָלען זיי אונז בייהילפיג זיין אין אונזער שווערער און פאַראַנטוואָרטליכער אַרבייט.

ס'איז איצט דאָס ערשטע מאָל אין אונזער שטאָט, אַז אין אַלע יאַטקעס זאָלען זיך געפונען כשר פלייש און טריפות, פאָדערשטע און הינטערשטע בהמה־חלקים, וואָס קענען זעהר לייכט ח"ו פאַרמישט ווערען. מיר האָבען דעריבער איינגעזעהען דעם איינציגען תיקון בלויז דערין, אַז מיר זאָלען אַריינזעצען אין די יאַטקעס מנקרים נאמנים וואָס זאָלען אַכטונג געבען און אָפּהיטען דאָס כשרע פלייש, מיר האָבען דאָס געאָרדענט אויף אַזאַ אופן, אַז 5 יאַטקעס וואָס געפינען זיך אין האַרטער שכנות זאָלען האָבען איין מנקר און אין די צוביסל דערווייטע יאַטקעס — איין מנקר אין 3 געוועלבער, אַ גאַנצען טאָג וועלען די מנקרים זיין אין די יאַטקעס און זיך פּסדר דרעהן פון איין יאַטקע אין דער צווייטער.

ס'ליגט דעריבער אַ הייליגער חוב אויף די יודישע בעלי־הבית'טעס אין איצטיגען מאָמענט זיך נישט צו פערלאָזען אויף קיינעם נאָר אַליין אינפאָרמירען זיך ביי די מנקרים וואָס פאַראַ פלייש מען מעג קויפען און וואָס נישט. מיר זענען גלייכצייטיג מודיע, אַז במשך דעם נעכטיגען טאָג האָבען פון אונז ווייטער אַרויסבעקומען הכשרים אַ גרעסערע צאָהל קצבים, אַזוי־אַרום זענען היינט שוין דאָ אין אַלע קאַנטען פון שטאָט 80 קצבים מיט הכשרים, ביי וועלכע ס'איז צו בעקומען כשר פלייש.

געדענקט, אַז דער הכשר פאַרן איצטיגען חודש איז פון סאַלאַדין־גרינער פאַרב!

ועד הרבנים און ועד הכשרות בלודז

בסמיש־ באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום
פ. שאַץ
פּיעטריקאָווער 37
מעכאַנישע שלאָסעריי
י. רעדער
11. ליסטאָפּאַד 11, (רוג זאַכאָדניאַ)

א הערציגען מזל־טוב אונזערע פריינד
משה שימשיא און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער
רעגינא מיט ה' עמנואל בראַנקיעוויטש
און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען
ווינשט
פאַמיליע שמיער.

א הערצליכען פאַהר־געזונד
ווינשען מיר אונזער ברודער
משה לאַסמאַן
פערוואַלטונגס־מיטגליד פון די לאָדזער סאָסייטעס אין פּאַריז, צו זיין אָפּפאָהרען קיין אַמעריקאַ צו אונזער ליבע מוטער.
הערשל לאַסמאַן און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינד
יעקב דוד מיכאַלאָוויטש
מיט פאַלאַ לאַסקער
מיינע הערציגסטע גליקוואונשען.
אויך די פאַמיליע לאַסקער
ווינש איך אַ מזל־טוב
זלמן בערקאָן

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער חשוב'ן חבר פערוואַלטונגס־מיטגליד
גרשון טשעכאָווסקי און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער
אַנדזשאַ
מיט ה'
דניאל בליצבלוי
און דעם יונגען פאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
פערוואַלטונג פון זדונסקאָוואָ־לייער פאַריין, נאַוואָמיעסקאַ 22

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזערע חשובע פריינד
ש. קאַרא און פרוי
צו דער בר־מצוה פון זייער זוהן יוסף
י. רעדלוס און פרוי.

א הערציגען מזל־טוב ווינשען מיר דעם בעליבטען מייסטער פון דער געשעצטער פירמע „לאַנגנאַס, גאָלדבלום, זאַיאָנטשקאָווסקי"
ה' מרדכי דיאַמענט
צו זיין חתונה מיט פרייליין
ר׳כעלא בוכהאַלטער
די דאַנקבאַרע לינוועבערס פון דערמאָנטער פירמע

מזל־טוב! סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מזל־טוב אני מביע לחברנו היקר מר רפאל נ"י קאַלמאַ לנשואיו את העלמה מרת טאָבאַ אייזענמאַן יהי רצון שתבנה ביתכם ברוח התורה על הרי ציון וירושלים.
חברית עמ"ת בחורים פאָמאָרסקאַ 19

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואָגער
ה' שלמה ראָזענבלום
מיט פרל.
רעגינא ווינדראָוויטש
ווינשען מיר אַ הערציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.
שעפ' פילאַ פרוי און מינדער

א הערצליכען מזל־טוב צו זייער חתונה ווינשען מיר פאַר
פרל. ר. וועגמייסטער
און ש. לעווין
ברידער אַבערבאַך

Mgr. Praw
LUDWIG Goldkorn
Tłumacz przysięgły
dla języków
niemieckiego
hebrajskiego
i żydowskiego
przeprowadził się
na ul. ZAWADZKA 23, tel. 114-50
przyjmuje od 11—2 i od 16—19 w.

ZAWIADOMIENIE.
Zakład meblowy
B-ci ORENBUCH
mieści się obecnie przy ul.
Piłsudskiego 50 pr. of. II w 1 p.
GWARANTUJEMY za solidne wykonanie i długoletnią trwałość naszych mebli.

מיט 10.000 זל.
וויל איך צוטרעטען צו אַ זיכער געשעפט אויך מעגליך דעטייל־געשעפט. אָפערטען אין אַדמיניסטר. אונטער „10.000".

בעקאַנטמאַכונג
די פערוואַלטונג פון 2טען קליינהענדלער־פעראיין (זגערזשער 38) מאַכט בעקאַנט, אַז ביים פעראיין איז געגרינדעט געוואָרען
א צעניקאָווע קאַמיסיע,
וועלכע איז בעשטעטיגט געוואָרען דורך די שטעטישע סטאַראָסטווע.
דער קאַלאָניאַל־צעניק פון № 1/1937 וועלכער איז אַרויסגעגעבען מיט'ן פאַראיינס־סטעמפעל פון 4/I איז גילטיג אין הסכם פון דער סטאַראָסטווע.
די פערוואַלטונג.

געדענקט, בייל
שטשעשליווי
א גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילעצער און
טאַמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען
אויך פערשידענע רעשטען
קומט אין איבערציוגט אייך
R.Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראָנט II שטאָק.

נאָך שווערע ליידען איז געשטאָרבען מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער פאָטער, שוויגערפאָטער און גראָספאָטער נ"ע
משה אהרן דזשאַלאָשינסקי
איז עלטער פון 73 יאָהר
די לויה קומט פאָר היינט פרייטאָג, דעם 15 יאַנואַר ד. י. 11 אַ זייגער פריה פון טרויער־הויז פאָמאָרסקאַ 24, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

א האַלב הויז,
וואָס ברענגט גוטען איינקונפט
אויף פּולנאָצנאַ גאַס
איז צו פערקויפען
צו ערפאַהרען טעל. 260-52 פון 2—4
און פון 8 אַ זייגער אָוונד.

לעבער
ווערען אויסגעבייהט
צו ביליגע פרייזען
ג. נאָרדמאַן
שרודמיעסקאַ 8

אייער פּערזענליכער אינטערעס
באַר צו קויפען די ווייבען
מיט דער מאַרקע
„באַרוויז"
נאַוואָמיעסקאַ 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

א באמבע אין ווילנע

האט אויפגעריסען ביי א יודישען רעסטאראן
די מאטעריעלע שאדענס זענען גרויס

ווילנא, 14 (יט"א טעלעגר.)
נעכטען מיטוואך 1 א זייגער ביינאכט האט אויפגעריסען א באמבע אויף ראדונסקא 61 נעבען
דער וואוינונג פון ירחמיאל דזשווירזאן, א רעסטא-ראן-בעזיצער. דער אויפרייס איז געווען אזוי שטארק, אז אין דער גאס זענען ארויסגעפאלען אלע שויבען.
דער מאטעריעלער היזק איז א בעדייטענדע. די פאליציי האט ארעסטירט 5 פערזאן. די אויס-פארשונג איז אין גאנג.

שווערע יאהרען טורמע

פאר נאציאנאליסטישע אוקראינער
וועלכע האבען אונטערגעצונדען יודישע הייזער און געוועלבער

ראוונא, 14 (ספ. טעל.)
היינט האט זיך פארענדיגט אין קרייז-געריכט דער פראצעס געגען 13 בעשולדיגטע אין געהערען צו דער אוקראינישער נאציאנאליסטישער פארטיי און אין אויספיהרען א רייהע אונטערצינ-דונגען פון יודישע הייזער און געוועלבער.
פיאטר לעוושוק איז פארמשפט געווארען אויף 7 יאהר טורמע, מיכאל סערעדא אויף 5 און א האלב יאהר, אלעקסאנדער קאנדראטשוק און פאוועל סערעדא אויף 5 יאהר, דאקילא טראפים-טשוק און מאריא אלעקסעיענקא אויף 4 און א האלב יאהר, זאסים אלעקסעיטשוק אויף 4 יאהר, דאל-גאף און אנטאן סערעדא אויף 3 יאהר, מיקאלא גריפיטש 2 יאהר. דער פראקוראר האט אפעלירט צוליב דער קליינער שטראף.

פויערים, פריצים און קריסטליכע קאנסומענטען

פערלאנגען ענדערונגען אין שחיטה-געזעץ

פון מאנטאג אן ווערט אין ווארשא ערלויבט דער ניקור

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)
מען טיילט מיט פון האלב-אפיציעל, אז דער ווארשעווער רבינאט האט איבערגעגעבען דעם הרב פויזנער די אויפגאבע צו ארגאניזירען דאס טרייבערן די הינטער-טיילען פון די אקסען וואס ווערען געשאכטען אין ווארשא, כדי מען זאל זיי קאנען פערקויפען אויף כשר.
דאס טרייבערן וועט זיך אנהייבען שוין מאנטאג.
עס זענען פארהאן קלאנגען אז טייל ווארשעווער טרייבערישער פערלאנגען געלד פון די פראווינצער מנקרים, וועלכע קאנען טרייבער; די הינטער-טיילען, פאר „צולאזען" זיי צו דער ארבייט. ווי מען טיילט אונז מיט פון די קרייזען פון די מנקרים זענען די קלאנגען פאלשע. מען רעכענט אז מען וועט דארפען ארגאניזירען אין ווארשא אנ'ערך 70—80 טרייבערער.
די קצבים ערקלערען, אז אויב מען וועט ערלויבען טרייבערען דעם הינטער-טייל וועט כשר פלייש קאסטען אין ווארשא נישט מעהר ווי 2 זל. א קילא. וואס וואלט אין פערגלייך מיט די פרי-הערדיגע פרייזען (אנדערהאלבען זלאטעס) אויך געווען בענוג טייער.
דערוויל קומען אן פון פיל שטעטלעך אין דער פראווינץ ידיעות, אז די קריסטליכע בעפעל-קערונג אליין פערלאנגט צו קויפען פלייש געשאכ-טען דורך די יודישע שחיטה. פון שטעטעל טשע-כאנאוויץ מעלדעט מען אונז, אז דארט האט מען פאר א גרויסע גרופע קריסטען געקאכט פלייש פון דער מעכאנישער שחיטה. אויפ'ן צווייטען טאג האט מען עס נישט געקאנט עסען, מען האט דע-ריבער בעפוילען צוריק צו שעכטען אויף כשר. — דער עיקר בעקלאגען זיך די פריצים אין פוילען, אז די בהמות, ספעציעל די גרעסערע אקסען בלייבען ביי זיי נישט פערקויפט, ווייל דאס נוצצו פלייש האט זיך שטארק פערקלענערט.
מען מעלדעט. אז אין די קרייזען פון די קריסטליכע לאנדווירטען איז ערוועקט געווארען דער פראיעקט צו זאמלען א פעטיציע צום סיים אין דער רעגירונג וועגען רעווידירען דאס שחיטה-געזעץ.
די סטאטיסטיק ווייזט, אז היינטיגע וואך האט מען אין ווארשא בכלל געשאכטען אויף כשר אזוי טריף 2170 קעלבער און 1245 אקסען, בעת פאר'ן איינפיהרען דאס שחיטה-געזעץ האט מען דורך א וואך געשאכטען 4000 קעלבער און 1600 אקסען, אזוי ארום איז די פלייש-קאנסומציע פון קעלבער געפאלען אויף 45 פראצענט און רינד-פלייש מיט 25 פראצענט.

א כוואליע פון פרעסט קומט אן קיין פוילען

קויהלען איז דערווייל דא גענוג

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)
פון די אבסערוואטאריעס איז א רייהע אייראפעאישע לענדער מעלדעט מען, אז פון נארד-פאל קומען אן זעהר קאלטע לופט-שיכטען. די ערשטע פון זיי זענען שוין אנגעקומען אין צפון-אייראפא. דער פערשפעטיגטער ווינטער זאל זיין זעהר א שטארקער, לויט די בעאבאכטונגען פון די אבסערוואַ-טאריעס. — אין פוילען האבען זיך שוין אנגעהויבען די קעלטען. היינט איבער'ן פריה איז געווען אין ווארשא און לאדז 8 גראד פראסט. אויף דער ווייסעל און הינטער דער שטאט איז דער פראסט דערגאנגען ביז 10 גראד. לויט ווי עס מעלדען די בעאבאכטער איז גאנץ מעגליך, אז מיר וועלען האבען פרעסט ביז 20 גראד.
מען טיילט מיט, אז עס איז נישט פארהאן קיין שום מורא פאר אויספעהלען קויהלען, ווייל עס ליגען גרויסע זאפאסען קויהלען. די מאכט-ארגאנען וועלען קעמפען געגען יעדען פרוב פון העכערען די קויהלען-פרייזען.
די צאהל קרבנות פון אויסגליטשען זיך אין ווארשא פערגרעסערט זיך.
עס זענען אין משך פון נעכטיגען טאג פעצייכענט געווארען א גרעסערע צאהל פארפאלען פון אומפאלען דורך אויסגליטשען זיך איבער די טראָ-טואַרען. צווישען אנדערע האט אויף זאמענהאפא 20 צעבראכען דעם לינקען פוס די 40-יעהריגע היה בעקער, וועלכע וואוינט ביי איהרע קינדער זא-מענהאף 56. — אויף זשעלאזנא איז פערוואונדעט געווארען דער 18-יעהריגער אברהם גאלדבערג (זשעלאזנא 80). — די 17-יעהריגע שילערין אסתר שפילבערג (זאמענהאף 34) האט צובראכען א האנד אויף נאלעווקי 4. — ביי עק קארמעליצקא און לעשנא האט דער 25-יעהריגער העניעך לייב לעוו-קאוויטש (מיעדזשאנא 14)) צובראכען די לינקע האנד.

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)
א שרעקליכער פארפאל האט נעכטען 1 פאר-מיטאג פאסירט אין זשעלאנקע ביי ווארשא. עס געפינט זיך דארט א וואסערל ביי דער ארטיגער צעגעלניע. וועלכעס איז פון אויבען פערפרוירען געווארען. דער 8-יעהריגער שמחה'לע בירגער, א זוהן פון אנ'ארטיגען בעקער איז אוועק מיט נאך 3 חברים זיך דארט גליטשען. פלוצלונג האט זיך דאס אייז איינגעבראכען און די קינדער זענען אריין אין וואסער. 3 קינדער צווישען זיי 2 קריסטליכע איז געלונגען זיך ארויסצוראטעווען און דער פירטער שמחה'ל עבירגער איז געבליבען אונטער'ן וואסער,
די קינדער האבען אלארמירט די צעגעלניע-אר-בייטער, וועלכע האבען שוין אבער דאס קינד ארויסגענומען א טויטס. דער צער פון די עלטערן איז אונבעשרייבליך.

פערמשפט 2 לעמבערגער סטודענטען

פאר שלאגען דורכגעהענדע יודען

לעמבערג. 14 (טעלעפאניש)
אין לעמבערגער קרייז - געריכט איז היינט פארגעקומען דער פראצעס געגען 2 סטודענטען פון אוניווערזיטעט, וועלכע האבען ד. 13 דעצעמבער געשלאגען דורכגעהענדע יודען.
דאס געריכט האט פערמשפט מאריאן לאס-טאווסקי און וויטאלד סטעסלאוויטש אויף 8 חדשים טורמע יעדען און דאס אויספיהרען דעם אורטייל אפגעלעגט אויף 5 יאהר.

פרוי ארויסגעפאלען פון לויפענדען צוג

און איז שווער-פערוואונדעט געווארען

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)
נעכטען 8 ביינאכט איז פון ווארשעווער ווסכאד יי-וואקזאל אהיימגעפאהרען קיין שעדלעץ די ארטיגע איינוואוינערין חוה פעלדמאן. 50 יאהר אלט. בעת דער צוג האט זיך געפונען אויפ'ן וועג צווישען סולעיובעק און מינסק-מאזאוויעצק, האט די פרוי, וועלענדיג אריינגעהן אין אויביקאציע, דורכגעגאנ-גען דורכ'ן וואגאן. גראד איז א טיר געווען אפען פון וואגאן און די פרוי איז ארויסגעפאלען פון צוג אין מיטען פאהרען. עס איז געווען א וועלד. מען האט אפגעשטעלט דעם צוג און מען האט די פרוי געפינען ליגען א פערחלשטע און שטארק צו-בלוטיגטע. די שווער-פערוואונדעטע פרוי איז גע-ווארען אריינגענומען דורך די פאסאזשירען אין צוג און אפגעפיהרט אין שפיטאל קיין מינסק-מאזא-וויעצק.

אויפנאהמע אין שראס

פאר'ן דיפלאמאטישען קארפוס

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)
היינט אין אווענד איז אין שלאס פארגע-קומען די יעהרליכע אויפנאהמע דורכ'ן מלוכה-פרעזידענט פאר די שעפען פון די דיפלאמאטישע מיסיעס מיט'ן אנטייל פון דער רעגירונג.

Bezpieczeństwo i wygodę

ZAPEWNISZ SOBIE

przechowując cenniejsze rzeczy w kasetkach (safesach)

P.K.O.

Oddział w Łodzi,
Al. Kościuszki 15.

Wynajmuje kasetki (safesy) wszystkich wymiarów.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
ספעצ. פאר טריפער. סיפיליס און הויט-קראנקה
בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
8—11 פייטאג און 4—9 צווישן

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען
פאר איבערגעפ
מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי א.
אויף נייע היטען צ
3.50
„TOLA"
25 Zawadzka 25

Reputacja mebli
z firmy
Robert SCHULTZ
(dawn. W. Thiede)
daje gwarancję najlepszego fachowego wykończenia, doskonałego i solidnego wyglądu oraz długoletniej trwałości. —
Łódź, skład fabryczny, Gdańska 112, tel. 142-65 i 114-80
skład wystawowy, Piotrkowska 90, tel. 263-25.
Firma istnieje od 1882 r.
i wyngrodzona została 3 medalami złotemi: Niżnij Nowgorod 1896, Rzym 1926. Łódź 1936.

דאס לאנג-בעקאנטע
ווייך-געשעפט פון
ע. שיקיער
(אינהאבער ישראל שיקיער)
פריהער פולנאצנא 1
איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84
ווינען, קאניאקען און ליקערען
עמפפעהלט די בעסטע
עקזיסטירט זייט 1863 יאהר

אנגריף אויף מאלאגא

און פרוב ארויסצוזעצן מיליטער אין עסטאפאנע

זענען צונישט געמאכט געווארען דורכ'ן שפאנישען רעגירונגס-מיליטער

לאנדאן, 14 (ספ. טעל.)

10 טויזענד מאראקאנער, 5000 איטאליענער און 5000 שפאנישע פאלאנגיסטען האבען אנגעהויבען אן אפענסיווע אויף עסטעפאנא. די אפענסיווע איז אונטערשטיצט געווארען דורך אעראפלאנען און שיפען.

וואלענציא, 14 (ספ. טעל.)

דאס פלאטמיניסטעריום טיילט מיט: דאס אויפשטענדיגע מיליטער האט דעם 14 ד. ח. האלב 8 אינדערפריה אנגעהויבען א שטארקען אנגריף אויף דער יבשה, ים און לופט אויף מאלאגא. דער ציל פון אנגריף איז געווען צו פערשטעלען דאס ארויסזעצען מיליטער אויף עסטאפאנא, אנ'עסקאדרע רעגירונגס־אעראפלאנען איז באלד ארויס אין שלאכט, 2 באמבעס האבען בעשעדיגט די גרויסע שיף פון די אויפשטענדישע „אלמיראנטע סערווערא". אלע שיפען האבען זיך דאן צוריקגעצויגען, דעם פרוב ארויסצוזעצען מיליטער אין עסטאפאנא איז אזוי ארום צונישט געמאכט געווארען.

בארצעלאנא, 14 (ספ. טעל.)

די קאטאלאנישע ראדיא־סטאציע מעלדעט, אז היינט האבען 2 רעפובליקאנער אעראפלאנען באמבארדירט די פארט־איינריכטונג.

רעגירונגס - ערפאלגען ביי מאדריד

מאדריד, 14 (ספ. טעל.)

דער פארזיצער פון מאדרידער פערטיידיגונגס־קאמיטעט מיאכא האט ערקלערט דעם 14 ד. ח. האלב 2 מיטאג די פארשטעהער פון דער פרעסע: דאס רעגירונגס־מיליטער האט נעבטען געהאט גרויסע ערפאלגען אין אוניווערזיטעטס - פירטעל. די אויפשטענדיגע זענען ארויסגעשטויסען געווארען פון זייערע פאזיציעס.

לאנדאן, 14 (ספ. טעל.)

די ענגלישע קארעספאנדענטען, וועלכע ווילען אין מאדריד, טיילען מיט, אז טראץ דער פערדריבענער באמבארדירונג פון מאדריד געהט דארט צו דאס לעבען איטאגצען נארמאל.

די מאכט ליגט אן מיליטערישע הענט.

פון וואלענסיא קומען אן טאג־טעגליך פרישע מיליטערישע קרעפטען. אויך די מאדרידער אפשטימען קומען פאר קלענערע צוזאמענשטויסען.

דער וועג, וואס פיהרט פון מאדריד קיין וואלענסיא, איז נעכטען דריי מאל באמבארדירט געווארען

דורך אויפשטענדישע - אעראפלאנען. אין דער לופטען איז געקומען צו א קאמף צווישען רעגירונגס־ און אויפשטענדיגע אעראפלאנען. 4 אעראפלאנען פון ביידע צדדים זענען אראפגעפאלען. 1 אויפשטענדיגער אעראפלאן איז אראפגעפאלען אויף דער ליניע פון רעגירונגס־מיליטער.

דער פליהער, א דייטשער אפיציר, איז בלויז פערוואונדעט געווארען און איז אריינגעפאלען אין די הענד פון רעגירונגס־מיליטער.

פאריז, 14 (ספ. טעל.)

פון מאדריד מעלדעט מען, אז דער אויסערגעוועהנליכער כעפעל צווישע, עסקוראט און דער הויפטשטאט האבען געהאט יעדע מלחמה - טעטיגקייט. רעריבער הערשט אויף אלע אפשניטען פולשטענדיגער רוהע.

די ארטילעריע פון די אויפשטענדיגע האט אין פערלויף פון טאג בעשאסען דעם וועג מאדריד — לא אדינא, וועלענדיג אומגעגליך מאכען דאס איבערגרייכען פון רויטען קרייז.

די פאזיציעס פון די אויפשטענדיגע לעגן־ארום דעם וועג וואס פיהרט ליין עסקוראט זענען שטארק בעפעסטיגט געווארען. די אויפשטענדיגע האבען מורא, אז די ארמעע פון 40 טויזענד מיליציאנטען זאלען יעשט איבערייסען זייער פראנט.

פערוועהרט פראנצויזישע פרייוויליגע צו פאהרען קיין שפאניען

פאריז, 14 (ספ. טעל.)

די יודידישע פארלאמענט - קאמיסיע האט איינשטימיג בעשלאסען צו פערוועהרען פרייוויליגע צו פאהרען קיין שפאניען.

הילף פון אמעריקא

וואשינגטאן, 14 (ספ. טעל.)

בעקומענדיג פון גענעראל - קאנסול אין בארצעלאנא א ידיעה, אז 76 אמעריקאנער איז ארורכטעפאהרען דורך בארצעלאנא אויפן פראנט, האט דער שטאטס־סעקרעטאר מאר בע אויפטראגט דעם קאנסול נישט צו ראטען די אמעריקאנער אנטייל צו נעמען אין די שפאנישע קאמפען און בעשטאנען, אז לויט די אמעריקאנער געזעצען קענען זיי בעשטראפט ווערען מיט 1000 דאלאר שטראף און טורמע ביז 3 יאהר, זיי קענען אויך פערלירען די אמעריקאנער בירגערשאפט, צוליב דעם, וואס זיי וועלען שוועהרען טריישאפט אנ'אנדער מלוכה.

ניו־יארק, 14 (ספ טעל.)

די אמעריקאנער סאציאליסטישע פארטיי האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט, וועלכער טיילט מיט וועגען דעם פלאן ארויסצושיקען קיין שפאניען אין פערלויף פון חודש יאנואר נאך 500 פרייוויליגע, אמייסטען טעכניקער, וועלכע וועלען אריינטרעטען אין די רייהען פון דער אינטערנאציאנאלער בריגאדע.

מעקסיקא, 14 (ספ. טעל.)

דעם 13 ד. ח. איז קיין וועראַ קרוז אנגעקומען פון ניו־יארק א שפאנישע שיף „מאר קאנטאבריקא", וועלכער האט געפיהרט אעראפלאנען און אמוניציע צו דער שפאנישער רעגירונג.

מאנעווערס פון פראנצויזישען פלאט

פאריז. 14 (ספ. טעל.)

די פרעסע מעלדעט, אז היינט פרייטאג וועט פערלאזען דאס קריגס־פארט אין ברעסט די פראנצויזישע אטלאנטישע עסקאדרע, וועלכע בעשטעהט פון 30 שיפען, אפשווימענדיג אויף מאנעווערס אויף די מאראקאנישע ברעגען. די עסקאדרע וועט בלייבען אויף די וואסערן 43 טעג.

דייטשלאנד אבגעקויפט ביי פארטוגאל די קאלאניע אנגאלא

בערלין, 14 (ספ. טעל.)

אין דער דייטשער אמטס־צייטונג איז אפגעדרוקט דער טעקסט פון אפמאך, וואס איז געשלאסען געווארען צווישען דייטשלאנד און פארטוגאל, לויט וועלכען פארטוגאל גיט דייטשלאנד גרויסע הנחות אין דער קאלאניע אנגאלא.

ווי מען גיט איבער פון גוט־אינפארמירטע קרייזען, האט דייטשלאנד אפגעקויפט אנגאלא ביי פארטוגאל און דעם 30־טען יאנואר, אין גרויסען היטלערישען יום־טוב, וועט היטלער וועגען דעם מיטטיילען דעם דייטשען פאלק.

ערפאלגען פון קאמוניסטישע מיליטער־אפטיילונגען

דער כאאס איז כינע

שאנכיי, 14 (ספ. טעל.)

די קאמוניסטישע מיליטער־אפטיילונגען מאכען פארטשריטען נעבען סיאן־פו. זיי געפינען זיך 20 קילאמעטער פון דער שטאט. אין סיאן־פו איז געשאפען געווארען א קאמיטעט פון פאלקס־פראנט אין וועלכען סיגעהען אויך אריין די קאמוניסטען. דער קאמיטעט פערלאנגט צו שאפען אין נאנקין א רעגירונג מיט אנ'אנטי־יאפאנישער איינשטעלונג.

Togal

ביי גריפע, פארקילונג,
ביי ברעכן אין די ביינער באקומט מען פארלייכטערונג,
באנוצנדיק טאגאל־טאבלעטן.
טאגאל פארקלענערט די היץ
און שטילט דעם ווייטאג.
צו באקומען אין דער נאנטסטער אפטייק

דער א"י=מאנדאט איז אונלעגאל

אזוי האלטען די אראבער. — זיי פאדערען ארויסצושיקען פון ארץ־ישראל אלע יודען, וואס זענען נישט קיין ארץ־ישראל־בירגער. — 2 מיטגלידער פון אויבערשטען אראבישען־ראט פאר דער קעניגליכער קאמיסיע

ירושלים, 24 (יט"א טעלעגר.)

אויף איהר היינטיגער עפענטליכער זיצונג האט די קעניגליכע קאמיסיע אונטערן פארזיץ פון לארד פיל אויסגעהערט ווייטערע 2 מיטגלידער פון אויבערשטען אראבישען ראט, דער פיהרער פון דסר מופטי=פארטיי דזשעמאל על הוסעיני (א ברודער־זוהן פון מופטי) און איינער פון די ווירטשאפטס=קענער אין אויבערשטען אראבישען ראט, פואד סאבא.

דזשעמאל על־הוסעיני האט זיך הויפטזעכליך אבגעשטעלט אויף די שטאטס־יורידישע טענות פון די אראבער געגען דער ענגלישער רעגירונג.

די אראבער — האט הוסעיני געזאגט—וועלן אננעמען די נויטיגע שריט אבצושאפען דעם פעלקערבונד־מאנדאט איבער א"י. זיי בעטראכטען דעם מאנדאט אלס אונלעגאלע איינריכטונג.

אויב אבער מען זאל זיך אפילו שטעלען אויפ'ן באדען פון מאנדאט – מיינט הוסעיני — מוז מען קומען צו דער איבערצייגונג, אז די ענגלישער רעגירונג האט איהם נישט עהרליך („נישט פעיר") דורכגעפיהרט אין בעצוג צו די אראבער.

הוסעיני בעקלאגט זיך, אז צוליב די הויכע רעגירונגס=שטייערן ווערען די אראבישע פעלאכע ווירטשאפטליך רואינירט. אנ'אנדער אראבישע טענה בעשטעהט דערין, וואס די רעגירונג דערלאזט נישט, אז אין א"י זאלען זיך ענטוויקלען אויטאנאמע (זעלבסטרעגירונגס־) אינסטיטוציעס.

לארד פעלעמיזירט מיט הוסעיני'ן און ווייזט איהם אויף, אז אלע בעמיהונגען פון דער רעגירונג, איינצופיהרען אויטאנאמע אינסטיטוציעס אין א"י, זענען דורך די אראבער סאבאטירט געווארען. אין 1922 — זאגט לארד פיל — האבען די יודען געהאט מכים געווען אויף א לעגיסלאטיוו־ראט, דערפון איז אבער גארנישט געווארען צוליב דער אפאזיציע פון די אראבער.

דזשעמאל על הוסעיני ענטפערט, אז די אראבער זענען געווען די פלענער פון דער רעגירונג דערפאר, וואס פאר דעם פראיעקטירטען לעגיסלאטיוו=ראט אין א"י זענען נישט געווען פארגעזעהען אזעלכע קאמפעטענצען ווי די, פון וועלכע עס געניסען די זעלבסטפערוואלטונגס־ארגאנען אין איראק אדער אפילו סיריען.

איינע פון הוסעיני'ס טענות איז געווען, אז די יודען האבען פלומרשט גורם געווען די ירידה פון דער אלגעמיינער זיטליכקייט אין א"י. קיין בעווייזען פאר דער דאזיגער בעהויפטען האט, נאטירליך, הוסעיני נישט געקענט ברענגען.

דער צווייטער אראבער, וועלכען די קעניגליכע קאמיסיע האט היינט אויסגעהערט, פואד סאבא, האט זיך הויפטזעכליך אפגעשטעלט אויף די פלומרשטע ווירטשאפטליכע סיבות פון די אונרוהען פון זומער 1936 אין א"י.

ירושלים, 14 (יט"א טעלעגר.)

אויף דער נעכטיגער אווענד־זיצונג פון דער קעניגליכער קאמיסיע האט דער סעקרעטאר פון אויבערשטען אראבישען ראט, אדוו. אוני־ביי אבדול־האדי, צווישען אנדערן ארויסגערוקט אויך אלס „קאטעגארישע פאדערונג" פון די אראבער, אז פון א"י זאלען בעזייטיגט ווערען די אלע יודען, וואס זענען נישט קיין א"י=בירגער, און עס זאלען פערבלייבען בלויז בירגער.

די עליה פון פוילען קיין א"י אין יאהר 1936

ווארשא. 14 (טעלעפאניש)

אין יאהר 1936 זענען אבגעפאהרען פון פוילען קיין ארץ ישראל 11,215 פערזאן. דערפון: 1843 חלוצים אויף סערטיפיקאטען פאר ארבייטער. 2543 אויף המלצות. אלע איבריגע זענען געפאהרן אויפ'ן סמך פון דרישות. צווישען זיי סטודענטען, טוריסטען א. אנד.

אין יאהר 1936 האבען זיך לעגאליזירט אלס ארץ־ישראל'דיגע בירגער — 1,666 פערזאן, דערונטער פון פוילען 1624.

ציון. קאנפערענץ אין לאנדאן

לאנדאן, 14 (יט"א טעלעגראפיש)

די ציוניסטען האבען צונויפגערופען א ספעציעלע קאנפערענץ פון אלע ציוניסטישע פעראיינען אין לאנדאן, כדי ארומצורעדען א רייה אקטועלע פאליטישע פראבלעמען.

צי קענען יודען אימיגרירען קיין אפריקא?

לאנדאן, 14. (ספ.) אין לאנדאן וויילט איצט דער בעקאנטער יודישער כלל־טוער פון דרום־אפריקא. מאקס זאנענבערג, וועלכער האט אין א געשפרעך מיט א יודישען זשורנאליסט ארומגערעדט די יודישע עמיגראציע=מעגליכקייטען קיין אפריקא, ער האט ערקלערט אז פאר א קליינער צאהל מוטיגע יודען איז פאראן א מעגליכקייט איינצוארדנען זיך אין אנגאלא, קעניא, רהאדעזיען און אנדערע טעריטאריעס; עס מוז אבער דערביי גענומען ווערען אין אכט, אז די לעבענס=בעדינגונגען זענען דארט זעהר שווערע.

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספעציעל־ארצט פאר מענער · שוועכע
ווענערישע און הויט־קראנקהייטען
טראגוטא 9, טעל. 262-98

נעהמט אן פון 1–8 און פון 4–9 אווענד.
זונטאג פון 9 פריה ביז 11 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע -- לעטשניצע־פרייזען

בעריכט פון דער קעניגליכער קאמיסיע

וועט פערעפענטליכט ווערען אין אפריל ה. י.

צוזאמען מיט'ן בעריכט וועט ערשיינען א דעקלאראציע פון דער ענגלישער רעגירונג וועגען דער קינפטיגער ארץ־ישראל־פאליטיק

די עדות־ערקלערונגען פאר דער קעניגליכער קאמיסיע דרוקען זיך שוין אין לאנדאן

לאנדאן (יט"א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס די קעניגליכע קאמיסיע זאל ביז סוף יאנואר פערענדיגען איהרע ארבייטען אין א"י, טיילט היינט מיט דער „דיילי טעלעגראף", אז דער בעריכט פון דער קעניגליכער קאמיסיע פאר דער ענגלישער רעגירונג וועט פערטיג ווערען וואהרשיינליך אין אפריל ה. י.

די רעגירונג – בעריכטעט ווייטער דער „דיילי טעלעגראף" – האט ברעה צוזאמען מיט'ן בעריכט פון דער קעניגליכער קאמיסיע, פערעפענטליכען א דעקלאראציע וועגען דער ווייטערער ענגלישער פאליטיק אין בעצוג אויפ'ן א"י=מאנדאט.

די דאזיגע רעגירונגס־ערקלערונג זאל אויף א קלארען אופן אנצייכנען די ענגלישע ... צו זאל פארגעשטעלט ווערען

אויף דער סעסיע פון דער מאנדאט־קאמיסיע פון פעלקער־בונד, וואס וועט פארקומען אין יוני 1937.

לסוף טיילט מיט דער „דיילי טעלעגראף", אז די ערקלערונגען פון אלע עדות פאר דער קעניגליכער קאמיסיע ווערען אויטאמאטיש געשיקט פון ירושלים קיין לאנדאן. אלע ביז=איצט אפגעגעבענע ערקלערונגען פון די פארשטעהער פון דער רעגירונג און פון דער יודישער אגענץ זענען שוין אפגעדרוקט. צוליב פערשטענדליכע טעמים, בעריכטעט די צייטונג, ווערט דער דרוק פון די זיצונגס־פראטאקאלען בעזארגט אין לאנדאן און נישט אין ירושלים.

פייערליכע אויפנאהמע פאר הרב הערצאג,

וועלכער איז נעכטען געקומען קיין ירושלים

ירושלים, 14 (יט"א טעלעגר.)

היינט איז אנגעקומען קיין ירושלים דער נייאויסגעוועהלטער רב הכולל פון ארץ־ישראל הרב הערצאג וועלכער איז ביז איצט געווען רב ... אין אירלאנד.

מקבל געווען דעם הרב הערצאג האבען פארשטעהער פון רבנות, יודישע אגענץ, ועד־הלאומי, רבנים און ישיבות. אין מקוה ישראל איז דעם הרב הכולל געמאכט געווארען א פייערליכע ...קבלת־פנים ...אויפנאהמע.

היטלער'ס דורכפאַל אין מאַראָקאָ=פּראַגע

דייטשלאַנד האָט זיך געמוזט צוריקציהען צוליב פראַנקרייכס ענערגישער שטעלונג

דאָס היטלער דייטשלאַנד האָט געמאַכט א אָפּ־גע־נעם ריקצוג. היטלער האָט זיך אָפיציעל אָפּגעזאָגט פון די אגרעסיווע פּלענער אין מאַראָקאָ, און די לאָנדאָנער דיפּלאָמאַטישע קרייזן האַלט מען, אז די שאַ־פקייט פון קריזיס אין דער מאַראָקאַנישער פראַגע איז אַדורך.

לויט דער מיינונג פון די אַמעריקאַנישע און ענגלישע פּאָליטישע קרייזן, האָט דייטשלאַנד זיך צוריקגעצויגען פון דעם פּלאַן א־ויסצו־וּפען א נייע איזאַנטורע אין מאַראָקאָ, איבערצייגענדיג זיך, אז זי וועט דאָסמאָל זיך אָנשטויסען אויף דער ענער־גישער געגענווירקונג: מצד ענגלענד און פראַנקרייך.

אין די ענגלישע פּאָליטישע קרייזן האָט מען בכלל וועניג געגלויבט אין דער ידיעה, אז דייטש מיליטער זאָל זיך האָבען אַרויסגעזעצט אין מאַראָקאָ. אָבער דאַגעגען האָט מען אויך אין ענגלאַנד בעשטעטיגט די ידיעה אז קיין מאַראָקאָ זענען אָנגעקומען א בע־דייטענדע צאָהל דייטשע אינזשיניערען און טעכ־ניקער וועלכע ענטוויקלען א ענערגישע טעטיגקייט ביים עקספּלאָאַטירען די באַטירליכע רייכטימער אין מאַראָקאָ און אויך, אז עס וועלען אויפגעבויט א רייהע וויכטיגע אין סטראַטעגישע בעפעסטיגונגען.

אין פּאַריז ווייזט מען אויך אָן, אז אָהן שום ספק איז געווען אזא דייטשער פּלאַן פון אַרויס־זעצען דייטש מיליטער אין שפּאַנישען מאַראָקאָ, אָבער דייטשלאַנד האָט זיך אין לעצטען מאָמענט אָפּגעזאָגט פון איהרע אגרעסיווע פּלענער.

לויט ידיעות וואָס קומען דירעקט פון מאַראָקאָ האָט שוין דייטשלאַנד זעהר א סך אויפגעטון אין דער ריכטונג פון אייבערזאָ צלען זיך אין מאַראָקאָ. דער פּאָרט מעלילאַ איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין א דייטשער קריגס־ים באַזע. עס זענען אויסגעבויט געוואָרען שטאַרקע בעפעסטיגונגען און עס איז אויפגעשטעלט געוואָרען א ריזיגער אעראָדראָם.

וואָס שיין דער דייטשער פּאָזיציע אין שפּאַ־ניען, איז אלץ געבליבען ווי פריהער. ערשט די לעצ־טע טעג זענען פון דייטשלאַנד געשיקט געוואָרען קיין שפּאַניען 150 נייע אעראָפּלאַנען אין דייטשלאַנד זענען אָפּגעדרוקט געוואָרען באַנקנאָטען פאַר'ן גע־נעראַל פראַנקאָ אויף א סומע פון אַנדערהאַלבען מיליאַרד פעזעטאַ.

לויט מעלדונגען פון „דיילי עקספּרעס“, איז דער אזוי גערופענער עסטרייכישער לעגיאָן, וואָס איז בשעתו געשאַפען געוואָרען פון די עסטרייכישע נאַציאָנאַל סאָציאַליסטען, וואָס האָבען פון עסטרייך עמיגרירט קיין בייערן, בעשטימט געוואָרען אָפּצו־שיקען קיין שפּאַניען.

א טייל פון לעגיאָן איז שוין אַרויסגעשיקט געוואָרען און קעמפט איי די רייהען פון פראַנקאָס אַרמעע.

א לאָנדאָנער צייטונג טיילט אויך מיט, אז היטלערס בוך „מיין קאַמף“ איז איבערגעזעצט געוואָרען אויף אַראַביש און ווערט פערשפּרייט אין מיליאָנען עק־זעמפּלאַרען אין שפּאַנישען מאַראָקאָ. עס זענען אויך פאַראַן א בעווייז, אז די דאָזיגע „תורה“ ווערט פערשפּרייט אויך צווישען די איינגעבוירענע אין פראַנצויזישען מאַראָקאָ. עס איז אינטערעסאַנט דער ביי צו בעמערקען, אז פון דער אַראַבישער איבערזעצונג פון „מיין קאַמף“ זענען בעזייטיגט געוואָרען אלע שטעלען אין וועלכע עס רעדט זיך וועגען נישט גלייכהייט פון די „ראַסען“.

יעדענפאַלס מוז מען מודה זיין, אז דער „פיהרער“ האָט צום ערשטען מאָל צו פערצייכענען א דורכפאַל אויף'ן אינטערנאַציאָנאַלען געביט. צום ערשטען מאָל איז איהם נישט געלונגען איינער פון זיינע שריט, וואָס איז אויסגערעכנט נאָר אויף די נאָכגיביגקייט און ווילען צום שלום פון די אייראָ־פּעאישע פעלקער. איבערצייגענדיג זיך, אז דאָס מאָל וועט ער מיט חוצפה גאָרנישט אויספיהרען, אז פראַנקרייך און ענגלאַנד זענען דאָסמאָל גרייט צו שטעלען א געהעריגען ווידערשטאַנד און נישט אָפּצושרעקען אפילו אין א בעוואָפנעטען קאָנפליקט, האָט ער שנעל געענדערט דעם פּלאַן אין ערקלערט, אז ער האָט גאָרנישט בדעה אָנצוריהרען דעם שפּאַני־שען בעזיץ אין מאַראָקאָ. אוי עס ליגט זיכער א שטיק אמת אין די קעפּ מיט וועלכע די דייטשע פּרעסע האָט פערזעהען איהרע ידיעות פון מאַראָקאַנישען „פראָנט“. די גאַנצע דייטשע פּרעסע איז געמליך אַרויס מיט פאָלגענדען קאָפּ: דער „קאַנצלער האָט געראַטעוועט דעם שלום פון דער „וועלט.“ און עס איז גאַנץ זיכער, אז ווען דער „קאַנצלער“ וואָלט זיך נישט צוריקגעצויגען בעצייטענס, וואָלט ער זיכער געהאַט א מלחמה און שולדיג אין דער דאָזיגער נייער מלחמה וואָלט געווען נאָר ער אליין.

די אייראָפּעאישע מלוכות קענען פון דעם איצ־טיגען נישט געלונגענעם היטלער־פוטש אין מאַ־ראָקאָ זעהר א סך לערנען. זיי האָבען איצט געהאַט א געלעגענהייט זיך איבערצוצייגען, אז א געמיינ־זאַמער ענערגישער ווידערשטאַנד איז נאָך מסוגל אָפּצוהאַלטען דאָס נאַצי־דייטשלאַנד פון משוגענע אידאַנטורעס.

וואָס שייך דעם שפּאַנישען בירגער־קריג איז דער ענין געבליבען ווייטער א נפערענדערט. מאַ־ראָקאָ איז נאָר געווען א ווייטיגער עפּיזאָד, וואָס האָט פערשטעהט זיך, געקענט ענטשטעהען נאָר אין שייכות מיט דער לאַגע, וואָס האָט זיך געשאַפען אין שפּאַניען. נאָכ'ן ליקווידירען דעם מאַראָקאַנישען קאָנפליקט וועט וואהרשיינליך די הילף פון דייטש־לאַנד פאַר די אויפשטענדיגע נאָך מעהר פערשטאַרקט ווערען, דייטשלאַנד וועט אזוי שנעל נישט רע־זיגנירען פון דעם שאַנס, וואָס האָט זיך איהר גע־מאַכט אין שפּאַניען צו קענען זיך פערפעסטיגען אין דאָזיגען לאַנד, די אַקציע וואָס ענגלאַנד האָט לעצטענס ווידער אונטערגענומען צו פערוועהרען דאָס אַרדורכשיקען פרייוויליגע קיין שפּאַניען וועט זיכער אויך נישט ברענגען אזוי גיך עפּעס א רעז־זולטאַט. לויט אלע וואהרשיינליכקייטען וועט דער קאַמף אין שפּאַניען ענטשיידען ווערען נאָר אויפ'ן שלאַכטפעלד און די בעשלוסען פון די מלוכות וועלען שוין קומען לאחר המעשה. דאָס קען מען זעהען פון די ענטפערס, וואָס דייטשלאַנד און אי־טאַליען האָבען געגעבען אויף דער ענגלישער — פראַנצויזישער נאָטע וועגען פ־רייוויליגען פערבאָט. דער ענטפער איז געהאַלטען אין אזא טאָן, אז ער קען בשום אופן נישט בעטראַכט ווערען אלס אָפּזאָג, להיפוך, דייטשלאַנד און איטאַליען וועלען נאָך די ענגליש — פראַנצויזישע נאָטע דערווייזען, אז זיי זענען פּלומרשט מסכים אויף דעם פערבאָט פון שיקען פרייוויליגע ווי וועלען אָבער, אז דער פערבאָט זאָל זיך בעציהען נישט נאָר אויף פריי־וויליגע נאָר בכלל אויף מאַטעריעלע אונטערשטי־צונג פאַר די קעמפענדע צדדים אין שפּאַניען, די כוונה איז א אלטע. דורך דער דאָזיגער פערביי־טונג פון ענגליש - פראַנצויזישען פאָרשלאַג עפענט זיך א ברייט פעלד אויף לאַנג דויערנדע אונטערהאַנ־דלונגען, און — אַזוי האָבען יעדענפאַלס די פער־בינדעטע פון גענעראַל פראַנקאָ — אין דער צווישענ־צייט וועלען די דייטש־איטאַליעניש־מאַורישע מחנות פון די אויפשטענדיגע גענעראַלען בעוויזען דערפיהרען צו א ענטשיידונג.

„קויפט גאָרנישט ביי יודען...“

— 6. —

דער יודישער לעגיאָנער לאַנדאָ דער־ציילט זיין לעבען אין פרעמדען - לעגיאָן

פון דער סעריע: „יודען אין פרעמדען לעגיאָן“

פון י. כּאַמסקי

אויף מאָרגען זענען מיר אָנגעקומען אין דער אַל־זשירער שטאָט אָראַן. דאָרט האָט מען אונז גלייך אויסגעטאָן. אין דער קאַזאַרמע האָט מען נאָך געגעסען מיטאָג א סך וויין און מעגנעם פרישע וויינטרויבען. יעדער איינער פון די אָנגעקומענע האָט געפרע־סען און געקוויקט זיך:

— אך, ווי גוט!

דאָס איז געווען דער בעסטער מאָהלצייט פאַר דער צייט פון אונזער דינסט. ווי אַנדערש איז עס גע־ווען שפּעטער, בפרט אין דער וויסטע, אָדער אין די בערג, בכלל איז אַנדערש דאָס לעבען אין פרעמדען לעגיאָן אין דער קאַזאַרמע און אין קאָמפּאַניע. אין א קאַזאַרמע איז א זעלנעריש נאָרמאַל לעבען. זאַט און דיסציפּלינירט. אין פעלד קאָמפּאַניע איז מיד־קייט ביז צום פאַלען. פון די פיס. שווערע פּראַצע ביים בויען מיליטערישע פּאָסטענס, וועגען און אַפּט הונגער, און נאָך עפטער דורשט אין דער מיליטערי־שער זאָגע — נאַטירליך די שלאַכט!

* * *

אין אָראַן איז אין מיין קאָמפּאַניע צוגעקומען א רוס פון 40 יאָהר. ער איז שוין אמאָל געווען אין לעגיאָן און האָט געשטאַנט פון די ווייסגוואַרדייאַ־שע אָפיצירען. א גוטער מענש איז ער שפּעטער צו מיר געווען. איז ער געווען שיכור בין איך פאַר איהם געווען:

— א זשיד! — און א טראָצקי!

איז ער געווען ניכטער אין ער געווען דער גע־מיטליכסטער חבר, גאָרנישט ווי די אַלטע לעגיאָנע־רען וועלכע דינען שוין לאַנג. די „בלעדאַרען“, וועל־כע זענען די פּלאָג און דער פּיין פון יונגע לעגיאָנע־רען צוליב זייערע ספּעציעלע זיטען.... געלד האָט דער רוס ביי זיך געהאַט. אונז האָט מען נישט אַרויסגע־לאָזען, איהם יאָ. האָט ער נאָך דעם גוטען עסען אַר־זאָג געטאָן:

— וועלען מיר זיך נעהמען אַמוזירען!

ביינאַכט איז ער נישט צוריקגעקומען. דער קאַפּ־ראַל האָט געמאַכט אַנ'אַפּעל, פערשריבען, געמאַכט א געשריי:

— ענטלאָפען.....

איינער פון אונזערע האָט זיך אָפּגערופען.

— ער וועט קומען!

האָט ער בעקומען אַ'ל אָבשנים:

— שווייג! וועסט רעדען, ווען מען וועט דיך פרעגען!.

געקומען איז דער רוס טאַקע נישט. מען האָט איהם געבראַכט צו טראָגן א צעהרגעטען, א פערבלו־טיגטען, אַנ'אָפּגעריסענעם. קיינער איז נישט צו צו איהם. איך האָב רחמנות געהאַט. האָב איך איהם אָ־וועקגעלעגט אויף א נאַרע. אָפּגעוואַשען איהם. גע־געבען וואַסער צום טרינקען. אז ער האָט זיך אויפגע־כאַפּט, האָט ער נאָך געהערט צו זיך אליין: — אריין אין „הייזעל“... האָט מען מיך אָנגעשיכורט, צושלאָ־גען...

ער האָט גענומען זוכען אין די קעקשענע:

— און דאָס געלד צוגענומען.

ער איז ביסלעכווייז געקומען צו זיך.

האָט ער מיך צוגערופען:

— גיב א האַנד

איך האָב איהם געגעבען.

— א ברודער ביסט מיר...

און אין א וויל:

ווער ביסטו? א רוס?

— ניין! א פּוילישער.

ער האָט מיך אָנגעקוקט.

— א זשיד?

— יאָ.

ער איז אָפּגעקיהלט געוואָרען:

— דאָ אויך א זשיד ... א טראָצקי!

און באַלד געשטעלט זיך:

— אָבער א האַנד איז א האַנד. א ברודער ביזטו מיר, כאָטש א זשיד...

ער האָט זיך אַזש צעקוּשט מיט מיר.

ער איז מיר געבליבען א פריינד. און ווען ער איז נאָר ניכטער געווען — לײַדער, זעהר זעלטען — איז ער מיר טאַקע געווען א פריינד אין מיינע שווערע מאַרשען אויף די בערג פון מאַראָקאַנישען אַנטי אַט־לאַס און אויף די טויטע זאַמדען פון דער וויסטע ווייט, ווייט צו טאַפּילאַלעט צו וואו מיר זענען גע־גאַנגען חדשים מיט ביסל און זעלנער לאַדונג.

אָבער דער אמת'ער צוגנטער פון פרעמדען לעגי־אָן, די שולע, די קאַזאַרמע, די אויסאיבונג, די צוג־גרייטונג צו דער וויסטע איז סידי בעל אַבעס. דאָרט האָבען זיך אָנגעהויבען די מאַטערנישען. מען האָט געדאַרפט דורכמאַכען שווערע זעלנער איבונגען, מען האָט געדאַרפט איבערגעבען אונזערע גלידער צוגעוועהנען אונזערע אַקסלען צו 40 קילאָ זעלנער זאַק, אויסלערנען מאַרשירען, איינאיבען אין דער דיס־ציפּלין. געהען לאַנגע מאַרשען. קענען פערטראָגען חזן. איך בין אלט געווען בלויז איבער 20 יאָהר און איך בין אלעמאָל געווען כּפּאָרטיוו. די אַנדערע האָ־בען געוויינט און געשאָלטען, געהאַט געשוואָלענע פיס און בלאָזען אויף די פינגער געפאַלען אין מאַרש און געמוזט זיך אויפהויבען. איך האָב געמיינט, אז איך קום און מען שיקט מיך גלייך צו דער מיליטערישער אַוואַנטורע... און דאָ האָט מען פּאַמעליך געמוזט דורכ־געהען אַזעלכע שווערע צייטען. דער מיטאָג איז שוין ווייט נישט געווען ווי אין אָראַן,... און די אונטער־אָפיצירען זענען געווען אָהן א האַרץ. ווייטער לויפען און פאַר מידקייט — א ראָפּעלטען לויף. און איבונ־גען פון פאַלען און אויפשטעהען מיט לאַדונג אויף זיך. מיין חבר דער קינאָ יד איז איינגעזעצען צובראָ־כען געוואָרען. דאָס פּנים איז איהם געל געוואָרען, די אויגען לעכער — גרויס און שוואַרץ. ער האָט געהוסט, געציטערט אין די קניה, אונטערגעבויגען זיך איינגעזונקען און יעדעס מאָל ווען ער איז בעפאַלען האָב איך געמיינט, אז ער הייבט זיך שוין נישט אויף אונז נישט בלויז אונז איז אזוי שווער געווען, אלע־מען. בפרט די אַביסעל עלטערע, וואָס זייערע גלידער זענען שוין נישט אזוי עלאַסטיש, און די מוסקולען נישט אזוי נאָכגיביג. אָה, יענע צייט! — איין גליק נאָך געווען וואָס דעם נאַכצען טאָג איז קיין איין פרייע מינוט נישט געווען און ביינאַכט איז מען ווי אַ־מגאָפּ איינגעשלאָפען אויפ'ן געלעגער, אַנדערש וואָלט מען אין איין נאַכט אָהן שלאָפען געקענט אַראָב פון זינען.

* * *

דאַמאָלס איז אויך איינגעשוואַמען די יודען פראַגע פאַר מיר. באַלד פון אָנהויב האָט מען אונז אויסגעצאָהלט א טייל פון אונזער געלד. 500 פראַנק האָט יעדער בעקומען אין סידי בעל אַבעס. 500 פראַנק האָט מען בעקומען אין יעדע חדשים שפּעטער. און נאָכהער בעטרעפט שוין דער זעלנער־לוין דעם ערש־טען יאָהר 33 פראַנק א חודש. דאָס צווייטע יאָהר 42 פראַנק אלע 15 טעג. שפּעטער שוין 57 פראַנק אלע 15 טעג און דער וואָס דינט איבער 5 יאָהר קריגט נאָך מעהר. מען האָט אונז געגעבען דאָס ערשטע געלד און א סערזשאַנט א דייטש, האָט אונז געהאַלטען אזא רעדע:

— איהר האָט געלד און איהר זענט יונגע זעל־נער. מען וועט אייך היינט אַרויסלאָזען, זאָלט איהר זיך היטען: — ערשטענס וועט איהר דאָך געהען אין א „הייזעל“ איז טרינקט נישט, רויכערט נישט קיין אַראַבישע סיגאַרעטען, דאָרט, ווייל זיי קענען זיין מיט אָפּיום, אָדער מען וועט אייך אָנשיכורען א דער פערשלעפען און דאָס געלד צונעמען און נאָך גוט צושלאָגען. אַלזאָ, פאָרזיכטיג.

צווייטענס, היט זיך פאַר אלטע לעגיאָנערען, וועל־כע וועלען אייך דאָס געלד אויסנאַרען.

און דריטענס, און דאָס איז די הויפּט געפאַהר, היט זיך פאַר יודען. קויפט גאָרנישט אין די יודישע געשעפטען. מען וועט אייך אָפּנאַרען. גערענקט נייע לעגיאָנערען, קויפט נישט. קויפט קיינמאָל נישט אין יודישע געשעפטען.

איך האָב עס געהערט. איך האָב געוואָלט פּראָ־טעסטירען. דער קינאָ יוד האָט מיך צוגעהאַלטען, איך האָב פערשטאַנען:

— איך מוז שווייגען!

איך האָב אַראָפּגעבויגען דעם קאָפּ. דער סער־זשאַנט, דער דייטש, האָט גערעדט און דאַמאָלס זע־נען דאָס רוב סערזשאַנטען געווען דייטשען. וואָס האָב איך געקאָנט ענטפערען? — איך בין געווען א לעגיאָנער פון צווייטען קלאַס און ער מיין אויבער־מאַכט.

איך האָב פערביסען די ליפּען:

— דאָ אויך?

איך האָב געביסען די ליפּען ביז בלוט.

איך האָב שוין געוואוסט, אז א זעלנער, בפרט א לעגיאָנער האָרף שווייגען. איך האָב שוין גוט גע־קענט די דיסציפּלינאַרע „איבונגען“ פאַר ווידער־שפּרעכען א העכערען.

איבערוואַנדערונג קיין בירא-ביר־דזשאַן אין 1937 אויף נייע יסודות

מאָסקווע (ימ"א) אויף א זיצונג פון „קאָמ־זעט“ - פּרעזידיום, וואָס איז דאָ די טעג פאָרגעקו־מען, איז מיטגעטיילט געוואָרען, אז הייריאָהר וועט די איבערוואַנדערונגס - אַקציע פאַר בירא - בידזשאַן רעאָרגאַניזירט ווערען און וועט זיין א פיל קאָמפּלי־צירטערע ווי אין די פערגאַנגענע יאָהרען. די גאַנצע אַקציע וועט זיין איינגעשטעלט אויף נייע יסודות. ביז איצט פלעגט די צאָהל איבערוואַנדערער - יחידים זיין גרעסער ווי די צאָהל איבערוואַנדערנדע משפּחות, הייריאָהר וועט זיין פערקעהרט. דאָס איז געווען קודם כל די איבערוואַנדערער פאַר די קאָלכאָזען, וואו פאַר מיליעס פערפעסטיגען זיך בעסער ווי איינצעלנע און ברענגען מעהר נוצען דער לאַנדווירטשאַפט. דער היי־יאָהריגער פּלאַן זעהט אויך פאָר, אז מעהר ווי א העלפט פון די איבערוואַנדערער דאַרף בעשטעהען פון אַרבייטער פון בעשטימטע קוואַליפיקאַציעס.

עס איז אָנגעמערקט געוואָרען אַריבערצושיקען הייריאָהר אין די קאָלכאָזען פון דער יודישער אויטאָנאָמער געגענד א גענוגענע צאָהל געניטע יודישע קאָלכאָזניקעס פון די ביישטעטלדיגע יודישע קאָל־כאָזען. עס איז אויך אָנגעמערקט געוואָרען צו עפע־נען לאַנדווירטשאַפטליכע קורסען סיי אויף אוקראַינע סיי אין דער יודישער געגענד גופא, וואו די איבער־וואַנדערער וועלען פּראַקטיש און טעאָרעטיש דער־לערנען די לאַנדווירטשאַפט. 600 מאַן וועלען בעזונ־דער צוגענגרייט ווערען אויף די בוי־קורסען אין מאָס־קווע, קיעוו און בירא־בידזשאַן. די לעצטע וועלען אויסגענוצט ווערען פאַר דער בויאונג אין שטאָט.

לויטן פּלאַן דאַרף אוקראַינע געבען העכער א העלפט (55 פּראָצ.) פון די איבערוואַנדערער.

צום ערשטען מאָל וועלען 20 פּראָצ. פון די אי־בערוואַנדערער ווערבירט ווערען אין אזעלכע שטעט ווי מאָסקווע, באַקו, לענינגראַד, סווערדלאָווסק, סטאַ־לינגראַד, גאָרקי, וואָראָנעזש און אַנדערע גרויסע שטעט. ווי ביז איצט, וועלען אויך אין 1937 ווער־בירט ווערען איבערוואַנדערער אין ווייסרוסלאַנד און אין דער מערב־געגענד.

ווי גרויס וועט הייריאָהר זיין די צאָהל פון איבער־וואַנדערער קיין בירא־בידזשאַן איז נאָך נישט בע־וואוסט. דער הייריאָהריגער פּלאַן ווערט איצט בע־טראַכט אין די געהעריגע העכערע מלוכה־אינסטאַנצען און וועט די טעג ענדגילטיג בעשטעטיגט ווערען. מען נעהמט אָבער אָן, אז די צאָהל איבערוואַנדערער וועט הייריאָהר זיין בעדייטענד גרעסער ווי אין יאָהר 1936.

לעגענדעס און ווירקליכקייט

פון ראטמ. ד"ר ז. עלענבערג

דער מצב פון די יודען אין פוילען ווערט ליידער מיט יעדען טאג אלץ קלאָרער און קלאָרער. די קלאָרקייט בעשטייט אין דעם, וואס עס ענטפּלעקט זיך אלס מעהר און מעהר דער אמת'ער פּרצוף פון די, וועלכע מאנכע האָבען נאך געהאַלטען געקענט פאר אונזערע בעשיצער. אָבער טראַגישער ווערט אויך אונזער לאגע דערמיט, וואָס די אנטיסעמיטישע דעמאגאגיע אויך פון דעם נייעם צד בענוצט זיך מיט לעגענדעס, פון וועלכע עס שאפען זיך אלץ נייע און נייע.

די ערשטע לעגענדע: די יודען פערמעהרען זיך אין פוילען אומגעהויער שטארק, אין דער אמת'ן איז עס פונקט דער היפך. די סטאטיסטיק פון די לעצטע יאהרען בעווייזט, אז דער נאטירליכער צו־וואוקס בעטרעפט ביי די יודען אין פוילען ווייניגער ווי ביי אלע אנדערע עטנישע גרופען, וועלכע בעוואוינען די פוילישע מלוכה.

די צווייטע לעגענדע: די יודישע מלאכה און דער יודישער קליינהאנדעל מוזען אונטערגיין, ווייל אזוי פערלאנגט דער גאנג פון דער נייער מענשליכע ענטוויקלונג. יוי, יוי, אבער אין פוילען וועט עס נאך לאנג דויערען ביז אט דאס אייזערנע געזעץ פון עקאנאמיק וועט מקוים ווערען. דער אמת איז, אז דער יודישער האנדעל און בפרט דאס יודישע האנדווערק וואלטען אין פוילען זיך זעהר שיין געקאנט ענטוויקלען און דווקא אויך ברענגען א גרויסען פאזיטיווען נוצען פאר דער פוילישער ווירטשאפט. ווען מען וואלט נישט אויסען געווען גראד מיט אלע קינסטליכע מיטלען און מיט דער אונטערשטיצונג פון די מאסגעבענדע פאקטארען צו פערניכטען די דאזיגע יודישע פאזיציעס. איבריגענס, ווי אזוי זאל מען פערשטעהן דעם נייעם אנטיסעמיטישען תרוץ, בעת גלייכצייטיג אפאטאיזירט מען דעם סטראגאן און מען שאפט א גאנצע טעאריע, וועלכע מען שטרעבט צו פערווירקליכען מיט אלע מיטלען, אפילו מיט געוואלט, אז וואס מעהר נישט־יודען, בפרט פויערען, מוזען איבערגעהן פון ערד א־ביית צו — די סטראגאנעס. איז דאס אויך אין גייסט פון דער צייט און צוגעפאסט צו דעם „אייזערנעם געזעץ פון דער עקאנאמישער ענטוויקלונג"? מען וואלט באמת געקאנט לאכען, ווען עס וואלט נישט געווען אזוי טרויעריג.

די דריטע לעגענדע: אין פוילען זענען פערהאַנען יודען אין אזא גרויסער צאָהל, ווייל די מלוכות וועלכע האָבען צעהנדליגע יאהרען אקופירט די פוילישע טעריטאריעס, האָבען בכיוון און מיט א טייוולאנישער אבזיכט געטריבען די יודישע מאסען פון זייערע געביטען אין די פוילישע טעריטאָריעס. נו עס וועלען מן הסתם אונזערע סטאטיסטיקער אויף זיך בעהמען די אויפגאבע צו אנאליזירען אויך אָט די לעגענדע און בעווייזען מיט ציפערן די אומריכטיגקייט פון דער דאזיגער טעאָריע. אבער עס פרעגט זיך; אויב פוילען האָט נאך דער וועלט מלחמה מיט רעכט געשטרעבט צו וואס גרעסערע גרעניצען פון איהרע מלוכהשער טעריטאריע און האָט ריכטיג בעגרינדעט איהרע אספיראציעס מיט היסטארישע ארגומענטען, ווען פוילען איז היינט אזוי שטארק אין דעם אנסאמבל פון די אייראָפּעאישע מלוכות, איז עס דאָך א דאנק אָט דער טעריטאריאלער גרויסקייט. ווי קאָן א אייראפעאישע מלוכה און ווי קאָן א פעראנטווארטליכער פּאָליטיקער פון אזא מלוכה פאר דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט ערקלערען, אז פוילען פיהלט זיך נישט מאָראליש פעראנטווארטליך פאר וואָס עס איז עלעמענטען, וועלכע געפינען זיך אלס בירגער איבערהאלב פון איהרע גרעניצען, אזא אויפפאסונג איז אין א בולטער סתירה צו דעם, וואָס מיר רופען אן „שטאטס רעזאָן" און קיין מענש אין מערב אייראפע וועט נישט פערשטעהן אזא שטעלונג פון א פעראנטווארטליכען פוילישען פּאָליטיקער.

אָבער די קרוין פון דעמאגאגיע און פון דערצעהלען לעגענדעס איז דאָס, וואס אפילו מכלומרשט ערנסטע פּאָליטיקער ווידערהאלען טאָג איין, טאג אויס, אין דער פרעסע און אויף פערזאמלונגען, און לעצטענס אויך פון דער סיים טריבונע, די בבא מעשיות וועגען דער יודישער עמיגראציע, אז וואלטען נאר די יודען געוואלט, וואלטען נאָר די ציוניסטען בעוויליגט נישט צו זיין אזוי פערקשנט בנוגע ארץ ישראל, וואלט די יודען פראגע שוין געווען געלעזט. שטעהט דאָך — וואלט מען געמיינט — גרויסע ערד־שטחים אין דער וועלט פריי פאר יודישער איינוואנדערונג. עס זענען שוין פערהאן די גרויסע פאנדען פאר דער עמיגראציע פון מיליאנען און מען דארף נאָר צוגעבען קו אוש די יודישע מאַסען. און אזוי ווי די יודען ווילען דווקא זיך נישט ריהרען פון ארט, ווייל עס געהט זיי דא „זעהר גוט", מוז מען אודאי זיי ערשט דאָס לעבען ביטער מאַכען, בכדי זיי צו צווינגען פוילען צו פערלאזען.

מילא, אויב אזוי דרשה'נען עבדעקישע פיהרער פאר זייער עולם גולם, איז נאך צו פערשטעהן, זיי מוזען זיך דאָך בעדינען מיט דעמאגאגיע און שקרים. אבער ווי פאסט דאָס עפּעס פאר מענשען, וועלכע פרעטענדירען דערויף, אז מען זאל זיי ערנסט בעטראכטען? עס מוז איצט פון אונזער זייט געפיהרט ווערען אין דער פוילישער געזעלשאפט א גרויסע אויפקלערונגס אקציע, וועלכע זאל יוענישטענס אין דעם פרט, וועלכער איז אָבער דער סאמע וויכטיגסטער, איבערצייגען אונזערע מיטבירגער, אז אויב מען פערשפרייט אזעלכע מיינונגען, איז עס אדער טפשות, אדער אין בעסטען פאל א געוואלדיגער טעות א בעוואוסטע אבנארעריי פון זיך אלין פון אנדערע.

ענטגעגען אָט די לעגענדעס שטעהט די גרויזאמע ווירקליכקייט. די איבער 3 מיליאנען יודען לעבען אין פוילען זייט הונדערטער יאהרען, זיי פיהלען זיך דאָ אלס בירגער גלייך מיט אלע אנדערע און עס קומט זיי די זעלבע רעכט ווי אלע אנדערע און זעלבסטפערשטענדליך ווילען זיי אויף זיך נעהמען אלע פליכטען, וועלכע פליסען ארויס פון די רעכט.

אויף וויפיל עס בעדראָהט אונזער לעבען טאקע נייע ערשיינונגען פון דער עקאנאמישער ענטוויקלונג וועלכע זענען אונפערמיידליך. און אויף וויפיל דער דראנג צו א ניי געזונט לעבען אין אונזער אלט־נייער היים אין ארץ ישראל נעמט ארום די יודישע מאסע אין פוילען און בפרט די יודישע יוגענד — עמיגרירט און וועט עמיגרירען, אויב עס וועלען נאָר זיין מעגליכקייטען, אמאָל א קלענערער, אמאָל א גרעסערער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

דאָס איז די אמת'ע ווירקליכקייט און נאָר די פוילישע פּאָליטיקער, וועלכע קאנען דאָס תופס זיין, קאנען האָבען א שטעלונג, וועלכע איז סיי געזונט פאר די אינטערעסען און פאר דער ענטוויקלונג פון דער פוילישער מלוכה און בהסכם מיט די אינטערעסען און שטרעבונגען פון פוילישען יודענטום. און דערפאר נעמען מיר אויף גראד איצט מיט גרויס אנערקענונג די ענונציאציעס פון דעם מין, ווי מיר האָבען עס לעצטענס געהערט פון דעם פיהרער פון פ.פ.ס. נעדזיאלקאָווסקי.

דער פוילישער א־בייטער פיהרער האָט פעסטגעשטעלט: 1) דער אנטיסעמיטיזם איז א חרפה פאר דער ציוויליזאציע און א סכנה פאר דער מלוכה (פערגלייכט ביטע די לעצטע ארויסטרעטונגען אין סיים, די איבערנדערמאהנטע משונה'דיגע אויפפאסונג פון די פוילישע מלוכה אינטערעסען און די ערקלערונג פון מיעדזינסקי: „דאס האָט גאר נישט צו טון מיט עטיק און קולטור"). 2) ס'איז אן אילוזיע צו טראכטען וועגען א מאסען אויסוואנדערונג פון די יודען אין פוילען און די פוילישע אויסוועגיגע פּאָליטיק קאן דאָ גארנישט אויפטון. 3) די יודישע געזעלשאפט אין פוילען איז מיטפעראנטווארטליך פאר דעם גורל פון פוילישען שטאט. די יודען מוזען דערפאר דערפילען אלע בירגערליכע פליכטען און מוזען געניסען פון אלע בירגערליכע רעכט, אויב מען וועט זיי בערויבען פון די דאזיגע רעכט, דאן וועלען זיי נישט קאָנען טראגען די מיטפעראנטווארטליכקייט פאר דער מלוכה.

און דאן האָט ניעדזיאלקאָווסקי מוסף געווען: „די יודען זענען פונקט אזעלכע מענשען ווי די פאַלאקען... איך האלט אז די יודען זענען א פאָלק צו גלייך ווי אלע פעלקער... אלס פאלאק און אלס פוילישער סאציאליסט פערשטעה איך די קאָנצעפּציע פון ציוניזם און בעציה זיך מיט א ערנסטער בעוואונדערונג צו די גרויסע אנשטרענגונגען פון די יונגע חלוצים אין א"י. די יודען, וועלכע פערבלייבען אין פוילען אויף שטענדיג און ווילען נישט פון פוילען אפּפאָהרען, מוזען דא געניסען פון גלייכע רעכט מיט נצלע".

אָט דאס זענען אויך קלארע דבורים, וואס דרינגען ארויס פון דער ווירקליכקייט, פון דער אמת'ער ווירקליכקייט, סיי פון פוילישען און סיי פון יודישען לעבען. און מען קאן נאָר וואונשען כיי פוילען אין סיי די יודען, אַז אט אזעלכע אנשואונגען זאָלען וואס שנעלער ווערען דער קנין פון דעם גאנצען פוילישען פאָלק און עס זאָל מעגליך זיין אָט די גרונדזאצען אריינצופיהרען אין לעבען.

די יודישע געזעלשאפט מוז אבער צוהעלפען בכדי עס זאָל מנצח זיין דער ריכטיגער אמת וועגען אונזער לאגע, וועגען דעם, וואס מיר פאדערען און וואס עס קומט אונז.

..איהר זענט קראנק, פאנאָוויע. געהט זיך היילען!"

אין זיין רעדע ביים בודזשעט פון אינערן־מיניסטעריום, האָט דעפּ. מינצבערג אין איין זאץ אויסגעדריקט דאס אלץ, וואס מיר אלע פיהלען און וואס טראָגן אלע אונערהערטע און נאך נישט געוועזענע ארויסטרעטונגען אויפן פארום פון סיים, וועלען מיר נישט אויפהערען צו פאָדערען, פערלאנגען און אויסשטעלען אונזער פראטעסט.

דעפּ. מינצבערג האָט געזאָגט:

„און ווי אזוי עס זאָלען נישט אויסזעהען די רעדעס פון די פאסלים, בודזינסקים און שטשעפּאנסקים און טראָץ זייער ווילען האלטען מיר זיך פאר בירגער פון פוילען און מאכע אויף דעם יסוד פאָרדערען מיר און וועלען נישט אויפהערען צו פאָדערען שוין, נישט בלויז פאר אונזער לעבען און פערמעגען. מיר פאָדערען אויך רעכט אויף אונזערע ווירטשאפטליכע פאזיציעס און הערט צו פעדריננען צוגלייך מיט אלע איבעריגע בירגער".

דער דאזיגער זאץ איז רעפּוטאט מינצבערגס רעדע האָט געדארפט א סוף מאכען צו דער דיסקוסיע, וועלכע ווערט לעצטענס געפיהרט ביי אונז, צי דארפען מיר איבערלאָזען אונזער קליינטשיקע יודישע רעפּרעזענטאנץ אין סיים, אָדער מיר דארפען זי פון דארט ארויסציהען. די יודישע רעפּרעזענטאנץ איז דווקא נויטיג געווארען ערשט היינט, ווען די בודזינסקים און באָקאָנס האָבען זיך געוואָלט אנכאפּען אין דעם עק פון די ענדעקעס, כדי, אין פאל ווען די ענדעקעס וועלען בכוח זיין צו ענדערען די לאגע אין פוילען לטובת זייערע אינטערעסען, זאָלען זיי קענען עולה לגדולה זיין. דעמאלס האָט זיך געדארפט הערען די שטים, וועלכע זאָלען ווארענען, אז מיר יודען זענען בלויז דער מיטעל צום ציל, וועלכע די יודען־שלענגער פערפאָלגען. ס'האָט געמוזט זיין אימיצער, וועלכער זאָל ווארענען, אז אזוי־גערופענע אנטי־יודישע עקסצעסען זענען א מיטעל צום ציל, וועלכער הייסט אנארכיע. דאס איז געלונגען דער יודישער סיים־רעפּרעזענטאנץ און דעריבער דארף נאך די לעצטע רעדעס פון פרעמיער סקלאדקאווסקי און גראבאווסקי, אויפהערען די דיסקוסיעס וועגען דעם צי אונזער רעפּרעזענטאנץ זאָל בלייבען אדער נישט.

אויף דעפּוטאט מינצבערג איז, ווי מיר זאָלען נישט קוקען דערויף, אויסגעפאלען דער גורל צו זיין דער איינציגער יודישער רעפּרעזענטאנט אין דער בודזשעט־קאמיסיע פון סיים, וואו ס'ווערט אויפגעקאכט דאס גאנצע פּאָליטישע און ווירטשאפטליכע לעבען פון לאנד. דעפּוטאט מינצבערג האָט דערפיהלט אויף זיך די שווערע משא, וואס איז אויף איהם ארויפגעלעגט געוואָרען, א משא, וועלכע קען און מוז דערדריקען דעם שטארקסטען מענשען, אויף איהם איז אויסגעפאלען דער גליקליכער אדער אומגליקליכער גורל צו זיצען אין א קאמפלעט, וועלכער האָט בעקומען היסטארישע אויפן יודישען פונקט און יעדע פראגע בעהאנדלען זיי פון יודישען פריזמאט און מאהלען זי אייַן מיט דעם יודישען שר. אין אזא לאגע וואלט זיבער געווען בעקוועם ארויסצוציהען אונזער רעפּרעזענטאנץ, אבער די דאזיגע בעקוועמליכקייט וואלט געווען א פערזענליכע פארן רעפּוטאט מינצבערג, אָבער זיכער שעדליך פאַר אונזערע אינטערעסען. ס'האָט נאר געדארפט אנגענומען ווערען די ריכטיגע שטעלונג, די אויסטעהאלטונג, די קאנסעקווענטע און די ווירדיגע. מ'האָט זיך נאר געדארפט אנגורטען מיט מוט און דרייסטקייט, שטאָלץ און דרייסט קוקען דעם נעפאהר, וועלכע רוקט זיך אָן אויף אונז, אין די אויגען אריין. נישט בויגען זיך אונטער דער שווערער לאסט און נישט בוקען זיך פאר קיין שום חסד. און מיר האָבען געזעהן מיט מורא דערויף, צי וועט דער איינציגער יודישער דעפּוטאט אין דער בודזשעט־קאמיסיע אויסהאלטען דעם דאזיגען עקזאמען. און וואס פארא שטעלונג מיר זאָלען נישט אננעהמען צו דער פּאָליטישער שיטה פון דעפּ. מינצבערג, מוזען מיר זאָגען, אז זיין ווארט איז דארט נישט געטאנגען לאיבוד, אז ער האָט ארויסגעפיהלט די שטים פון דער יודישער בעפעלקערונג און זי געברענגט צום אויסדרוק, אז ס'איז דורך איהם אוועקגעווארפען געוואָרען דער הכנעה'דיגער טאָן. די שטילע טריט אויף די ווייכע דיוואנען און ער איז געוואָרען דער פּשוטער מתווכער פון אונזערע צרות.

רעפּוטאט מינצבערג האָט דורך זיינע לעצטע רעדעס געצוואונגען אלעמען נישט צו פיהרען קיין שטרויס־פּאָליטיק, נאר צו קוקען דעם אמת אין די אויגען אריין. מיר יודען זענען געצוואונגען געוואָרען אפען און קלאָר צו זעהען אונזער לאגע. אנדערע ווידער צו זעהען די געפאהר נאך אונזער קאטאסטראפע.

ס'זענען געקומען די ענטפערען פון פרעמיער סקלאדקאווסקי, יוסטיץ־מיניסטער גראבאווסקי און אויסערן־מיניסטער בעק. דער לעצטער האָט גערעדט ווי א פּאָליטיקער, ווי א דיפּלאמאט, ווי א מלוכה־מאן, וועלכער האָט ווייטגעהענדע צילען, מיר יענען אין די דאזיגע צילען קלאָר געוואָרען...

דער מיניסטער גראבאווסקי האָט מודה געווען, אז מען בעשולדיגט יודען אין בייזוויליגקייט, אהן שום יסוד אין בלומרשטין בעליידיגען דאס פוילישע פאָלק, אז דאס איז א ספעציעל ארגאנזירט שפּיל, וועלכע לאָזט זיך אבער אויס מיטן אפּשוואכען דעם פרעסטיזש פון פוילישען געריכטסוועזען.

דער פרעמיער האָט בענוצט שארפע ווערטער. ער האָט געזאָגט די בודזינסקים וואס וואס מיר האָבען גע טראכט וועגען איהם און טראכטען וועטען אלע זיינס גלייכען. „איהר זענט קראנק, פאנאָוויע, געהט אייך היילען, איהר ליידט אויף א מאניע און אויסערדעם זעהט איהר נישט, וואס עס טוט זיך פאר אייער נאז. היילט אייך אויס פון דער דאזיגער קרענק, און דעמאלס וועט איהר ווערען געזונדע מיטגליעדער פון א געזונטער פויליש פאָלק און לאנד.

דער פרעמיער האָט געזאָגט דאס, וואס עס האָט געזאָגט די יודישע בעפעלקערונג דורכן מויל פון דעפּ. מינצבערג, אז דורך שלאָגען יודען וועט מען נישט פערבעסערן די ווירטשאפטליכע לאגע אין לאנד.

דער פרעמיער האָט מודה געווען, אז דאס שלאָגען יודען איז נאר א מיטל ארויסצורופען אנארכיע אין לאנד.

דערצו איז נויטיג די יודישע רעפּרעזענטאנץ אין סיים, וועלכע שטעהט נישט אין קיין שום פראפּאגאנדע צו אונזער בערעכטיגונג אויף א פארלאמענטארישע פערטרעטונג. זי איז אָבער נויטיג אויפצוקלערען און אויפצווייזען, הגם מיר זענען איינגאנצען נישט מתפעל געווארען פון די לעצטע מיניסטארישע ארויסטרעטונגען.

אונזערע פערטרעטער אין סיים און סענאט, דעפּוטאט מינצבערג אין דער סיים־קאמיסיע האָבען זייער שליחות ערפילט בשלימות.

זאח.

28 טויזענד קינדער פון פוילען ווערען בעשפייזט א דאנק אויסלענדיש־יודישער הילף

וו א ר ש ע. (יט"א) אין שייכות מיטן בעזוך אין ווארשא פון גענעראל־סעקרעטאר פון לאנדאנער פערבאנד פון די יודישע הילפס ארגאניזאציעס א. מ. קיזער איז אונטער פאָרזיץ פון פרעזעס ר. שערעשעווסקי פארגעקומען א זיצונג פון עקזעקוטיוו פון פערבאנד פון קינדער שוץ און יתומים פערזאָרגונג אין פוילען „צענטאס" אויף וועלכער עס איז דעם ה' קיזער איבערגעגעבען געוואָרען א גענויער בעריכט וועגען דער קינדער בעשפייזונגס אקציע פונם „צענטאס" וואס ווערט אונטערשטיצט דורכן לאנדאנער הילפס פערבאנד.

בעגריסענדיג ה' קיזערן האָט ר. שערעשעווסקי אונטערגעשטראכען די פערדינסטען פאר דער הילפס־ארבייט, וועלכע ווערט אין ענגלאנד געפיהרט לטובת די פוילישע יודען בכלל און דער בעשפייזונג פון נויטליידענדע קינדער בפרט. ר. שערעשעווסקי דריקט אויס א הארציגען דאנק דעם לאנדאנער הילפס פערבאנד, וועלכער האָט זיך תמיד ווארים אָפּגערופען אויף די נויטען פון פוילישען יודענטום.

סענאטאר פּראָפ. דר. מ. שאָר זאָגט, אז דער לאנדאנער הילפס פערבאנד דארף אויסגעדריקט ווערען גרויס אנערקענונג פאר זיין הילפס טעטיגקייט בכלל און בעזונדערס פאר דעם אונטערנעמען א ספּעציעלע אקציע פארן יודישען קינד אין פוילען.

דער גענעראל־סעקרעטאר פון „צענטאס" ה' נאָלדין גיט אב א'אויספיהרליכען בעריכט וועגען דער בעשפייזונגס אקציע וואס ווערט געפיהרט דורכן „צענטאס". אין פערגאנגענעם יאהר האָט „צענטאס" געפיהרט א בעשפייזונגס אקציע וועלכע האָט ארומגענומען העכער 7 טויזענט קינדער היינטיגעם יאהר א דאנק דער הילף פון „דזשאָינט" און פון לאנדאנער הילפס פערבאנד, איז די בעשפייזונגס אקציע אוועקגעשטעלט געוואָרען אויף פיל ברייטערע יסודות, און איצטיגען מאָמענט ווערען בעשפייזט 28 טויזענט קינדער. נישט קוקענדיג אויף דער שווערער לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, טראגט זי אויף זיך א גרויסען טייל פון דער אחריות פאר דער קינדער־בעשפייזונגס ארבייט. לעת עתה איז בעשפייזונג אויסגערעכענט געוואָרען אויף דריי חדשים, אָבער מען דארף שוין בעצייטענס זאָרגען אז די קינדער זאָלען בעשפייזט ווערען ביזן סוף שול יאהר (ר"ח יוני) און דערפאר איז וויכטיג, אז דער לאנדאנער הילפס פערבאנד זאָל פערשטארקען זיין טעטיגקייט, אזוי אז „צענטאס" זאָל זיין געזיכערט, אז די בעשפייזונגס אקציע וועט נישט איבערגעריסען ווערען.

דאנקענדיג פאר די בעגריסונגען, האָט ה' קיזער אויסגעדריקט זיין צופרידענהייט מיט דער קאָלאָסאלער ארבייט וואס „צענטאס" האָט שוין אָבגעטון אויפן געביט פון דער קינדער בעשפייזונג. די יודען אין ענגלאנד, זאָגט ער, וועלכע האָבען בייגעטראָגען צו דער בעשפייזונגס אקציע פון הילפס פערבאנד וועלען האָבען א גרויס נחת רוח צו הערען, וואס עס איז מיט געלדער אין פוילען אויפגעטון געוואָרען. ער פערזיכערט, אז דער הילפס פערבאנד אין לאנדאָן וועט מאכען די גרעסטע אנשטרענגונגען אז די בעשפייזונגס אקציע זאָל ווייטער קענען געפיהרט ווערען אין די אויסגעברייטערטע ראַמען, וועלכע זי האָט אנגענומען און זי דערפיהרען ביזן סוף פון שול יאהר.

נאָכדעם ווי ה' גוישטאט דער פארשטעהער פון „דזשאָינט" אין ווארשע, רעדט ארום די אלגעמיינע פאָרמען פון דער בעשפייזונגס אקציע, איז אנגענומען געוואָרען א רעזאָלוציע, וואס דריקט אויס אנערקענונג דעם „דזשאָינט" און חעם לאנדאנער הילפס פערבאנד פאר זייער הילף, וואס זיי האָבען פאר דעם צוועק געגעבען. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען, זיך צו ווענדען צו די יודען אין אמעריקא און ענגלאנד מיט דרינגענדען רוף צו פערשטארקען די זאמלונגען פון „דזשאָינט" און לאנדאנער הילפס־פערבאנד פאר דער קינדער בעשפייזונגס אקציע אין פוילען.

קלאנגען און אפקלאנגען

פון רעאקעניג

מיגועל דע אונאמונא

איך שטעל זיך פאר אז א סך פון די היינטיגע אייראפעאישע דיכטער און שריפטשטעלער האבען גע מוזט מקנא זיין דעם ערשט פערשטארבענעם גרויסען שפאנישען שריפטשטעלער פאר זיין נאמען אליין — מיגועל דע אונאמונא.

פאר דעם קלאנג פון זיין נאמען אליין. מיגועל אונאמונא — דאכט זיך איך נישט, אז אזא ראמאנטישען וואויל-קלינגענדיגען נאמען דארף האבען א פאעט א שריפטשטעלער?

אפילו קאלאמבוס'ן אליין וואלט זיך געפאסט דער נאמען אונאמונא. און ער קלינגט אזוי אנגע לעהם פאנטעטיש פארן אויער, ווי א שטייגער סערוואנ טעס אדער דאנטע.

א סך שריפטשטעלער מוזען מיט זייערע ווערק, מיט זייער שאפען אויסקויפען די פראזאאישע נע מען, וואס זיי האבען גע'ירשנט פון זייערע עלטערן. אנדערע אנטלויפען פון זייערע געבורטס-נעמען און נעפינען זיך נייע נעמען, פסעוודאנימען.

דער ערשט פערשטארבענער בעריהמטער שפאני שער שריפטשטעלער האט די טרחה נישט געדארפט האבען.

מיר שטעלען זיך פאר דאס יעדער לעזער — דער פיינסטער ווי דער פשוטסטער — מוז אנהויבען לעזען א געדיכט צי אנ'עסעי, ווען ער זעהט זיי אונ טערגעשריבען מיט אזא נאמען ווי אונאמונא. עס מעג אויסזעהן לייכטזיניג אבער דער לעזער מוז זיך אליין, דאכט זיך, זאגען: א שרייבער, וואס האט אזא נאמען מוז זיין אינטערעסאנט; מיט אזא נאמען מוז ער האבען וואס צו זאגען.

מיגועל אונאמונא! — דער נאמען קלינגט עכט שפאניש, ביבליש, מוזיקאליש, און פאר אונזערע יי דישע אויערען דערמאהנט ער אהן א פאר וואס די צמאליגע טראגישע „קאנווערסאס“. שפאניער האבען שעהנע נעמען. די שעהנסטע נעמען אפשר אין אייראפע.

און אונאמונא איז דוכט מיר איינער פון די שענ סטע און וואויל-קלינגענדיגע נעמען.

אונאמונא איז געווען איינער פון די בעריהמט סטע — אפשר דער בע-ריהמטסטער — מאדערנער שפאנישער שריפטשטעלער.

און פערשטעהט זיך, נישט צוליב זיין וואויל-קלינגענדיגען נאמען אליין.

זיינע עסייען זענען איבערזעצט געווען אין אלע אייראפעאישע שפראכען; ווייל נישט קוקענדיג דער-רויף, וואס ער איז געווען אזוי נאציאנאל-שפאניש — אדער אפשר טאקע דערפאר? — איז ער געווען א עכטער אייראפעער.

א אונרוהיגער גייסט איז געווען אונאמונא. ער איז געווען קאנסערוואטיוו און רעוואלוציאנער צו דער זעלבער צייט. א אפיקורסישער קאטאליק, א דער א טיף רעליגיעזער אפיקורס. ער איז געווען אזא ליידענשאפטליכער שפאנישער מיסטיקער, טאקע ווייל ער האט אזוי נאציאנאל פערדייעט די גאנצע מאדערנע אייראפעאישע קולטור און פילאזאפיע.

„מיר שפאניער — פלעגט ער זאגען — זענען קאנ-סערוואטיווע אנארכיסטען“.

ער איז עס זיכער געווען. ער איז געווען א מין נאציאנאל שפאנישער און טיף רעליגיעזער ניטשע. פיל ווייניגער גלענצענד און פילאזאפיש-נאכיג ווי דער גרויסער ניטשע, אבער זייגער א קרוב אין סטיל און דיכטערישען טעמפעראמענט איז ער געווען.

אבער די גרויסע ווע'יטה פון אזא שריפטשטע-לער ווי אונאמונא איז זיין אויפריכטיגע אינערליכע אונרוה. בנוגע איהם מעג מען אפילו נוצען אט די סקארבאווע שוין מליצה — היילינע אונרוה. אט די רוהלאזיגקייט פונם געוויסען וועלכע טרייבט צו אמתער שעפערישקייט, און איז אפשר דער אור-קוואל פון יעדען שאפען.

אונאמונא האט נישט גערוהט, ווי פאר א עכטען שפאניער איז דאס לעבען געווען א עמק הבכא, וואו נשמות ווערען געלייטערט דורך היילינע זיסור און ליי-דען. אלעס האט א תיקון, און זוכט און בענקט נאך א תיקון. אפילו אין דער אינקוויזיציע האט ער גע-וואלט זעהן אמתע עבודת הבורא און ליידענשאפט-ליכען המאניזם.

פון דעם איז שוין לייכט צו זעהן, אז ער איז געווען א גרויסער פאראדאקסאליסט, אבער זיין פאר-ראדאקסאליזם איז, גלייב איך, נישט געווען קיין אויסגעקלערטע און אויסגעטאקטע לשם עפעקט (ווי ביי מאנכע מאדערנע פאראדאקסאליסטען) נאר זיי ווידקען זיכער ווי אויסגעשרייען פון א אינטעלעקט-טואל, וואס ליידט און בלוטיגט, בלאנדזשעט און זוכט אנ'אויסוועג פון דעם לאבירינט פון די מא-דערנע עטישע און סאציאלע פראבלעמען.

אונאמונא האט אויפריכטיג געזוכט און גע-בלאנדזשעט, און זיין גרעסטער פעדינסט פאר דעם מאדערנעם לעזער איז געווען דוכט מיר טאקע זיין איפריכטיג בלאנדזשען.

אפילו ווען מען איז מיט איהם ס'רוב נישט איינ שטימיג געווען, האט מען צו איהם א קרובה'ש מענש ליך צוטרוי געהאט.

און דער צוטרוי איז געווען א פעדריגטער. ווייל נאך אלעמען לערנען מיר פיל מעת פון די אויפ-ריכטיגע בלאנדזשער און זוכער, ווי פון די פלאכע מיטעלמעסיגקייטען, וועלכע „געפינען“ אזוי לייכט דעם וועג פון לאגיק.

די בלאנדזשער לערנען אפט מעהר ווי די וועג-ווייזער.

מיגועל אונאמונא איז געווען פון די געבוירענע בעלי תשובה: זיי מוזען ארויפבלאנדזשען אויפן וועג פון זינד כדי צו קענען דערנאך תשובה טון. (א ניצוץ פון ראסקאלניקאוו).

צוויי וואכען פאר זיין טויט האט מיגועל אונא-מונא תשובה געטון: ער האט זיך אפגעזאגט צו שטיצען גענעראל פראנקאס פאשיסטישע אוואנטורע, וועלכע בלוטיגט איצט די טראגישע שפאניע, וואס דער פאעט אונאמונא האט אזוי ליב געהאט.

און די אייראפעאישע אינטעליגענץ, וועלכע האט אזוי געשעצט דעם שריפטשטעלער אונאמונא, האט זיך באמת דערפרייט מיט זיין לעצטער תשובה.

די זינד וואלטען זיי אפילו דעם שעפערישען שפאנישען נאציאנאליסט אונאמונא נישט מוחל געווען.

דער קעניג איז נאקעט

(„Le roi est nu“)

א דילעטאנטישע אפהאנדלונג פון לויפיגע געשעהענישען

פון אברהם מארעוסקי

— 3 —

א „יוד“ איז פלאריאן סאקאלאוו לעבען שווי-ניצקין; אנטאני סלאנימסקי — נעבען באי זשעלענ סקין; דער ערשטער סעקרעטאר אין פאריזער פוילי שען קאנסולאט — לעבען גשזאנדטען לוקאשעוויטש

אבער לעבען נחום סאקאלאוו איז פלאריאן — נישט קיין „יוד“, און לעבען זיין זיידען איז אנטאני סלאנימסקי א גוי גמור פישט ווייניגער גוי, און „אריער“ ווי אדאלף נאוואטשינסקי“, ווי ניעמאיעור סקי און דעפוטאט בודזיסקי...

יודישקייט העננט דא אפ פון דעם וואו שטעהט דער אויפנאם אפאראט אוי אויף דער אויפנאם אפא ראט ווענט ווערען אויסגעשטעלט ביים אנהויב קאר פיטעל פון אייראפאס קילמור געשיכטע וועלכער הייסט „קריסטליכע עפאכע“ — דאן וועלען די גרעניצען צווישען „יוד“ און „נישט יוד“ ווערען זעהר קנאפ זיכטבאר.

יוליוס שטרייכער וויל האבען אז קארל מארקס איז יודישקייט.

קארל מארקס איז, אהן ספק, מעהר „יוד“ ווי יוליוס שטרייכער, אבער נישט ווייניגער דייטש ווי „יוד“ איז— קארל מארקס. און דער מארקסיזם איז לחלוטין שוין מעהר דייטשע מעטאדע, ווי יודי שע מאראל.

און גאנץ בעזונדער שארף שטעהט די שאלה פון דער קלאסיפיקאציע איבער'ן היינטיגען פוילען.

דריי מיליאן יודען? נעגען 27 — וואס? פאליאר קען???

שמעון אשכנזי נעבען איגנאצי פאראדעווסקי, א-דער ראמאן דמאווסקי, איז אן שום צווייפעל א יוד..

אבער — בעת אם — די דריי נעמען האבען אין דער צייט פון די אונטערהאנדלונגען אין ווערסאל געזוכט צו ווענען פוילישע קאנסעקווענצען פון פרעז. ווילסאנס 14 פונקטען: בעת לאאיד דזשארזש האט זיך געפלאנטערט אין דער געאגראפיע פון אייראפא און די שליחים פון יוזעף פילסודסקים לעגיאנערען האבען געזאלט מיט לייכטע פינגער, נישט רייצענ-דיג די מאכטהאבער, שטופען די הענט פון אייראפעאישע בעלי-דבר'ס, וואס ווייטער פון דער קערזאן ליניע“.

דאן, אט דאן איז די קולוארען איז שמעון אש-כנזי וואס געווען:

א יוד? אדער א פאליאק?

און ביי יענע צייטען לאמיר זוכען דעם ענטפער אויף א צווייטער פראגע:

לעבען יענעם „יודיש“ אדער „פאליאק“ שמעון אשכנזי איז דער איצטיגער דעפוטאט פון פויזנער קאנט געוועזען און פערבליבען — וואס???

קיין יוד בעשטימט נישט!

אבער א פאליאק — יא?

אפשר א „דייטש“? אדער סתם א הער, וואס האט פיינט דאס ווארט: „חם“?

מעהר פאליאקען ווי שמעון אשכנזי פון ווערסאל 1919, זענען די הערען פון פויזנער קאנט אבסאלוט נישט געוועזען און נישט פערבליבען.

און דאס ווערט דא געבראכט נישט כדי צו איר בערצייגען שונאים אין דעם רעכט פון „דריי מיליאן יודען“ צו אטעמען אויף דער פוילישער ערד. שונ-אים ווילען נישט פערשטעהען. זאלען זיי בלייבען ביים זייערינען!

דא מאטיווירען מיר נאר אונזער היפאטעזע, אז קוואליפיקאציעס זענען גליטשיג, בעגריפען — גע-פעלשט און רעלאטיוו.

דריי מיליאן יודען — דאס איז קודם 1-10 פון היינטיגען פוילען.

„ארויסקוועטשען“ עס — קענען אין זייער פער בעסערונג פאליטיקער, מיניסטארען, וועלט פערזאר-גער, וואס מיינען, אז זיי ווייסען עפעס און וואס פער היינטער-טירלעך צו דער פארלאמענטארישער טריבונע

בעת פאליטיקער, וואס פערגנבענען זיך דורך פלאנטערען די קלארקייט פון טעג אין די נעצען — פון פאליטיק.... נאנסענסען!

די פראצעסען פון לעבען האבען א גאנץ אנדער פערלויף.

— 4 —

אמתע יודישקייט?

קומט א קאוואלעריסט און שטעלט פעסט צוויי זאכען:

ראשית יודען זענען פחדנים אין שלאכטפעלד.

והשנית — יודען פרידיגען פאציפיזם און אינ דיווידואליזם...

מכח פחדנים אין שלאכטפעלד זענען פארהאן געגוג יודישע קברים מיט אויסגעצייכנונגען פון טאפ פערקייט אויף די שטיל שרייענדיגע מצבות.

א קאוואלעריסט א רימער קומט אויף הער טרי בונע דורך יודישע שטיגען און שרייט צו יודען: „פחדנים“ — עס איז פאליטיק און נישט קיין פא ליטיק פון א ריטער.

אויב פוילישע יודען קאנען ריטערליך שטארבען זאלען אנדערע ענטפערען.

דער קאוואלעריסט אויף דער טריבונע, וואס זיי-דעלט יודען איז נישט ריטערליך — דאס איז פעסט.. אבער אונז איז וויכטיגער די צווייטע בעשולדיגונג „פאציפיזם“ און „אינדיווידואליזם“.

פאציפיזם? — זייער אפאלאגעטען זענען קארל אסיעצקי ראמען ראלאן און... אפאסטאל פאוועל.

א יוד איז פון די דריי נאר דער... לעצטער רעלאטיוו — אין גייסט — קאנען אנטיסעמיטען האלטען אלע פאציפיסטען פאר „יידען“.

אבער דאן האט שוין פוילען „יודען“ — נישט קיין דריי מיליאן (און אייראפע נישט קיין 10) — נאר —5 מאל דריי און 5.

דאס איז נעמליך איינער הויפט געדאנק: „יו דישלעך“ איז אייראפאס קולטור שוין צוויי טויזענט יאהר!!!

נאר פונקט ווי עס הערשט נישט קיין אבסאלו-טער פרידען אויף דער וועלט, אזוי זענען ערגיץ נישט קיין אבסאלוטע יודען.

נישט ראבינער שאר אויף דער סענאט טריבונע נישט שמעון אשכנזי אין ווערסאל; נישט דער איר-געניטימער פון בעדרהאתום; סטראטאן און קלייטעל — דאס זענען אלץ רייניגן און קייטען פון פוילענס לויפענדיגער ווירקליכקייט, דער; געהעצטער בעדראהטער, פערראטענער, זיך צאפלענדיגער אין די אינ-טריגען פון איהרע שונאים....

פוילען — איז מיצקעוויטשעס — פילסודסקים פוילען. עס קאן נישט זיין קיין פוילען — פון פויז-נער קאנט און טריגארטען.

„אמת'ע יודישקייט“ — דאס איז דער סימ-בון שוצלאזיגקייט אין דער גאנצער ברייט פון דער וועלט און.... פון געשיכטע.

אנטיסעמיטיזם — איז דער קאנצענטרירטער כוח — נעגען שוואכסטען ווידערשטאנד.

און ווייל בשוואכסטניי — געגען שוואכסטען דערפאר — איז דער כוח נידערטרעכטיג, און ווייל נידערטרעכטיג דערפאר — איז ער פונקט אזוי שוואך ווי אונהיימליך גרויזאם לויט זיין געשטאלט.

די בייזע משוגעים אוי פערברעכער, וואס בעדרא-העץ די וועלט — מיר רעדען איצט וועגען פוילען — וועלען פערשפייטען טויט און פערוויסטונג אין די היימען, שטעט און ערד טיילען.......

מיט דער געפעלשטער קלאסיפיקאציע „יודען“ וועלען זיי פערניכטער אוניווערסיטעטען און קלויסטערס, פערברענען היכלות.

טרעפען אבער וועלען זיי — זיך. זיך — קודם כל. מיר — קלענערע און גרעסערע יחידים און גע מיינדעס. —

פון ארעמען שוסטער מינקאווסקי ביז שמעון אשכנזי און ביז די שתדלנות פון פאריזער אמבאסא דאר און פון „גאזעטא פאלסקא“.

מיר וועלען אומקומען אין די פראצעסען פון אייראפאס שווערע קריזיסען, ווער אלס „יוד“ ווער אלס פורישוי, מיר וועלען אומקומען ווי עס מוז אום קומען יואקס און פלאס....

מלוכית וועלען אומקומען אויב די שטאנדארען פון ליבע און פרייהייט וועלען זיי נישט אויפהויבען איבער די פלאמען פון שנאה און שקלאפעריי... וואס איז אזוינס מענש, א מיליאן און „דריי מיליאן“?

אבער טיף און איינבעריהרט לעבט אין די אלע שריפות און מגפות בלויז די אמונה, אז פערפלאנ-טע און בע'עולטע וועלען זייערס בעקומען.

אט — דא וואוינט — „די אמת'ע יודישקייט“ צווישען די רעדער פון אלע רייט וואגענס! ארום די דעמארקאציאנס ליניעס פון אלע מחנות.

נישטא קיין אמת'ע יידען. פאראן בלויז — קרי-מע געזער אויף נישט יודישע פנימער, ווייכע הער-צער אונטער פלאנדרע קעפ און די ווילדע העק טרע-פען — זיך!

אבער אמת'ע יודישקייט איז דא אומעטום, וואו עס טריפען טרעהרען פון אונטערגעט פון ווילקיר און שטות.

* * *

דער קאוואלעריסטישער פאליטיקער וואס פירט אנטיסעמיטיזם איבער די קעפ פון זייער אבגעבארטע עלעקטארען האט געפונען; ביי יודען א נייען חטא: „אינדיווידואליזם“.....

אטטא ווייניגער האט זיך אריינגעשאסען א קויל אין קאפ, ווייל ער האט נישט געקאנט פערטרא-גען ביי יודען זייער קאלעקטיוויזם. און גערעכט איז געווען ווייניגער: אין די טעלערן פון אונטערכט און צער און נויט, וואו עס לעבען יודישע געמיינשאפטען איז נישטא קיין פלאץ פאר אינדיווידואליזם.

„יודען“ — דאס אז א מעטגע פערפאלגטע, שוצ-לאזע, בערוישטע אין די הינטערגאסען פון אייראפא אבער אלץ, וואס האט זיך דורכגעריסען דורכן קאר-דאן פון בעצווינגער פון תלינים — איז שוין „איי-ראפע“, „וועלט“ לעבט שוין מיט אלגעמיינע פראפ-לעמען.

און צווישען אנדערע פראבלעמען איז פאראן א „יודישע פראבלעם“: ס'איז די פראבלעם פון אויס הערען פערפאלגען און טרייבען.

„יודען“, וואס האבען אייראפע דערקענט און דינען איהר, וועלען זיך פון איהר נישט שיידען. זיי וועלען זי שפריטען וואוהין זיי וועלען געהען און וועלען זיך אומקעהרען צו אייראפאס שוים און ברוסט. „יודען“ וועלען נישט בעפרייען אייראפא פון קרייץ און וועלען זיך נישט אבריסען פון ניטשע, פון מאצארט.

און בעת אט אזעלכע יודען דערזעהען, ווי שונ-אים פון זייער פרייהייט און פון אייראפאס ווערטען ווערען קאמיש און מיזעראבעל.

בעת פאליטיקער, וואס פערגנבענען זיך דורך הינטערטירלעך צו דער פארלאמענטארישער טריבונע רעדען נארישקייטען און א יופיטער פון פויזען פאלט אריין אין טרימצארן פון אויסחחוק „חם“ אונטער די געוועלבען פון דער הויבער קאמער — דאן ווערט לוסטיג אין דער אומהיימליכער גאס פון פעריאגטע און געהריקטע: די „אמת'ע יודישקייט“ דערפיהלט די ווירקונג פון היילבארען הומאר אין איהר אלטער ברוסט און —

טעליבעט איז דער פאטער אין הימעל.

דער שונא איז א שוטה.

(Le roi est nu:

(דער קעניג איז נאקעט).

אין א ישיבה מיט 17 הונדערט יאהר צוריק

(ענדע פון דער 9-טער זייט)

די בעציהונג פון דער ישיבה פון פומ-בדיתא צו א"י

די ישיבה פון פומבדיתא איז געשטאנען אין שטענדיגער פערבינדונג מיט די ישיבות אין א"י. איז ענטשטאנען א הארבע פראגע אין דער ישיבה האט מען גלייך אנגעפרעגט די ישיבה אין טבריה. איז מען געווען מסתפק אין א דין, האט מען אנגע-פרעגט אין א"י. און דאר האט מען נישט געוואלט אז די רבנן פון פומבדיתא זאלען פערלאזען בבל און לערנען תורה אין א"י.

עס זענען דערפאר געווען תלמידים וואס האבען זיך געמוזט אויסבאהאלטען פון זייער ראש הישיבה ווען זיי האבען געוואלט יעהען קיין א"י (רב זירא) ווייל דער ראש הישיבה, רב יהודה, האט געזאגט, אז: „ווער עס געהט פון בבל קיין א"י, איז עובר אויף אנ'עשה“.

די ראשי ישיבות האבען געוואלט, אז פומבדיתא זאל בעטראכט ווערען פאר א צענטער פון תורה, פאר אלע יודען פון דער גאנצער וועלט, און זיי האבען מורא געהאט אז די ישיבות אין א"י וועלען ווערען שטארקער און בעקומען מעהר אויטאריטעט ביי די יודען אין די גלות לענדער.

אבער א סך תלמידים האבען נישט דערווארט נער-קוקט וואס די ראשי ישיבות זענען נישט מסכים מען זאל געהען קיין א"י לערנען, און זענען יא אר-וועק קיין א"י און דערנאך נאר געחוזקט פון דער ישי בה אין פומבדיתא, און אנגערופען די דארטיגע תל-מידים „בבלאי טפשאי“ — די טפשים פון בבל (סנ הדרין כ"ר). און וועגען רב זירא ווערט נאר דער-צעהלט אין דער גמרא, אז ער האט געפאסט 100 טעניתים, כדי ער זאל פערגעסען אלץ וואס ער האט געלערנט אין בבל....

און כאטש פומבדיתא האט אויפגעשטעלט טוי זענטער תלמידים און איז געווען א מרכז תורה פאר א לאנגער צייט, האט דאך אנגעהויבען אונטערצו-געהען די זון פון פומבדיתא. ווען רבא האט געגרינ דעט א נייע ישיבה אין זיין געבוירען שטאט, אין מחוזא, נאך דעם ווי אביי איז געווארען ראש ישי-בה אין פומבדיתא. הונדערטער תלמידים האבען אנ געהויבען מיט אמאל צו פערלאזען די ישיבה אין פומבדיתא, און זענען אוועק קיין מחוזא לערנען תו רה ביי רבא.

מישן אוישטייגען פון'ם ליכט פון תורה אין מחו זא, איז פערטונקעלט געווארען דאס ליכט פון פומ-בדיתא. אבער דאך איז פומבדיתא געבליבען דאס ארט, וואו עס איז געלייגט געווארען דער יסוד פון תלמוד בבלי, וואס איז דער מקור פון אלע דינים פאר אלע יודען אין דער גאנצער וועלט....

רעפאָרם=יודענטום אין אמעריקע

פון דער סעריע: „די געשיכטע פון רעפאָרם=יודענטום"

פון ש. ראָזענפעלד

אין יאָהר 1855 רופט דר. וויז א קאָנפערענץ פון כלערליי רבנים אין קליוולאַנד. דער צוועק: בער־אַטעטן פערשידענע קאָנגרעגיישאָן און רעפאָרם פּראָגען. אָט די קאָנפערענץ האָט געפּראַכט צו א אָפּע נעם טרוך צווישען די רעפאָרם רבנים פון וויז'ס שניט און יענע רבנים, וואָס הגם רעפאָרמירט, האָבען זיי דאָך געהאַט א נייגונג צום קאָנסערוואַטי־ווען יודענטום. די דאָזיגע קאָנפערענץ בכלל האָט אַרויסגעוויזען דעם גרויסען דלות אין וויסען און געלערזאַמקייט פון די רבנים, וואָס זענען געקומען לייגען דעם פונדאַמענט פאַרן אמעריקאַנער יודענ־טום. א דלות — וואָס איז נאָך ביזן היינטיגען טאָג נישט אויסגעוואָרצלט געוואָרען פון דעם אמעריקא־נער רעפאָרם יודענטום די ראַבּיים פון דער לינקער רעפאָרם האָבען געזוכט נאָכצוטון דער דייטשער רע פאָרם, פערגלייכט מען אָבער זייערע רייד און מיי־נונגען וואָס זענען געהערט געוואָרען אויף דער קאָנ פערענץ, מיט רייד און מיינונגען וואָס מען האָט גע הערט אויף אַן'ענגליכער קאָנפערענץ אין דייטשלאַנד פון א גייגער, א פרענקעל, א קאָסעל, א. ד. גל. פּיהלט מען ממש א בעליידיגונג פאַרן אמעריקאַנער יודענ־טום און זיינע פיהרערשאַפט אין יענע טעג.

וויז איז געווען א מלמד, א פּרעדיגער, א זשור־נאַליסט, א פּאָליטיקער, אַנ'אָרגאַניזאַטאָר, א ראָמאַ־ניסט, א דראַמאַטורג — אויף דייטש און ענגליש — אַנ'אָפּטימיסט, אַנ'אונערמידליכער כלל־טוער — אָבער צו קיין יודיש רבניש וויסען קומט עס נישט.......

און אזוי ווי די אלגעמיינע אסיפה אין קליוולאַנד האָט די רעפאָרם ראַבּיים נישט בעפרידיגט, און דאָס רעפאָרם לעבען נאָך דער אסיפה אויך נישט, האָט מען מיט 14 יאָהר שפּעטער צונויפגערופען א רבנים קאָנווענשאָן אין פילאַדעלפיע. ערב דער קאָנווענ־שאָן איז פאָרגעקומען א קאָנפערענץ פון ראַבּיים. אויף דער קאָנפערענץ האָט מען אָנגענומען 7 פּרינ ציפּען וואָס מ'האָט נאָכדעם פאַרגעלייגט אויף דער קאָנווענשאָן ליינען מיר דאָרט: 2) „מיר קוקען אויפן חורבן פון צווייטען בית המקדש, נישט ווי אויף א שטראָף פאַר יודישע זינד נאָר ווי אויף א רעזולטאַט פון געטליכען ווילען. וואָס ער האָט אנטדעקט צו אב רהם אבינו, און דער ווילען בעשטעהט אין דעם — צו פערשפּרייטען די יודען אין אלע טיילען פון דער וועלט, כדי זיי זאָלען אויספיהרען זייער פּריסטער־ליכע מיסיע: פיהרען די פעלקער צום ריכטיגען דער־קענען און דינען גאָט..... מיט צוויי יאָהר שפּעטער (1871) קומט פאָר א קאָנווענשאָן פון רעפאָרם ראַ־בּיים אין סינסינאַטי. דאָ ווערט געגרינדעט די „יו־ניאָן פון אלע אמעריקאַנ־שע רעפאָרם קאָנגרעגיישאָנס וואָס האָט שפּעטער געבראַכט צום גרינדען דעם סינ־סינעטער „היברו יוניאָן קאָלעדש".

אָבער סיי די „יוניאָן" פון די קאָנגרעגיישאָנס און סיי דער יוניאָן קאָלעדזש, פּאַראייניגען דאָך נישט די רעפאָרמירטע אין איין לעבעדיגער, ווירקענדיגער איינהייט. מ'פּרואווט זיך פערלאָזען אויף דער צייט אָבער 15 יאָהר געהען אוועק, און דאָס רעפאָרם לע בען ווערט אַלץ מעהר איינגעדאַרט. דאַן קומט דר. קויפמאַן קאָהלער — דער גרעסטער „למדן" צווי שען די רעפאָרם ראַבּיים און רופט צונויף די בעריהמ טע פּיטסבורגער קאָנווענשאָן. בעריהמט מיט איהר ריסכטסלאָזען ראַדיקאַליזם. די דאָזיגע קאָנווענ־שאָן האָט דעקלאַרירט:

„מיר קוקען נישט מעהר אויף זיך ווי אויף א פאָלק, נאָר ווי אויף א רעליגיעזער געמיינדע; דארום וואַרטען מיר נישט: נישט אויף אומצוקעהרען זיך צוריק קיין א"י. נישט אויף דינען גאָט דורך קרבּ־נות, וואָס א כהן וועט מקריב זיין, און נישט אויף ווי דער־אַוויפלעבען וועלכען עס איז פון יענע געזעצען וואָס זענען פערבונדען מיט א יודישער מלוכה...... דערפיי מאַכען זיי אויך די דערקלערונג אז זיי גלויבען נישט אין שכר ועונש און נישט אין תחית המ־תים.

„תורת משה דערקלערען די פערזאַמעלטע, איז אונז געגעבען געוואָרען פּלויז ווי א דערציהונגס סיסטעם פאַרן יודישען פאָלק. כדי עם פעהיג צו מאַ כען צו דערפילען זיין מיסיע. לעבענדיג אין זיין לאַנד אָבער איצט דאַרף מען האַלטען נאָר אזוינע מצוות וואָס דערהויבען דאָס לעבען און הייליגען דאָס. אַ־בען פון אלע אנהערע געזעצען וואָס שטימען נישט מיט די אַנזיכטען פון דער נייער קולטור און איהר שטייגער לעבען, דאַרף מען זיך אָפּזאָגען. דערפאַר איז די פּיטסבורגער אספּי פון יאָהר 1885 מבטל אלע דינים פון דער תורה און פון דעם תלמוד וואָס יענען נוגע טריפות ריינקייט פון כהנים (אז א כהן מאָר טיינט חתונה האָבען מיט א גרושה און נישט מיט קיין גר'קע) און בנוגע קליידונג (?)."

די יודישע אָרטאָדאָקסיע האָט פּראָטעסטירט בע־קעמפען די נייע געגנ פון די רעפאָרמער, האָט אָבער געקאָנט נאָר אָבטיילען די אָרטאָדאָקסישע יודען וואָס פלעגען אהערקומען פון רוסלאַנד און פּוילען, פון די רעפאָרמירטע, אָבער די רעפאָרמירטע האָבען זיך נישט גערעכענט מיט די פּראָטעסטען און די מעשים פון דער אָרטאָדאָקסיע.

נאָך דער פּיטסבורגער קאָנפערענץ פון 1885 קומט די דעטראָאיטער קאָנפערענץ פון יאָהר 1889. דאָ ווערט געגרינדעט די „צענטראַל קאָנפערענץ פון אמעריקאַנער ראַבּיים" ווי א שטענדיגע אינסטיטוציע און י. מ. וויז ווערט איהר שטענדיגער פּרעזידענט ביז זיין טויט, אין יאָהר 1900. די דעטראָאיטער קאָנ פערענץ האָט אויך אָנגענומען דעם „יוניאָן סידור" וואָס איז דערשינען אין יאָהר 1894 און דריטהאַל־בען הונדערט רעפאָרמירטע קאָנגרעגיישאָנס דאַווענען פון איהם.

און די רעפאָרם געהט לינקס ווייטער און וויי־טער. אזוי ווייט, אז כמעט די מעהרהייט פון דער „סענטראַל קאָנפערענץ איז געווען געגען איהר. אזוי למשל, האָט זי דערלויבט אָננעמען גרים אפילו אונ גע'מל'טע; דאַווענען זונטאָג. פּראָוען קאָנפירמאַציע אנשטאָט בר־מצוה א. ד. גל. און גאָרנישט. די „רבנים זענען נאָכגעגאַנגען נאָך די פּרעזידענטען, די וועמ־האַרצ'ישע קאָנגרעגיישאָנס — נאָך די ראַבּאָנים און דערפון וואָס מ'רופט יודענטום איז געבליבען אַלץ וועניגער און וועניגער.

דאַן קומט דאָס יאָהר 1897 — דאָס יאָהר פון ציוניסטען קאָנגרעס און די צענטראַלע קאָנפערענץ פון די רעפאָרם ראַבּיים נעמט שטעלונג צום ציוניזם זעלבסטפערשטענדליך, אז די שטעלונג איז א נעג־יערישע צוליב די זעלבע מאָטיווען, וואָס די רעפאָרם ראַבּיים אין איראָפּע זענען געווען געגען, נעמליך: „דער ציל פון יודאיזם איז נישט קיין פּאָליטישער נישט קיין נאַציאָנאַלער, נאָר א גייסטיגער" א.אז. וו. ביזן תיו פון אלף־בית. וועגען דער יודישער מיס יע. און דאָס האָבען זיי איבערגעחזרט פון יאָהר צו יאָהר. אָבער פון יאָהר 1920 אָן האָט די „סענ טראַל" קאָנפערענץ בכלל און די איינצעלנע רעפאָרם ראַבּיים בפרט געענדערט זייער שטעלונג צום יודישען נאַציאָנאַליזם און ציוניזם. פּשוט: מ'האָט שטאַרק אָנגעהויבען צו צווייפלען, אָן דער ריכטיגקייט פון די ערשטע יסודות פון רעפאָרם יודענטום און אָן זיינע בעהויפּטונגען. און צווייפלען האָט מען אויך גען, און צווייפלען האָט מען אויך אָנגעהויבען אָן דער ריכטיגקייט פון דער בעציהונג פון חנר רעפאָרם צו דער נאָכביבלישער ל טראַדיציע, דעם תלמוד איינ געשלאָסען.... און אין א „צווייפעלהאַפטען צושטאַנד איז אויך דער סידור הקדוש.

נאָך לאַנגע רעוויזיעס און ציענזור האָט מען אויס געאַרבייט א נייעם סידור, וואו עס קומען אריין אויך עפּעס אזוינס, וואָס זאָל שטימען מיט די סאַצ יאַלע געדאַנקען פון אונזער צייט.. איז דאָס נישט געפעלען. האָט מען 1929 אָנגענומען א רעזאָלוציע מ'זאָל דעם סידור נאָכאַמאָל רעווידירען...... אָבער ביז איצט האָט מען די אַרבייט נאָך נישט אָנגעהוי בען, און „עולם" דאַווענט. ווייזט אויס, אין א סידור וואָס איז פון יוניאָן סידור שטאַנדפּונקט, שטאַרק רע אַקציאָנער.... אָבער קיינער, ווייזט אויס, קימערט זיך מעהר אום דעם.

וואָרום איבערראַשונגען פון גייסטיגען רעפאָרם וועלען נישט געהען אָן.

און קלאָר פאַרוואָס.

די ערשטע בעגרינדער פון דער רעפאָרם ביי יו־דען, זענען אויסגעוואַקסען אין קנעכטשאַפט און אונ טערדריקונג. דערפאַר, קוים האָט מען דערשפּירט א בעוועגונג צו פרייהייט האָבען זיי געזוכט זיך צו בע פרייען פון אלע עול. און יעדע מינדסטע בעשרע־ניצונג האָבען זיי געפיהלט ווי א שווערען עול. און דערהויפּט די עולען פון יודענטום וואָס איז גע־שטאַנען — ווי מען האָט דאַמאָלס געמיינט — ווי א וואַנט צווישען זיי און דער וועלט. האָט מען גע־זוכט פון אַלץ זיך בעפרייען אַלץ אראָבוואַרפען פון זיך, אַלץ אויסלעדיגען פון זיך, אַלץ ענטהערען, אַלץ אוועקוואַרפען, און וואָס הפקרדיגער, אַלץ גרינגער אַלץ פרייער.

אָבער פון די לעצטע צו אונז נעהנטערע דורות, פון אמעריקאַנער יודען זענען אויסגעוואַקסען אין פרייהייט. קיין זאַך האָט זיי אויך קיין געביט נישט געשטערט. וואָס רבנישע קאָנווענשאַנס און קאָנפע־רענצען און בעראַטונגען און וכוחים האָבען נישט געקענט בייקומען אין משך פון צעהנדליגער יאָהרען האָבען זיי מיט די הענט צעריבען, מיט די פיס צער־טראָטען.... די גרעסטע עבירות קימערען זיי נישט, אין די גרעסטע מצוות — אויסער „הזכרת נשמות". נאַטירליך — לאָזען זיי קיל.......

ביידע זיי אָבער עפּעס צו צו יודען און יודענ־טום, קענען זיי זיך נישט בעפרידיגען מיט דער פּוסט קייט, וואָס די רעפאָרם האָט געשאַפען ארום יודענ־טום. זיי פיהלען אז דאָס רעפאָרם יודענטום ווי א כלי, פון וועלכער מ'האָט די גאַנצע לופט אויסגעפּאָמ פּעט, וואו סאיז אוממעגליך צו אָטעמען. זיי — צי ראַבּיים, צי סתם יודען — זוכען אינהאַלט, בפירוש יודישען עול. זיי בויגען גערן דעם נאַקען כדי צו נע מען אויף זיך די פליכט, טעטיג צו זיין פאַר יודען אלס פאָלק, און פאַרן פאָלק, וואָס זוכט זיך אויסצו־לייזען פון פרעמדע עולן און הפקרדיגע צעריסענקייט און זיי קומען אין גרויסע מחנות צום ציוניזם — נישט קוקענדיק און נישט געדענקענדיג די פּרינצי פּען פון דער ערשטער בעוועגונג צו רעפאָרם, וואָס האָט שטרענג פערבאָטען אַלע אזוינע טעטיגקייטען.

זעהען מיר טאַקע דערהויפּט אין ניו־יאָרק — וואו דער עקסטרעם לינקער רעפאָרם ראַבּיי ליקענט אין יענע אלע אנטי נאַציאָנאַלע פּרינציפּען פון דער רעפאָרם לעהרע און אַרבייט מיט לייב און לעבען פאַר פאָלק און לאַנד. וואָס זיינע פאָרגענגער האָבען אמ־שטרענגסטען פערבאָטען צו געדענקען אין זיי.

קומען=אַז די טעג...

— פון —
נחום י.

קומען-אַן די טעג אכזריות־דיג אַנטקעגען —
און די שטילקייט בענקט אויף טומעלדיגע וועגען
— העי. ווער ביזט דו? כ'ווייס נישט.. ס'ציהט מיך צו די ווייטען,
מיט מיין פרייד און לייד מיט מענשען זיך צו בייטען.
אזוי שיין די פאַרבען פון דעם רעגענבויגען,
און נאָך וואונדערליכער שיינען מענשענס אויגען ..
און חלומות שטענדיג פליגלען זיך און שוועבען —
זילבער פינקעלט אויף דער שוואַרצקייט פון געוועבען!
פאַלט אַ שטיין אין וואַסער — שוימט עס אויף אין רינגען.
— העי, וואָס זינגסט דו? כ'וויל דאָס לעבען מיינס פערזינגען.
שטיינער אויפ'ן דעק — פערלאָשענע בעגעהרען, —
— העי, וואָס ווייגסט דו? ווייל מיר וואַרימען נאָר טרעהרען.
פרייד און אומעט — דאָס געשריי פון בלינדע קרעפטען!
שטויב צו שטויב, וואָס גאַרט אין שיין זיך צו בעהעפטען.
שטויב מיט שטויב — און דור מיט דור צוזאַמענבינדען.
נייע ליכטער אין דער ווייטקייט אָנצוצינדען.
נייע לעבענס... שיינט אַ שטערען אויפ'ן הימעל.
און אויף פעלדער וואו, פערלאָרען, וואַלקט אַ בלימעל.
שיין און חושך — און דער חלום ווערט צערונען..
— העי, וואו גייסט דו? כ'האָב דעם וועג נאָך נישט געפונען.
נאָר דער טאָג קומט-אַן אכזריות־דאיג אַנטקעגען.
און די שטילקייט בענקט אויף טומעלדיגע וועגען.

א רחמנות אויף זיי!...

אפּטימיסטישע געדאַנקען פון א לאָדזער יוד

פון י. אָבערזשאַנעק

קאָנקורענץ.

אויף שריט און טריט האָט איהר די קאָנקורענץ. מ'קאָנקורירט מיט מאַנופאַקטור, מיט גאַלאַנטעריע מיט נאָרן. מיט צייהן בעשטעלער און בראָך גאַרטלען מיט וואַנצען פּראַשקעס אין פּליהען פּאַפּיר. טאָמער האָט איינער פּרנסה ווערט ער בעלאַגערט פון אלע זייטען. איינער שלינגט פון צווייטען און ביידע ווערען דערשטיקט.

אזוי איז עס אויך אין געזעלשאַפטליכען לעבען. טאַ מער איז געווען אין לאָדז איין סוחרים פעראיין, האָט ער מפיל געווען א טויץ קלענערע פעראיינדלעך. איין פעראיין שלינגט איין דעם צווייטען און ביידע ווע־רען זיי דערוואָרגען.

אקעגען וואָס זאָגען מיר דאָס?

אקעגען דעם „נאָלדענעם אַרטיקעל", וואָס ווערט איצט בעגראָבען צוליב קאָנקורענץ. מיר מיינען דעם אַנטיסעמיטיזם אין פּוילען אזא „גלענצענד געשעפט וואָס האָט זיך ענטוויקעלט מיט אזא שנעלען טעמפּאָ און געגאַנגען מיט ריזיגע שריט פאָראויס, א סחורה וואָס איז עובר לסוחר וואָס פאַר א אַרטיקעל איז אזוי לייכט צו פערקויפען ווי דער דאָזיגער אַרטי־קעל? בפרט נאָך א „זאַגראַניטשנע" אַרטיקעל צו שפּאָט ביליגע פּרייזען. א סחורה מיט א מאַרקע מיט אזעלכע „דאָסטעמפּעל וואָרינקעס" ווי איז א חידוש וואָס דאָס איז געווען אזא גאַנגבאַר אַרטיקעל?

זעלטען ווען אַנ'אַרטיקעל האָט אזוי „אָנגעשלאָגען" ווי די דאָזיגע אימפּאָרט סחורה פון דער פירמע „אַדאָלף היטלער עט קאָמפּאַניע" אומעטום זעהט איהר זי: אין מאַרק אויף דער גאַס אין פּאַבריק, אין געשעפט, אין דער שולע, אין אוניווערזיטעט, אין טע אַטער, אין דער פּרעסע, אין דער קראַנקען קאַסע, ביי דאָקטוירים און אַדוואָקאַטען. ביי זקנים און ביי קינ דער — אומעטום בעגעגענט איהר דעם בערלינער אימפּאָרט.

זעהענדיג די אויפלעבונג פון דער פּראַנזשע האָט זיך געשאַפען אַנ'אַקסעי געזעלשאַפט „אָהעטראַאָור־ניק" דזשיענניק נאַראָדאָווי אי ספּולקא" מ'האָט רעק לאַמירט די סחורה, „וואַיאַזשאַרען" זענען געפאָה רען אויף דער רייזע מיט „קאָלעקציעס" מיט מוסטע־רען. אומעטום איז די סחורה פערצוקערט געוואָרען. זעהר גוט איז די סחורה פערקויפט געוואָרען אויף דער פּראָווינץ א שטאַרקען אומזאַץ האָט די סחורה געהאַט אין די שטעטלעך פּשיטיק אָדזשעוואָל, מינסק מאַזאָוויעצק, ווילנע, טשיזשעוו און אנד. וואו מ'האָט די סחורה ממש געריסען פון די הענד..... נישט קיין קלענערען ערפאָלג האָט די סחורה געהאַט אין די הויכשולען. די סטודענטען האָבען זיך פּשוט געשלאָ גען דערפאַר, און ביי אונז אין לאָדז? דאָ איז געשאָ פען געוואָרען די צענטראַלע פון וואַנען דער אַרטי קעל ווערט פונאַנדערגעשיקט אין הורט און דעטאַל אין שטעט און דערפער. אין דער שפּיץ פון דער צענט ראַלע שטעהען אזעלכע טיכטיגע סוחרים ווי: קאָוואַלס קי, שווײדלער, האַליבורדא, טרעלא און אנדערע „פּאַכאָווצעס", דער אַרטיקעל ווערט דער שלאַגער פון סעזאָן.

וואָלט טאַקע אַלץ געווען גוט און פיין ווען נישט — די קאָנקורענץ! זעהענדיג, אז דאָס איז אַנ'אַר־טיקעל, אז דאָס איז די איינציגע סחורה אויף וועלכער ס'זענען היינט דאָ קונים לרוב, איז געקומען די קאָנ קורענץ, און געקומען טראַכטען: וואָס טוט מען? ווי אזוי נעמט מען צו די קונים פון דער פירמע „אַ־דאָווניק, דזשיענניק נאַראָדאָווי אי ספּולקא"? ווי אזוי מען לעגט אוועק די קאָוואַלסקים, שווײדלערס האַליבורדאס און טרעלאָס? האָט מען געטראַכט און געטראַכט און מ'איז געקומען צום בעשלוס: קאָנק ורענץ! איבערקאָנקורירען! ווי אזוי? גאָר פּשוט פּאַב ריצירען דעם זעלבען אַרטיקעל. בעסערע סחורה צו ביליגערע פּרייזען. פונק נייע מוסטערען, און דער עי קר, דאָס זאָל זיין א מאַסען אַרטיקעל, „דאָסטעמפּנע" פאַר די ברייטסטע פאָלקס מאַסען.

אומר ועושה, געזאָגט און געטון. איבערנאַכט האָט מען אַרויסגעוואָרפען די אַלטע דעמאָקראַטישע בראַק אַרטיקלען, אַריינגענומען נייע אַרטיקעל „אַנטי סעמיטיזם" אויף די פּאָליצעס. אויסגעפּוצט הערמיט די וויטטאַוועס אויפגעהאַנגען א נייע שילד:

„ספּולקא ז' ניעאָגר. אָדפּ. טשאַס, סלאָווא, גאַזע טאַ פּאָלסקאַ", וועלכע האָט גענומען רעקלאַמירען איהר נייעם אַרטיקעל.. ס'האָבען זיך געמאָלדען נייע „פּאַכליים" ווי: שראָדא, וואָלעוווסקי, דער מאַרשאַר ליק מיעדזשינסקי און דער בדחן בודזשינסקי. די נייע פירמע פערוואָרפט די נאָם מיט איהר סחורה. און באמת איז די סחורה פון דער נייער פירמעשעהנער מיט א שענהערען „עטיקעט" מיט א פיינערען גריף און דערצו שפּאָט ביליג „דאָסטעמפּנע" פאַר די ברייטע מאַסען, און איצט די פירמע אליין! נישט עפּעס אַבי ווער. נישט קיין האַליבורדא, נישט קיין טרעלא, נאָר „קאַרפּער קעפּ" אין „אַסאָביסטאָשטש" גרע־סער פון אַנדערען. איצט פערהילכען זיי די גאַס דעם מאַרק, די געזעלשאַפט!

— קומט קונים, זעהט וואָס פאַר א גאָלדענע סחורה! מיר האָבען פאַר אייך! זעהט וואָס פאַר א ווי בור. קומט און איבערצייגט אייך!

פערדריסט דאָס די אָרענדאָוניק ספּולקא, און זי איז דאָך באמת גערעכט זי האָט די ערשטע אימפּאָר מירט דעם אַרטיקעל דירעקט פון בערלין. האָט די סחורה איינגעאַרבייט מיט אייזערנע קאָסטעטען זיך ..אַרורכגעשלאָגען" א וועג — צו די ברייטע פאָלקס מאַסען.

האָט געבראַכען שויבען כדי... איינצופיהרען איהר סחורה האָט איבערגעקעהרט סטראַגאַנעס, כדי... צו פּאַראַליזירען איהרע אַרט־קלען אויפן מאַרק. האָט פונאַנדערגעשיקט איהרע אַגענטען איבער אַלע ווינ קעלעך פון לאַנד מיט איהרע קאָלעקציעס און פּרייז קוראַנטען. קומען איצט די פרעמדע מענשען פון גאָר אַנ'אַנדערע פּראַנזשע נישט קיין „פּאַכליים" אויף דעם געביט און געהען מיט כוח זיי אַרויסרייסען דעם ביסען פון מויל. איצט אז זיי האָבען שוין דעם אַרטי קעל „איינגעאַרבייט" קומען נאָר פּאַרטאַטשעס, און מאַכען נאָך די גאַנצע קונסט א סך בעסער, א סך גע שיקטער פון זיי.

אָרימע ענדעקעס געהאַט אזא גוטען אַרטיקעל און איהר האָט זיך געלאָזט אַרויסרייסען פון די הענד און פון וועמען? פון נישט קיין פּאַכליט, פון מענשען פון גאָר אַנ'אַנדערער פּראַנזשע

א רחמנות אויף זיי!......

יאָ, רבותי, אומעטום הערשט די קאָנקורענץ אויף שריט און טריט איז קאָנקורענץ און קאָנקורענץ און אויף דעם אַרטיקעל אַנטיסעמיטיזם געהט אויך איצט א ביטערע קאָנקורענץ. איינער שלינגט איין דעם צווייטען, און לאָמיר דערויבער האָפען אז ביידע וועלען אי"ה דערמיט דערוואָרגען ווערען!......

אונזער נייער מוט און שטאָלץ

פון אויבנאויף דוכט זיך, אז קיין געשיכטע חזרט זיך נישט איבער אזוי אָפט ווי די יודישע.

ערשט דאָ נישט לאַנג האָבען מיר איבערגעקוקט א נייע בלאַט און אָנגעהויבען א נייע קאַפּיטעל אין דייטשלאַנד — דאָס גרויסע קאַפּיטעל „עמאַנסיפּאַציע" — און אָט איז אלץ שוין געווען און נאָך ערגער: דייטשע יודען זענען ווידער אין געטאָ, אין א רעכט־לאָזען געטאָ, די געשיכטע חזרט זיך איבער.

אָט זענען יודען געלאָפען פון א לאַנד, וואו עס האָט זיי געפייניגט די „יודישע פראַגע"; זיי האָבען זיך בעזעצט אין א נייער מדינה און געפינען דאָרט אַניפּנטפער, און פלוצלינג — די „פראַגע" איז ווידער דאָ: אָט שניידט זי דורך די הייסע לופט פון בראַזיליע, אָט שווימט זי אַרויס פון די היסטאָרישע מיסטישע אויפען אויבערפלאַך פון פּאַראַגוואַי; אָט ווייזט זי זיך אין אַנ'אַנדער ישוב.. די יודישע היסטאָריע חזרט זיך איבער.

עס איז פאָרגעקומען א סאָציאַלע רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, נישטאָ מעהר דאָרט קיין פראַגע פון יודישע רעכט — קריכט אַרויס די אַמאָליגע געפאַהר פון אַסימילאַציע.. מען דאַרף ווידער אַמאָל זוכען א טרייסטאָריעלען צענטער... די אַלטע געשיכטע.

און דאָס זענען מיר אַנדערש, ווי מיר זענען געווען אַמאָל. מיר פיהלען שטאַרקער ווי אַמאָל, אז מיר זענען נישט אַליין, אונזער פראַגע איז איצט שוין א פראַגע פאַר אַנדערע אויך, און אז מיר זוכען אַנ' אַנטפער אויף איהר, האָבען מיר זיך אויף וועמען אָנצושפּאַרען. עס איז אומעטום במעט דאָ אַנ'אָח לצרה, און עס זענען דאָ אויך פריינדער אין קאַמף. נישט מיר אַליין ליידען פון נאַציזם און אויך אין אונזער ראַנגלען זיך מיט די רשעים זענען מיר נישט אַליין. אין ראַסען־פערבאַנד האָבען מיר שותפים אפילו אין אונזער זוכען מיטלען געגען סימילאַציע.

די וועלט אַרום אונז האָט זיך שטאַרק געענדערט. און אויך אונזער אייגענע וועלט פערמאָגט איצט עפּעס, וואָס איז אַמאָל נישט געווען.

יודען ווילען נישט געהען צוריק אין געטאָ

פון ש. ניגער

די עפּאָכע פון עמאַנסיפּאַציע אין מערב, אונזער רעוואָלוציאָנערער קאַמף אין מזרח־איראָפּע האָט אי בעגרינדעט טיפע שפּורען אין אונזער נשמה.

מיר האָבען עס לעצטענס געזעהן אין צוויי קלײַנע ווינקלען פון אונזער גרויסען גלות, אין צוויי אַלטע יודישע ישובים, וועלכע געפינען זיך אין צוויי בעזונדערע וועלט־טיילען — איינע אין מזרח־איראָפּע, דער אַנדערער אין צפון אַמעריקע — וויל מען יודען פערשפּאַרען מיט געוואַלד אין א געטאָ, און זיי לאָזען זיך נישט, זיי שטעלען זיך אַנטקעגען, זיי ראַנגלען זיך מיט אמתען מסירות נפש.

מ'וויל מאַכען א געטאָ פאַר יודען אין די אוניווערזיטעטען, די „נאַראָדאָווע דעמאָקראַטען" טוען אונז צו להכעיס. מיר ווילען אַרײַנבריינגען אַלגעמיינע ווייסענשאַפט אין געטאָ. ווילען זיי אײַנפיהרען א געטאָ אינם טעמפּעל פון דער ווייסענשאַפט, יודישע סטודענטען זאָלען זיצען אויף בעזונדערע בענק, אין א בעזונדער ווינקעל, געהט דאָ נישט אין דעם, וואָס די יודישע יוגענט וויל זיין חוצפה'דיג צו די אייראָפּעאישע זיהן און טעכטער פון פוילישע פּריצים: זי איז מוחל די כאַהוצפּקייט. זי האָט שוין נישט איינמאָל פערזוכט דעם טעם פון „קומען אין בעריהרונג" מיט אָט די אַקאַדעמישע קאָלעגען, זי האָט גענוג געכאַפּט פון זייערע קלעפּ און בזיונות. כאָטש אַ־דער וויל זי האָט זיך זייער אַנטקעגענגעשטעלט, אָבער זי וויל נישט און טאָר נישט צוגעבען, אז זי האָט נישט דיזעלביגע רעכט, וואָס אַלע אַנדערע און זי לאָזט זיך נישט פערשפּאַרען אין אַנ'אוניווערזיטעטס־געטאָ, זי קעמפט פאַר איהר מענשליכער און נאַציאָנאַלען כבוד און זי איז נישט אַליין אין איהר קאַמף.

און אָט איז עפּעס טהעליכים פּאָרגעקומען אין טריפּאָלי, דער איטאַליענישער קאָלאָניע אין אַפריקע, אויך דאָרט וויל מען אויפשטעלען צוריק די אַלטע געטאָ־וואַנד. מען האָט בעפוילען די יודען צו פערלאָזען די הויפּט־גאַסען פון דער שטאָט און איבערצוטראָגען זייערע געשעפטן אין דעם יודישען קוואַרטאַל, אויב זיי ווילען האַלטען שבת... אין פוילען וויל מען די יודען פערשטופּען אין א ווינקעל, ווען זיי ווילען זיין געביילדעטע מענשען. אין דער איטאַליענישער קאָלאָניע וויל מען זיי פערשפּאַרען אין געטאָ, אויב די ווילען זיין פרומע יודען.. איז דאָס קיין נייעס נישט. א נייעס איז, וואָס יודען לאָזען זיך נישט. אויב נישט אַלע, איז א סך פון זיי. זיי האָבען עובר געווען אויפען געבאָט — און נישט געהאַנדעלט אום שבת. זיי האָבען זיך נישט אונטערגעגעבען, מעהר ווי צוויי הונדערט שומרי שבת זענען אַרעסטירט געוואָרען, צוויי פון די פיהרער זענען עפענטליך בע־שטראָפט געוואָרען אויף שענדליכסטען אופן: מען האָט זיי געשמיסען, זיי האָבען זיך נישט אונטערגעגעבען. זיי האָבען נישט געוואָלט און נישט געקאָנט אָראָפּשליגען די גזירה. זיי זענען שוין אפילו אין אַזאַ העק ווי טריפּאָלי, שטאָלצע יודען, אפילו די מאכט פון א דיקטאַטאָר האָט זיי נישט געקאָנט אָפּשרעקען...

דאָס איז נישט קיין אייגענאַרטיגע איבער'חזרונג פון דער געשיכטע. דער שונא ישראל איז טאַקע דער זעלביגער וואָס אַמאָל, אָבער נישט דער יוד, דער יוד איז אַנ'אַנדערער.

אין מיטעלאַלטער זענען מיר אין געטאָ געגאַנגען פריוויליג. די צוואַנגס־געטאָ איז א שפּעטערדיגע זאַך. תחילת האָבען יודען אַליין זיך איזאָלירט, יודען און גוים זענען געווען צוויי אָפּגעזונדערטע וועלטען. און פאַר יודען איז אָפּט בעסער געווען צו זיין אָפּגעזונדערט, מען איז געווען בעסער געשיצט געגען אָנפאַלען הינטער דער געטאָ־וואַנד, די געטאָ איז געווען א יודישע פעסטונג. עס זענען געווען פאַלען, ווען יודען האָבען אויסגענומען א תנאי מיט די הערשער, אז זיי זאָלען אויסבויען א וואַנט אַרום דער יודען־גאַס און האַלטען פערשלאָסען די טויערען... דאָס איז אַמאָל געווען. איצט איז אַנדערש. שטאַרק אַנדערש. יודען ווילען מעהר נישט קיין געטאָ, — נישט קיין פריוויליגע און אוודאי נישט קיין אַרויפגעצוואונגענע. יודען ווילען פריי זיין. און דער ווילען צו פרייהייט איז א קוואַל פון פרייהייט.

דאָס איז א טרייסט.

יודען גיבען מעהר נישט אויף זייערע פּאָזיציעס ערגיץ נישט, סיידען (ווי דער פאַל אין דייטשלאַנד) אַנדערע גיבען זיי אויך אויף.

מיר זענען מעהר נישט אַזוי עלענד אין דער וועלט און מיר האָבען מעהר נישט די פּסיכאָלאָגיע פון א „שעפעלע צווישען וועלף". ווען מיר פערלירען אונזערע רעכט, פערלירען מיר זיי אינאיינעם מיט אַנ־דערע, און אינאיינעם מיט אַנדערע פיהרען מיר אונזער קאַמף פאַר רעכט.

מיר פערלירען נישט אין ערך מעהר — דאָס איז אמת, ס'איז אויך אמת, אז מיר ברענגען נישט אין ערך שווערערע און בלוטיגערע קרבנות אויפן מזבח פון קאַמף. מיר זענען פאָרט נישט מעהר עלענד און אַליין. איז דאָס די אורזאַך, וואָס אַהן א ווידער־שטאַנד — און וואָס ערשט נאָך פריוויליג — לאָזען מיר זיך נישט פערשפּאַרען הינטער די ווענט פון תפיסה, היינטער געטאָ־ווענט. מיר שטעלען זיך אַנטקעגען.

אין א ישיבה מיט 17 הונדערט יאָהר צוריק

אַנ'אינטערעסאַנט בוך וועגן א ישיבה, וואָס ווערט אָפט דערמאָנט אין דער גמרא. — די ישיבה האָט זיך געפונען אין פומבדיתא, א גרויסע שטאָט אין דער אַמאָליגער בבל. — אויף יענע ישיבה־לייט פלעגט מען זאָגען, אז זיי קענען דורכציהען א העלפאַנט דורכן לעכעל פון א נאָדעל. — ווער זענען געווען יענע ישיבה־לייט און וואָס האָבען זיי געלערנט? - פון וואַנען האָבען זיי געלעבט? - אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען פון ישיבה־לעבען פון יענער צייט

פון מנשה אונגער

נישט פערהאַן דוכט זיך קיין איין יוד אויף דער גאַנצער וועלט, וואָס זאָל נישט וויסען פון דער גרויסער ישיבה אין פומבדיתא, וועלכע האָט עקזיסטירט אין בבל מיט 17 הונדערט יאָהר צוריק.

איז דאָך פומבדיתא געווען דאָס אָרט וואו עס איז געשליפען געוואָרען דער גרונט שטיין פאַרן תל־מוד, — ווערט דאָך דער נאָמען אָפט דערמאָנט אין ש"ס; קאָן מען דאָך נישט אַבלערנען א צוויי בלעט־לעך גמרא און מען זאָל נישט בעגעגענען אַנ'אמורא וואָס איז געווען א תלמיד פון דער גרויסער ישיבה אין פומבדיתא; און דאָך האָט נאָך קיינער ביז איצט נישט געהאַט קיין גענויע פאָרשטעלונג, ווי אַזוי די ישיבה האָט אויסגעזעהן, ווי אַזוי די סטודענטען די „צורבא מרבנן", האָבען דאָרט געלעבט, און ווי אַזוי דער סדר הלמוד איז פאָרגעקומען, ביז עס איז לעצטענס דערשינען דאָס בוך פון דעם בעקאַנטען יודישען געלערנטען מ. ד. יודילעוויטש פון תל־אביב „ישיבת פומבדיתא", וואָס גיט אונז א גענוי בילד פון דער גאַנצער ישיבה און פון דעם אופן, ווי מען האָט דאָרט געלערנט, און פאַר אונזערע אויגען לעבט אויף א שטאָט אין בבל, פומבדיתא, וואָס איהר נאָ־מען געדענקען מיר ביזן היינטיגען טאָג.

נאָר צוערשט לאָמיר זיך בעקענען, וואָס פאַר א גרויסע ראָלע די ישיבה אין פומבדיתא האָט געשפּילט אין יודישען לעבען.

די ישיבה אין פומבדיתא ווערט זעהר אָפט דער־מאָנט אין דער גמרא די „אבעיות פון אביי און רבא" זענען צוזאַמען איבערן גאַנצען תלמוד. די נעמען פון די ראשי הישיבה אין פומבדיתא, — רב יהודה רבה און יוסף — געפינען זיך כמעט אין גאַנ־צען ש"ס. די ישיבה האָט פאַר דער קורצער צייט פון 50 יאָהר, וואָס זי האָט עקזיסטירט, אַרויסגעגע־בען ווי עס ווערט געזאָגט אין תלמוד, מעהר ווי 12.000 תלמידים. און אַזוי ווי דער תלמוד איז גע־ווען דער יסוד פאַר אַלע יודישע דינים און משך פון דער גאַנצער יודישער געשיכטע און אומעטום וואו יודען האָבען זיך געפונען, איז דערפאַר פומבדיתא געוואָרען דער לייכט טורעם פאַרן גאַנצען יודישען פאָלק, דער עמוד האש, וואָס האָט בעלויכטען דאָס לעבען פון די יודען אין משך פון זייער איבעריגען וואַנ־דערן פון איין אָרט צום צווייטען ווייל אומעטום האָ־בען די יודען מיטגענומען מיט זיך דעם תלמוד און תמיד געפונען אין איהם א טרייסט פאַר אַלע זייערע צרות און ליידען.

די גרינדונג פון דער ישיבה.

די ישיבה אין פומבדיתא איז געגריינדעט געוואָ־רען נאָך דעם, ווי די ישיבה פון נהרדעא איז חרוב גע־וואָרען אין יאָהר 259.

פומבדיתא איז געווען א גרויסע שטאָט אין בבל נאָהענט צו סוריע. די שטאָט האָט געהאַט א סך שיי־נע הייזער, און הויפּט מסחר איז דאָרט געווען — וואַשען פלאַקס, צוליב דעם, וואָס עס האָט זיך דאָרט געפונען א ישיבה, איז די שטאָט געוואָרען דער גייסטיגער צענטער פאַר אַלע יודען פון בבל און פאַר די אַרומיגע לענדער.

אָבער כאָטש עס האָט זיך אין פומבדיתא געפו־נען דער העכסטער יודישער אוניווערזיטעט, לויטן בעגריף פון דער דעמאָלטדיגער צייט האָבען דאָרט אויך נישט געפעהלט קיין עמי־הארצים, וועלכע האָ־בען פיינט געהאַט די יודישע חכמים, און ווי עס ווערט דערציילט אין דער גמרא (שבת קנ"ג) האָבען די פּראָסטאַקעס אין שטאָט פיינט געהאַט רבה'ן ווייל ער האָט די [illegible].

אין פומבדיתא האָבען אויך נישט געפעהלט קיין גנבים און שווינדלער, וועלכע האָבען געהאַט א שם איבער גאַנץ בבל; און האָט מען געוואָלט איינעם זאָגען א שטעך ווערטעל, האָט מען איהם געזאָגט: „א פומבדיתא'ער זאָל דיך בעגלייטען"..... (חולין, דף קכ"ז).

דערפאַר טאַקע האָט רב יהודה דער זון פון יחז־קאל וועלכער איז געווען א תלמיד פון רב שמואל געגרינדעט די ישיבה אויסער דער שטאָט, אויף א פרייען פּלאַץ, כדי די תלמידים, וואָס זענען געקו־מען פון פערשידענע שטעט, זאָלען קאָנען לערנען מיט א רוהיגען קאָפּ און זאָלען נישט געשטערט ווע־רען פון דעם שטאָטישען טומעלדיגען לעבען.

דער ראש הישיבה, ר' יהודה, האָט אַרויסגענו־מען א דערלויבניש פון דער פּערסישער רעגירונג צו גרינדען דאָרט א ישיבה. ער האָט אפילו געפּועלט אז די תלמידים זאָלען זיין פריי פון צאָהלען שטייע־רען, וואָס זענען געגאַנגען פאַר גרויסע בראָנימער, פאַר פערריכטען די וועגען און פאַר בויען דעם מויער אַרום דער שטאָט.

די ישיבה האָט זיך געפונען אין א בעזונדערען בנין. זי איז אויך אָנגערופען געוואָרען „מהרשא" אָדער „בי־מהרשא" און טייל מאָל האָט מען זי אָנ־גערופען מיט די נעמען: בי־רב בי רבנן און בית ועדא.

דאָס לערנען אין דער ישיבה איז פאָרגעקומען אויף אַזאַ אופן: דער ראש הישיבה איז אַריינגעקו־מען אין דערפריה, האָט זיך אוועקגעזעצט אויף א העכערען אָרט די הונדערטער תלמידים האָבען זיך אַנידערגעזעצט אויף דער ערד אין א קרייז, אויסגע־טון די שיך (קיין בענקלעך זענען אין דער ישיבה נישט געווען) און דער ראש הישיבה האָט פאַר זיי פאָרגעזאָגט דעם „שיעור".

נאָכן שיעור האָט זיך אָנגעהויבען דער פּלפּול כ'האָט געפרעגט קשיות, פ'רעגטפערט, אויסגעגליכט ברייתות און טייל מאָל האָט מען דערציילט מעשיות אגדות, געלערנט פשט אין פּסוקים פון דער תורה, ביז עס איז געוואָרען פאַרנאַכט און מ'איז אוועקגע־גאַנגען ראַווענען אין בית הכנסת וואָס האָט זיך גע־פונען מחוץ פון דער ישיבה און איז אָנגערופען גע־וואָרען „בי כנשתא דרב יהודה".

בײַנאַכט זענען די תלמידים געווען פריי פון לערנען, און די תלמידים האָבען געקענט טון וואָס זיי האָבען געוואָלט. דער ראש הישיבה, רבי יהודה, האָט געהאַל־טען פון דעם כלל, אז די נאַכט איז בעשאַפען געוואָ־רען נאָר צום שלאָפען...

יעדען שבת אין דערפריה צווישען שחרית און מוסף, האָבען די ראשי הישיבה געלערנט א שיעור פאַר די יודען פון שטאָט. זיי האָבען געלערנט מיט די יודען דינים הלכות און אגדות, געלערנט פשט אין דער תורה דורך פערשידענע משלים און מעשיות וואָס, און די גאַנצע שוהל איז בעת דעם שיעור געווען געפּאַקט מיט יודען.

די שיעורים אין די שבתים פאַר די שטאָטישע יודען זענען אָנגערופען געוואָרען „פירקא" און די שיעורים אין א שבת פאַר א רגל (חודש אדר און אלול) זענען אָנגערופען געוואָרען „יומי דכלה", וואָס דעמאָלט זענען זיך צונויפגעקומען אין שוהל א סך יודען אפילו פון אַנדערע שטעט הערען דרש־ענען די ראשי הישיבה.

א גאַנצע וואָך האָט זיך אָבער זעלטען ווען אויפגעפאַסט א שטאָטישער יוד אין דער ישיבה אַריין ווייל ער איז געווען פערהאָרעוועט אין זיינע מסחרים און האָט זיך שוין אַמאָל יאָ ווער נישט איז אָפּגע־ריסען פון זיין אַרבייט און איז אַריין אין דער ישי־בה לערנען, האָט ער ערשט נישט רעכט פערשטאַנען דעם שיעור, וואָס דער ראש הישיבה האָט געלערנט ווייל דער פּלפּול איז געווען צו שווער פאַר א פשוט'ען יודען. וואָרים די רבנן זענען געווען גרויסע חרי־פים און האָבען געבויט שלעסער אין דער לופטען און יעדער איינער איז געווען אָנגעזאַפּט מיט תורה „ווי א מילגראַם"; תמיד האָט עפּעס געהאַט צו פרע־גען אפילו אָדער רבא... אין נישט בחינם האָט מען געזאָגט אויף די תלמידים פון פומבדיתא אז זיי קענען דורכציהען אַנ'עלעפאַנט דורך א לעכעל פון א נאָ־דעל"..... (מעיילא פילא בקופא דמחטא. — ב"מ, ל"ח).

ווער זענען געווען די תלמידים?

די ישיבה אין פומבדיתא האָט צוזאַמענגעצויגען א סך תלמידים פון פערשידענע שטעט פון בבל און אפי־לו פון א"י. האָט א יוד געהאַט א בחור, אַנ'עילוי, וואָס האָט זיך געוואָלט פערטיפען אין דער תורה אָבזאָגענדיג זיך פון אַלע תענוגי העולם הזה, לעבען מיט ברויט און זאַלץ און שלאָפען אויף דער ערד, האָט ער איהם געשיקט אין דער ישיבה קיין פומבדיתא דאָרט האָט ער געלעבט א יאָהר צוויי און איז דער־נאָך אַהיימגעפאָהרען און געוואָרען א רב אין זיין שטאָט.

עס זענען אָבער אויך געווען תלמידים, וועלכע זענען פון בבל געפאָהרען קיין א"י אין דער ישיבה פון טבריה, און דערנאָך צוריקגעקומען קיין פומ־בדיתא און דאָרט געוואָרען ראשי ישיבות.

א סך תלמידים זענען געקומען לערנען אין דער ישיבה נאָך דער החונה; זיי האָבען איבערגעלאָזט זייערע ווייבער און קינדער און זיך אוועקגעזעצט לערנען תורה לשמה; עס האָט זיך אָבער זעהר אָפט געטראָפען אז דער תלמיד האָט מיטגענומען קיין פומבדיתא זיין ווייב מיט די קינדער און האָט ביי טאָג געלערנט אין דער ישיבה און ביינאַכט עוסק געווען אין מסחר.

איין טאָג אין יאָהר זענען די תלמידים געווען פריי פון לערנען, — דאָס איז געווען ערב יום כפור דעמאָלט איז געווען א גרויסער יום טוב אין דער ישי־בה, מען האָט געמאַכט א בשותפותדיגע סעודה און מ'האָט זיך זעהר שטאַרק משמח געווען.

די תלמידים פון דער ישיבה וואָס זענען נישט געווען פערהייראַט זענען געשלאָפען ביי פערשידענע בעלי־בתים פון דער שטאָט, ווייל קיין ספּעציעלע וואוינונג פאַר די תלמידים איז נישט געווען.

די אָרימע תלמידים האָבען בעקומען תמיכה (אונטערשטיצונג) פון דער „קופּת צדקה", וואָס איז געווען אין שטאָט; אָבער א סך פון די 400 תלמי־דים וואָס האָבען א גאַנץ יאָהר געלערנט אין דער ישיבה, האָבען נישט געוואָלט נהנה זיין פון צדקה און האָבען אַליין פערדינט אויף זייער לעבענסמיטעל אַזוי האָט רב פּרונא געהאַנדעלט מיט וויין; רפא בר רב חנן האָט געהאַט א ווייגאָרטען, רב מנשה בר גרא האָט געהאַנדעלט בהמות און רב פּפּא האָט פערמאָגט א סך פעלדער.

די תלמידים האָבען צווישען זיך געלעבט זעהר גוט. איז ווער אַמאָל קראַנק געוואָרען זענען איהם די תלמידים געקומען מבקר חולה זיין. האָט ווער פער־ענדיגט א מסכת, האָט מען געמאַכט א סעודה פאַר אַלע ישיבה בחורים; האָט אַמאָל דער ראש הישיבה עמיצען בעשטראָפט און איהם מנדה געווען געלייגט אין חרם אַריין, האָבען איהם אַלע תלמידים בעדוי־ערט און געבעטען ביים ראש הישיבה ער זאָל פון איהם דעם חרם אַראָפּנעמען, און אַמאָל האָבען זיי אפילו אַזאַ תלמיד גע'עצה'ט, ער זאָל פאָהרען קיין א"י, וואו מען וועט איהם מתיר זיין דעם חרם.

די ראשי הישיבה האָבען זיך בעצויגען צו די תלמידים זעהר פריינטליך און א סך תלמידים האָבען אפילו די ראשי הישיבה גע'דוצט.....

ווען די תלמידים האָבען פערענדיגט זייער לער־נען אין דער ישיבה האָבען זיי בעקומען ספּעציעלע טיטלען ווי: חריפי דפומבדיתא, סבי דפומבדיתא און אמוראי דפומבדיתא. א סך פון די רבנן זענען דערנאָך אוועקגעפאָהרען קיין א"י ווייטער לערנען און א סך זענען געוואָרען ראשי ישיבות אין אַנדערע שטעט אין בבל און דאָרט פערשפּרייט די תורה פון פומבדיתא.

ווי אַזוי איז מען געוואָרען א ראש ישיבה?

די ראשי הישיבה זענען אויסגעוועהלט געוואָרען דורך די תלמידים אַליין. איין איינער פון די ראשי הישיבה געווען א גרויסער חריף, האָט ער בעקומען דעם טיטול „עוקר הרים" (רייסט אויס בערג); האָט איינער ווידער געדענקט א סך משניות און ברייתות האָט ער בעקומען דעם טיטול „סיני".

די ראשי הישיבה האָבען נישט גענומען קיין שום געהאַלט פון דער שטאָט פאַר זייער לערנען מיט די טויזענטער תלמידים; זיי זענען אפילו נישט געווען קיין רבנים אין שטאָט. זיי האָבען געלעבט דער פון, וואָס זיי האָבען געהאַט אייגענע מסחרים און אַליין געהאַנדעלט אין שטאָט, אָדער געווען בעלי־מלאכות, כדי צו האָבען פרנסה.

דער ראש הישיבה האָט נישט געבלאָזען פון זיך איז נישט געווען קיין בעל גאווה, און עס האָט זעהר אָפט געטראָפען אז ווען ער האָט געזאָגט א מאמר פאַר די תלמידים, האָבען זיי איהם פערוואָרפען מיט קשיות, אַזוי דאָס ער האָט זיי נישט געקענט ענטפערן האָט ער זיך גאָרנישט געשעמט און האָט זיך מודה געווען, אז ער ווייסט נישט קיין תירוץ.

(ווייטער זעה 7־טע זייט)

זיין גרויסער זיג

דערצעהלונג
נאָכן פראַנצויזישן

פון נ. פערלמאַן

ער האָט אַ וואָרף געטון דאָס בוך אויפן טיש. איך האָב בעמערקט אַז די בלעטער זײנען געווען נאַכלעסיג אויפגעריסען, — אַ בעווייז, אַז ער האָט געלייענט אין איילעניש. „געשלונגען" די בלעטער און זיי אויפגעריסען מיט וואָס עס איז איהם נאָר געקומען אונטער דער האַנט מיט אַ שטיקעל קאַרטאָן מיט אַ בליפעדער, אָדער גאָר מיט די פינגער. ער האָט פאַלר גענומען רעדען:

„מיינסטו טאַקע, — האָט ער אָנגעהויבען, — אַז איך האָב חתונה געהאַט מיט ליגאַן צוליב איהר קערפער? זי איז נישט קיין שעהנע, דו ווייסט עס. זי פערמאָגט נישט קיין מאָגפען פרייען רייז. זי איז קליין דאַר בייגעדיג, מיט שפיציגע עלענבויגענעס און אַנגעכמורעטער שטערן. דורכגעאַקערט מיט קנייטשען; אויגען מיט אַ האַרטען קאַלטען בליק הינטער אַרונטערגעלאָזענע אויגען־רעקלעך, ווי פינסטערע פענסטער הינטער לאָדען; דאָס מויל שמאָל, פערשנירעוועטע ליפעלעך; און אַ טרוקענע הויט, וואָס זי אַליין פלעגט זאָגען אויף איהר: „אַלטער פאַרמעט" ניין, ניין, נישט מיט די אַלע שעהנקייטען האָט זי מיך צוגעצויגען. זי פערמאָגט אָבער אַנדערע שעהנקייטען אָדער בעסער איין מין שעהנקייט, און דאָס איז גאָר אַ גרויסער מאָס: זי איז ליגאַ באַרטער, די גרויסע שריפטשטעלערין!

„איך אַליין בין נישט קיין אָדלער, איך קאָן זיך נישט גרויסען מיט קיין טאַלענט, ניין. מיין פריינד איך זאָג דאָס נישט מיט קיין פאַלשער געמאַכטער בעשיידענקייט, אַ סימן האָסטו, אַז אָט וועל איך דיר עפּעס זאָגען וואָס וועט דיר ווייזען, אַז בין שוין גאָר נישט קיין בעשיידענער מענש. איך גלויב, אַז אויב מיין קאָפּ אַרבייט נישט צו שטאַרק איז עס אפשר דערפאַר, ווייל איך בין אַ שעהנער יונג, צו שעהן פאַר אַ מאַן. נאָר גאָר אַ יונגעל, האָב איך שוין אויסגענומען ביי פרויען, און זיי ליגען נאָך איצט ביי מיינע פיס. האָט פערשליגגט דייך אינגאַנצען און שטערט דיר נישט ווייניג אין דיין גייסטיגער ענטוויקלונג קיין צופיל שכל, זעהסטו פאַרערט זיך נישט צו פרעגען שוואַכע פרויען הערצער: זיי ברעכען זיך פון זיך אַליין, אָהן שום אָנשטרענגונג פון מיין זייט. זאָל איך זאָגען, אַז די פרויען האָבען עס מיר געשטערט צו ענטוויקלען מיין מאָרך און אויספרייטען דעם קרייז פון מיינע בעקאַנטע? איך ווייס נישט.... אפשר... אין יעדען פאַל בין איך נישט אויסגעוואַקסען אינגאַנצען אַ אידיאָט. איך בין נאָך אַלץ, גלויב איך, גענוג ערצויגען און גענוג אידעל אין געפיהל צו זיין אַ גוטער פערעהרער פון טאַלענט.

„איך האָב בעוואונדערט ליגאַס טאַלענט, און ווייס, דו פיהסט אויך איהר פערעהרער אַלע זענען איהרע פערעהרער בעוואונדערטע זי אָבער אַזוי ווי איך מיט אַ בעגייסטערונג, וואָס ווייסט נישט פון קיין גרעניץ? מיט אַ אָפּענעם מויל און אַ פערלאַנג צו שרייען פון פרייד? יאָ! אויב אַזוי, וועסטו מיך פערשטעהן.

„אומיצער איך געדענק שוין נישט ווער, האָט מיך סאַרגעשטעלט פאַר איהר, עס איז געווען אויף אַן אָנזעהנט ביי פריינד. איך דערמאָן זיך, אַז איך האָב אויסגערופען: „אָ, דאָס זענט איהר? ווי גליקליך איך בין איך צו קענען!" אין דעם אמת געזאָגט, בין איך טאַקע געווען גליקליך איבערגליקליך זי צו קענען צו זיין אַזוי נאָהענט צו אַ הר. איך האָב גערעדט צו איהר מיט אַ פערכאַפטען אָטעם מיט אַ ציטער אין דער שטימע, ווי אַ הינטעל, וואָס בילט אַרום זיין געליבטען בעל־הבית. אַ שרייבער וואָס זיינע ווערק האָבען דיך בעגייסטערט, — ווען דו דערזעהסט איהם פלוצלינג פאַר זיך, בעטראַכטסטו איהם שטענדיג ווי עפּעס אַ מין איבערנאַטירליכע ערשיינונג. דו זעהסט פאַר זיך נישט דעם שרייבער נאָר זיינע ווערק. איך בין געשטאַנען פאַר איהר, אַ גליקליכער, אָבער אויך אַן איבערהאַנגעשראָקענער — שטעל זיך פאַר, איך, דערשראָקען פאַר אַ פרוי!

„איהר דאַרט קער! פער פערזונקען אין דער טיפעניש פון דער ווייכער שטול, מיט איהר שאַרפען בליק, אַנגעשטעלט ערגיץ אין דער ווייט, האָט זי מיך געלאָזט רעדען און מיר כמעט גאָרנישט געענטפערט. איך האָב גערעדט, גערעדט, און קוים בעמערקט, ווי זי זעהט אויס; איך האָב געטראַכט פון איהרע ביכער, פון איהרע טיף פערטראַכטע ערצעהלונגען און ראָמאַנען פון איהר אָריגינעלען טאַלענט.

און מיט אַמאָל רעדענדיג אַזוי, האָב איך איהר אַריינגעקוקט אין די אויגען, און דערזעהען אין זיי די ביקאַנטע אומרוהיגע פייערלעך."

„אַ ווײלע בין איך געבליבען שטעהן — ווי זאָל איך עס זאָגען? — מיט אַן אײַנגעפאַלען האַרץ. איך האָב געוואוסט, וואָס די פייערלעך בעדייטען, איך האָב אַ גוט אויג פאַר דעם. עס איז געווען דער בליק פון אַ פרוי, ווען איהר ווידערשטאַנד ווערט שוואַך, ווען זי דערפילט זיך געפאַנגען, כאָטש זי מאַכט נאָך דעם לעצטע פרוואו צו ענטלויפען, צו „ראַטעווען" זיך. די פרוי איז דאַמאָלס ווי אַ פערוואונדעטע חיה, וואָס די קויל האָט געטראָפען: דער יעגער ווערט זי שוין קריגען, ער בעדאַרף נאָר נאָכגעהן נאָך איהר שפור. „וואָס? וואָס? — האָט מיר דורכגעפליצט אין קאָפּ — ליגאַ באַרטער? איך וועל קאָנען האָבען ליגאַ באַרטער?"

גאָט ווייסט, אַז איך בין געווען גאָר ווייט צו טראַכטען דערפון; אַז די וואַרעמקייט, וואָס איך האָב איהר אַרויסגעוויזען איז געווען אָהן אויסרעכנונג, און מיין בעגייסטערונג — ריין פון יעדען צומיש פון זינדיגע געפיהלען. ווען איך בין געקומען אַ ביסעל צו זיך, האָב איך זיך דערפיהלט מאָדנע גערירט...... איך בין געווען שטאָלץ, וואָס איך, אַ שעהנער, אָבער פּוסטער בחור, האָב געקאָנט בעצווינגען דאָס האַרץ פון אַ העכערער פרוי.... אָבער אויך מיין האַרץ איז געווען בעצוואונגען. איך האָב געטראַכט מיט אַלץ מעהר פערצויגען פון אָט דעם אומרוהיגען בליק איהרען. גאָט האָט מיר אַזוי קלאָר געוויזען אַז זי איז געווען אַנטוואָפענט, בעזיגט. און אָט אָט וועט זי זיך אונטערגעבען.... און איך האָב געטראַכט ווייטער פון איהרע ווערק בעזונדערס פון איהר גרויסען ראָמאַן וואָס האָט געצויגען מיין האַרץ מיט זיין טיף טראַגישער שעהנקייט כאָטש דער נאָמען זיינער איז גראָד „אויסגעלאָשענע הערצער". און אָט די וואונדערליכע פרוי וואָס האָט געפיהלט זאַכען מיט אַזוי פיל שאַרפקייט און זיי אויסגעדריקט מיט אַזאַ מין רייכקייט — אָט די פרוי וועט עס קאָנען מיך ליב האָבען אָט דעם פיינעם פידעל, וואָס זיינע קלאַנגען האָבען בעצויבערט די וועלט, וועל איך קאָנען האַלטען אין מיינע הענט, און זיין מוזיק וועט זיין פאַר מיר אַליין און נאָר איך אַליין וועל קאָנען אויספאָרשען דעם מעלאַדישען ציטער פון זיינע סטרונעס?

„פון יענעם אָוונט אָהן האָב איך ליגאַן נישט מעהר אָבגעלאָזט, נאָך קיינמאָל האָב איך זיך אַזוי נישט געיאָגט נאָך אַ פרוי: קיין שום אַנדער פרוי האָט מיר קיינמאָל נישט אויסגעזעהען אַזוי שעהן. זי האָט געטון אַלץ זיך אָוועקצודרעהען פון מיר. ווען איך האָב זי אַמאָל געקראָגען ערגיץ אין אַ ווינקעל האָט זי מיר אָפּגעענטפערט מיט קאַרגע גאָרנישט זאָגענדע ווערטער, און אַלעמאָל אין אַ נישט פריינדליכען טאָן. איך האָב אָבער געפיהלט, אַז זי ווערט שוואַכער פון טאָג צו טאָג. איין טאָג איז זי געוואָרען מיד צו קעמפען נעגען זיך אַליין און זי האָט מיר ענדליך, אויפהערענדיג אויף מיר אַ פאָר אויפריכטיג אייגען איבערגעשראָקענע אויגען פון אַ קליין מיידעלע: „איך האָב דיך ליב".

זי האָט מיך ליב געהאַט. און דאָס איז כאָר יאָ, דאָס איז די גאַנצע געשיכטע. דו פערשטעהסט נישט? זי האָט מיך ליב געהאַט, — און דאָס האָט זי געמאַכט אינגאַנצען פאַר אַן אידיאָטקע. שוין אין דעם בעגינען פון אונזער ערשטער נאַכט האָט זי זיך אויפגעבאָטען, אַנאויפערליכטיג. איך בין געווען אַ פערפיהרער פון פרויען — אַזוי האָט זי זיך אַריינגענומען אין קאָפּ אַריין, — אין דאָס האָט אויפגעוועקט אין איהר אַ געפיהל פון שרעק: זי האָט געציטערט פאַר דער צוקונפט פון מיין ליבע צו איהר. די אייפערזוכט האָט איהר אויגען פון אַ פערד: זי זעהט זאַכען נישט אין זייער ריכטיגער מאָס; אַ בינטעל שטרוי זעהט איהר אויס ווי אַ קלאָץ; דאָס מינדסטע צווייפעל אויפן וועג צעטומלט זי און זי נעמט בריקען אין טויט שרעק.

„איך האָב ליגאַן באַלד נישט דערקענט. זי איז געווען ווי אַ געריהרטע פון זינען, וואָס האָט געהאַלטען אין איין טומלען פאַר זיך: „מאָמער וועט ער מיך פערראַטען מיט אַן אַנדערע... ער האָט מיך שוין אַוודאי פערראַטען.... יעדער אַנדער געדאַנק האָט זיך, דאַכט זיך, אינגאַנצען אָפּגעטון פון איהר זי האָט געלעבט נאָר אין דער איינער נאַרישער, נישט בעגרינדעטער אומרוהיגקייט. אַז איך וועל איהר לאַנג נישט פערבלייבען געטריי, אַז איך וועל זי פריהער אָדער שפּעטער פערראַטען, אויב איך האָב זי שוין נישט פערראַטען.

„מען זאָגט אַז ליבע דערהויבט אַ מענשען. אפשר אָבער נישט די טיפע, פערצווייפעלטע, די אמתע ליבע. די אמתע ליבע מאַכט אַ תל פון דעם מענשען בעטויבט אַלע זיינע חושים. איך האָב געלעבט מיט ליגאַן מיט אָט דעם וואונדערבאַרען מענשען קענער מיט אָט דער; צויבערין פון ווערטער, איך האָב אָבער געזעהען פאַר זיך נישט מעהר ווי אַן אומגליקליכע פרוי, — זי האָט מיר נאָכשפּיאָנירט, האָט געגרישטערט אין מיינע קעשענעס, האָט מיך געיאָגט און געקלאָגט אויף איהר ביטער מזל. און איהרע טענות צו מיר זענען נישט געווען אַנדערש פון אַלע אַנדערע ווייבערישע טענות צו זייערע מענער, און איהרע טרעהרען זענען געווען באַנאַלע טרעהרען פון יעדער אַנדערע פרוי. זי פלעגט מיר זאָגען, אָט די גרויסע שריפטשטעלערין, גאַנץ פשוט: „איך האָב דיך אַזוי ליב.... ביסט אַ ליגנער..... אַ פאַלשער מענש..... וואָס האָסטו אַזוינס דערזעהען אין יענער פרוי?" זי האָט נישט געפונען קיין ווערטער, זי האָט איבערגעזאָגט נאָכאַנאַנד די זעלבע ווערטער, זי האָט געשטאַמעלט אָהער זי האָט זיך גאָר אַנגעהויגעט און איז אינגאַנצען עטנשוויגען געוואָרען... איך זאָג דיר די סצענעס פון אייפערזוכט, וואָס אַ גרויסע שריפטשטעלערין שפּילט דיר אָפּ, זענען אויך קיין האָר נישט אַנדערש פון די אייפערזוכט סצענעס וואָס אַ פשוטע פרוי שפּילט אָפּ איהר מאַן...

„זי האָט מיר איינמאָל געשריבען אַ בריוועל, אָט די טאַלאַנטפולע שריפטשטעלערין, איין־איינציג מאָל, ווייל געוועהנליך האָט זי מיר נישט בעדאַרפט שרייבען: זי האָט מיך קיינמאָל נישט געלאָזט אַרויס געהן אַליין פון הויז; זי איז שטענדיג מיטגעגאַנגען מיט מיר. אָבער דאָס מאָל האָט זי מיך געבראַכט דערצו, אַז איך האָב שוין מעהר נישט געקאָנט אויסהאַלטען, און איך בין אַנטלאָפען פון איהר. אָט איז איהר בריוועל: „קום צוריק מיין ליבסטער. אויב דו וועסט נישט צוריקקומען, וועל איך זיך נעמען דאָס לעבען" עס איז דאָס זעלבע בריוועל. און די זעלבע ווערטער, וואָס איך האָב שוין נישט איינמאָל געקריגען פון פרויען.

„ענדליך האָבען מיר זיך געגט. מען האָט מיר געזאָגט אַז עס איז איהר אָנגעקומען זעהר שווער זיך אויסצוהיילען פון מיר. איצט אָבער בין איך זיכער אין דעם, ווייל זי האָט גאָר וואָס, אָפּגעדרוקט אַ ניי עם ראָמאַן האָסט געלייענט? עס איז אַ גרויסאַרטיגער ראָמאַן. זי האָט מיך מעהר נישט ליב, ווייל זי איז צוריק געוואָרען, ווי איך זעה, די טיפע, גייסטרייכע טאַלענטפולע שריפטשטעלערין.

„איך האָב נישט געקראָגען פון איהר מעהר ווי יעדער אַנדערער פון איהרע לעזער. אומזיסט האָב אויך חתונה געהאַט מיט איהר. עס וואָלט געווען אַ סך בעסער פאַר מיר, ווען איך וואָלט געווען וואַרטען אויף איהרען אַ בוך — און געהאַלטען אַ שעהנע פרוי אין מיינע אָרעמס.....

פונוואַנען נעמט זיך די צוקער־קראַנקייט?

שטאָף־וועקסעל־קראַנקהייטען

כידוע איז דער מענשליכער אָרגאַניזם געגליכען צו אַ כעמישער לאַבאָראַטאָריע: אַ פאַבריקעל אַזאַ בעשאַפען פון כביכול אַליין, וואָס אַרבייט אויס אָהן אויפהער, אַקוראַט ווי אויף בעשטעלונג, פערשידענע שטאָפען, וואָס זענען נויטיג אויף צו דערהאַלטען דאָס ביסעל חיות אין דער נשמה, און דאָס איבריגע, די אומנוצליכע און איבעריגע שטאָפען, ווערען אָפּגעטיילט, דורכגעפילטערט און אַרויסגעוואָרפען אינדרויסען אַרויס.

אַזוי איז די טבע פון יעדען נאָרמאַלען און געזונדען אָרגאַניזם. טרעפט זיך אָבער אַן אָרגאַניזם, וואָס איז אַראָפּ פון די רעלסען, פאָלגט נישט די נאַטור און פראָדוצירט אויף להכעיס דעם אָדער יענעם שטאָף אין אַ גרעסערער אָדער קלענערער מאָס — איז אָך און וועה צו דעם מענש, וואָס גאָט האָט איהם מזכה געווען מיט אַזאַ פגע רע פון אַן אָרגאַניזם. אַזאַ מענש מוז שוין אָבקומען צו אַ דאָקטאָר, נוצען פערשידענע מעדיצינישע מיטלען, רפואות, לעבען אויף דיעטעס, וכדומה, יכדומה...

איינס פון די שטאָפען, וואָס מאַכען אָפטמאָל אָן אַ חורבן אין אונזער אָרגאַניזם איז דער צוקער. קינדער און קייט ווייסט, אַז עס איז פערהאַן אויף דער וועלט אַזאַ קרענק ר"ל, וואָס הייסט צוקער־קראַנקהייט און וועמען זי בעטראַפעלט ווערט, נעביך, פון דעם דאָזיגען צוקער זעהר ביטער...

לאָמיר־זשע אויף טשעקאַוועס אַ קוק־טון, ווי אַזוי עס אַרבייט די מענשליכע מאַשין, אָט די שכל־דיגע, בורא עולמ'דיגע לאַבאָראַטאָריע, און מיט וואָס פאַראַ מיטלען זי רעגולירט די שטאָפען, טיילט זיי איין אין בעזונדערע פאָרציעס פאַר יעדען איבער בעזונדער, לויט זיין בעשטימונג און ראָל, וואָס די נאַטור האָט איהם בעשטימט, כדי צו דערהאַלטען דאָס לעבען פונ'ם מענש.

אונזער חומרדיגער גוף האָט אין זיך אַזעלכע מיני דריזען, וואָס טיילען פון זיך אַרויס דירעקט פונ'ם בלוט געוויסע שטאָפען; און אָט די דאָזיגע שטאָפען זענען דאָ די „אינזשעקציעס"..., וואָס רעגולירען דעם שטאָף־וועקסעל אין דער מענשליכער „לאַבאָראַטאָריע".

דער דריז, וואָס רעגולירט דעם צוקער שטאָף־וועקסעל, איז דער אַזוי־גערופענער בויך־שפייכעל דריז, זיין אָרט געפינט זיך גאַנץ נאָהענט אונטער'ן מאָגען. דער שטאָף, וואָס דער דאָזיגער דריז שיידט פון זיך אויס הייסט אין עולם־הדאָקטאָריע: אינסולין.

מעדיצינישע שמועסן

פון ד"ר מ. פאָזנאַנסקי (לאָדז)

נו, אַז מיר ווייסען שוין דאָס, וועלען מיר טאַקע זעהן, וואָס פאַראַ שייכות עס האָט דאָס דער דאָזיגער אינסולין צו דעם צוקער־שטאָף־וועקסעל אין אונזער אָרגאַניזם.

אין יעדער שפייז געפינט זיך אַ געוויסע דאָזע צוקער. אָט דער צוקער בעקומט זיך אַ יין אין בלוט דאָרט ווערט ער שפעטער אָפּגעלעגט אין דער לעבער און אין די מוסקולען און ווערט שפעטער פערוואַנדעלט אין לעבענס־נויטווענדיגער, אָט דער דאָזיגער לעבענס־נויטווענדיגער פּראָצעס ווערט אויסגעפיהרט מיט דער הילף פון אינסולין, וועלכע פערברענט עס צוקער אין אונזער אָרגאַניזם. דאָס איז אָבער אַלץ גערעדט געוואָרען, אַז דער אָרגאַניזם האָט אין זיך אַ גענוגענדען סכום אינסולין, אין פאַל, אָבער ווען מיר האָבען נישט, לא עלינו, דעם נויטיגען סכום, אָדער ער איז אין גאַנצען נישט בנמצא, ווייל דער בויך־שפייכעל־דריז פונקציאָנירט נישט, ווי עס געהער צו זיין — איז טאַקע זעהר שלעכט. געהט דער גאַנצער פּראָצעס אַרויף אויף זעהר שלעכטע וועגען; דער צוקער ווערט נישט אָפּגעלאַגערט, דער אָרגאַניזם קען פון איהם נישט מאַכען קיין געברויך, און ער געהט צוריק אַרויס אין אַ פליסיגער פאָרם צוזאַמען מיט דער אורין. דער מענש פערלירט אַזוי אַרום דעם נויטיגען זאַפּאַס ענערגיע, און — מען ווערט קראַנק.

אָבער דאָס איז נאָך נישט אַלץ! דער שלעכטער שטאָף־וועקסעל פונ'ם צוקער ווערט אַ־ויס אַ גע־וואַלדיגע אָפּשוואַכונג פון פעט־שטאָף־וועקסעל און דאָס ברענגט מיט פערשידענע זייעכצען און אַצעטאָן; דאָס זענען אַזעלכע משחיתים, וואָס פערסמ'ען אייגענטליך דעם אָרגאַניזם, און ברענגען סוף כל סוף דעם טויט, פערשטעהט זיך, אויב מען בעקעמפט איהם נישט.

היוצא לנו מדברינו, אַז ביי דער צוקער־מחלה לײַדט דער אָרגאַניזם אַ פערלוסט פון צוקער, וואָס געגען ווערט דאָס בלוט איבערגעצוקערט און אַלס נעבעך „מתנה" האָבען מיר נאָך די גיפטיגע פּראָדוקטען ווי זייערצען און אַצעטאָן.

די צוקער־מחלה קומט אָפּט בירושה, מען טרעפט אָפּט צוקער־קראַנקע אין איין משפחה אין משך פון עטליכע דורות, אַ גרויסע ראָל שפּילט אויך דאָ דער לעבענס־שטייגער פונ'ם מענש, און דער פערברויך פון צופיל צוקער און מעהל־שפייזען, נישט קיין קליינע סיבה פון דער קראַנקהייט איז אויך די אומבעוועגליכקייט און דאָס שטענדיגע זיצען אויף איין אָרט, וואָס איז גורם צו פעט־לייביגקייט, אַנ'ערשיינונג, וואָס מען זעהט נאַטירליך, דער עיקר ביי די נגידים, ווערט טאַקע די דאָזיגע קרענק בעצייכענט ביים פאָלק: „נגידישע קרענק". דאַן קומט נאָך אויך צו עגמת נפש, אויפרעגונג, דאגות און גייסטיגע איבעראַנשטרענגונג, זענען אויך אַזעלכע זאַכען, וואָס קענען גורם־זיין צו דער קראַנקהייט. נישט קיין קליינער חלק אין דער קרענק קעי אויך האָבען סקלעראָזע און אַנשטעקענדיגע קראַנקהייטען.

די צוקער־קראַנקהייט בעוויזט זיך על־פי רוב אין די מיטעלע יאָהרען 20 און 30, זי קען אָבער זיך טרעפען, אמת, גאָר זעלטען, ביי קינדער אונטער צעהן יאָהר.

די סמנים פון דער קלאַסישער צוקער־מחלה זענען: ברענענדער דורשט, שטאַרקער הונגער, שטאַרקע אורין־אויסשיידונג און אָפּצעהרונג פון קערפער. ביי גאָר פערנאַכלעסיגטע פאַלען, ווען דער אָרגאַניזם איז שוין שטאַרק פערסמ'ט דורך דער איבער־צוקערונג פון בלוט דורך זייערצען און אַצעטאָן, קענען די גיפטען אַזאַ שטאַרקער מאָס אָנגרייפען דעם קערפער, אַז דער קראַנקער פאַלט אריין אין אַזאַ מין שלאָף, וואָס קען זיך, חלילה ענדיגען מיט'ן טויט, אויב מען רופט נישט בעצייטענס אַ דאָקטאָר. דער קראַנקער, וואָס געפינט זיך אין דעם צושטאַנד, פערלירט דאָס בעוואוסטזיין, די אויס־געאָטעמטע לופט ענטהאַלט אַצעטאָן, וואָס גיט אַרויס אַזאַ גערוך, וואָס איז זעהר ענליך צום אויסשולדיגען ריח ניחוח פון עפּעל, דער אָטעם ווערט פערלאַנגזאַמט, אַז די אויבען־אַפּלען ווערען פערגרעסערט.

באַך מיט לערך אַ צעלף יאָהר צוריק, האָט מען שוין אַזאַ שווער צוקער־לײַדענדען אויפגעגעבען, אָבער היינט בעזיצט די מעדיצין אַ שטאַרק געוועהר אינ'ם קאַמף מיט'ן „צוקערדיגען" מלאך־המות און רייסט איהם ממש אַרויס דעם קרבן פון זיינע הענד. דאָס דאָזיגע געוועהר איז טאַקע — אינסולין.

זייט מ'האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס מקום מוכן לפורעניות ליגט אין דעם בויך־שפייכעל־דריז, וואָס פּראָדוצירט ווייניג אינסולין, האָט מען דעם דאָזיגען אינסטאַנץ אָנגעהויבען איינצושפּריצען אינ'ם קערפער פונ'ם קראַנקען, דאָס דאָזיגע מיטעל האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר זעהר ווירקזאַם. ווען מען שפּריצט איין אַ געוויסע דאָזע אינסולין אינ'ם קערפער פון די אין שלאָף אַריינגעפאַלענע חולאים, ווערט דער צוקער־איבערפלוס מאַמענטאַל פערברענט, די קוראַסטע און דער אַצעטאָן ווערען בעזייטיגט, און עס געשעהט דער נס, אַז דער כמעט גוססי־דיגער קראַנקער קומט צוריק צום בעוואוסטזיין, כאַפּט זיך אויף פון טיפען שלאָף, און הויבט אָן צו רעדען מיט די אַרומיגע שטוב־מענשען.

די דאָזיגע פלוצלונגדיגע ענדערונג צום גוטען איז באמת איינס פון די שענסטע וואונדער, וואָס עס האָט בעוויזען די מאָדערנע מעדיצין.

עס פערשטעהט זיך, אַז אַ צוקער־קראַנקער מוז זיין אונטער דער שטענדיגער השגחה פון אַ דאָקטאָר און די קוראַציע איז אין דער ערשטער ריהע — אַ דיעטישע.

די אויפגאַבע פון דאָקטאָר איז פעסטצושטעלען אויף ווי ווייט עס האָט שוין דערגרייכט די קראַנקהייט פון בויך־שפּיגעל־דריז, צי ער פּראָדוצירט צו ווייניג אינסולין, אָדער ער בעשאַפט איהם לגמרי נישט, דאָס ווערט נאַטירליך פעסטגעשטעלט דורך אַנאַליז פון דער אורין און פון בלוט.

אין אַ לייכטער פאָרם פון דער קראַנקהייט איז גענוג אָבצוהיטען אַ געהעריגע דיעטע, פערשריבען דורך אַ דאָקטאָר אַ ספּעציאַליסט, אין שווערע פאַלען אָבער, ווען די קרענק איז אַ פערנאַכלעסיגטע און נעהמט שוין אָן די שטאַרקע און געפעהרליכע פאָרמען, איז שוין די פאָרגעשריבענע דיעטע נישט גענוג. מען מוז שוין אָנקומען צו אַן איינשפּריצונג פון אינסולין, און אָפּטמאָל — דורכ'ן גאַנצען לעבען.

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

קורצער פרייטאָג : ווי געפעלט אייך, פאַניע שבת הגדול, דער נייער המן בודזשינסקי ?

שבת הגדול : איך זאָג אייך, ר׳ קורצער פרייטאָג, אַז דער גאַנצער בודזשינסקי איז אַ יוד.

קורצער פרייטאָג : ווי פאַלט איהר דאָס אויס ?

שבת הגדול : גאָר פשוט : אַז געווען איז ער סעקרעטאר ביי די לאָדזער ב.ב., ארויסגעגעבן האָט ער אַ יודישע צייטונג „דער טעלעגראַף", מיט יודישע שטימען איז ער געוועהלט געוואָרען אלס דעפוטאַט, אויף אַ פאַיעדינעק האָט ער מורא געהאַט צו גיין, ווייל ער איז נערוועזיש, און ווי מישמועסט ציילט ער אויף מערידען אויך, — נו, וואָס איז ער, אַ טערק ?..

דער שטרייק אין שפּיטאָל

די קראַנקען־שוועסטערן פון פּאָזנאַנסקיס שפּיטאָל האָבען ערקלערט אַן אָקופּאַציע שטרייק.

דאָס הייסט : סעלייגט זיך מיט אַ געזונטען קאָפּ אין אַ קראַנק בעט אריין..

אָפּגעטאַנצט 4 חדשים
וואָס אַ שיכור קען איינפאַלען.

זונטאָג פאַרטאָג, נאָכען צוויי שיכורים אהיים פון אַ קאַרנאַוואַל באַל. ביים רוג אַל. 1־טען מאַי פּליפּען איינער שטעהן ביים שילדעל אין רוג :

— סמאַשעק, געב נאָר אַ קוק, מיר זענען ארויסגעגאַנגען פון דער היים דעם 9־טען יאַנואַר, און מיר קומען אהיים דעם 1־טען מאַי!...

דאָס נייע ענדעקישע זמר׳ל

— וואָס האָבען די ענדעקישע סטודענטען געזונגען נאָך דער בלאָקאַדע אין אוניווערזיטעט ?

— „מי פּיערווזשא בלאָקאַדא"...

דייטשע „העפליכקייט"

אויף אַ זיצונג פון נישט אינטערוועניץ קאָמיטעט אין לאָנדאָן בעקלאָגט זיך דער פראַנצויזישער דעלעגאַט אויף דעם, וואָס די דייטשען שיקען כסדר אמוניציע און אעראָפּלאַנען צו די אויפשטענדישע.

— ווייס איך וואָס — האָט געענטפערט דער דייטשער דעלעגאַט — דאָס איז דאָך נאָר אויס העפליכקייט...

אַ פּאַכמאַן צו אלעם...

בעל - הבית (צום מוזיק - לעהרער) : עי, פּאַניע פּראָפעסאָזשע, דאָס געפעלט מיר נישט, איך האָב אייך געבעטען איהר זאָלט קומען ברענגען אין אָרדענונג דעם ראָסטראָיעטען קלאַוויר, קושט איהר נאָר מיין ווייב ?

לעהרער : וואָס זאָל איך טון, אַז אייער ווייב איז מעהר „ראָסטראָיעט" ווי דער קלאַוויר!...

אַ הארבע שאלה
2 ביינאַכט אין דער ראַבינער קאַנצעלאַריע.

אין דער ראַבינער קאַנצעלאַריע האָבען זיך מיט שטליבע טעג צוריק אריינגעקומען גנבים. ווען דער נאַכט־סטרוזש האָט איינעם געפרעגט :

— העי, וואָס טוט איהר דאָ אַזוי שפּעט ביי נאַכט ?

— מיר... מיר זענען געקומען... פרעגען אַ שאלה.

— וואָס פאַר אַ שאלה ?

— ווי אַזוי קומט מען ארויס פון דאַנען?

אַ טאָפּעלטע פרייד
ווען אַ פרוי פרעהט זיך.

פ ר ו י (צום מאַן) : בעניעלע, דו ביזט דער בעסטער מאַן אויף דער וועלט. דער לאַפּקע־פּאַלטען ליגט אויף מיר ווי אָנגעגאָסען, אָבער ווי אַזוי האָסטו געוואוסט אַזוי גענוי מיין מאָס ?

מאַן : כ׳האָב מיטגענומען דיין קאָלעזשאַנקע, בראָניא, האָט דיין פיגור, האָב איך זי מיטגענומען צום קירזשנער.

פ ר ו י : הונדערט יאָהר זאָלסטו לעבען דערפאַר, איך פרעה מיך נאָך מעהר, וואָס זי איז צעזאַצט געוואָרען פון זאַזדראָשטש!...

אַנטיסימיטין

— ווי הייסען אונזערע „דעמאָקראַטישע" סימפּאַטיקער ?

— אַנטיסימיטין.

צווישען אַקטיאָרען

— ווי האָב איך אייך נעכטען געפאַלען אין דער ראָלע אלס קעניג ?

— פון נעכטען אָן בין איך געוואָרען אַ פערברענטער סאָציאַליסט...

פערלאָזט אייך אויפ׳ן דירעקטאָר!...
פאַר׳ן קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע"

פאַר׳ן קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע" זאָגט דער פידעל שפּילער צום דירעקטאָר :

— פּאַניע דירעקטאָזשע, דאָ איז אונמעגליך צו שפּילען, דאָ איז אַ שרעקליכע אַקוסטיק !

— מיסטוזשו — האָט דער דירעקטאָר איהם בערוהיגט — זייט רוהיג, איך וועל שוין זעהן, אַז אין אָוונט צום קאָנצערט זאָל קיין זכר פון קיין אַקוסטיק נישט זיין...

זי האָט קיין צייט נישט...
דאָס געטרייע ווייבעל

דער אַלטער הענעך גאָסמאָדאָוויש איז קראַנק געוואָרען. זיין יונג ווייבעל איז געזעסען ביים בעט שטאַרק פערטראַכט, פרעגט ער זי :

— באָווטשעלע, וועגען וואָס טראַכסטו איצט ?

— כ׳טראַכט ווי אַזוי מ׳שרייבט „לויה" ; מיט אַ „ו" צי מיט אַ „ב" — האָט די „טיפבעטריבטע" פרוי געענטפערט.

אונטער דער חופּה
וואָס ער כאַפּט אַריין איז ווי געפינען

אונטער דער חופּה ביים מקדש זיין די כלה, הייבט דער חתן אָן צו יענקען זיך :

ה—ר—י א—ת מ—ק—ו—,

— חתן, וואָס יענקעסטו דו זיך ? — פרעגט איהם דער מסדר קידושין.

— כדי כ׳זאָל ווייניגער זיין פערהייראַט — האָט דער חתן געענטפערט.

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל : זאָג מיר, טרייטעל, דו ביזט דאָך עפּעס אַ גאַנצער פילאָסאָף. טאָ זאָג זשע מיר, וואָס פעהלט דעם „אָבוז נאַראָדאָווי" ?

טרייטעל : איך ווייס נישט, זאָג דו וואָס עס פעהלט זיי ?

פּייטעל : אַ „ל".

טרייטעל : וואָס הייסט ?

פּייטעל : נו, יאָ, צום וואָרט „אָבוזיי" פעהלט אין אָנהויב אַ „ל".

א. איטקין.

פון „גן עדן" אין „גיהנום"

— וואָס זאָגסטו צו דעם, וואָס היטלער שיקט כסדר דייטשע זעלנער קיין שפּאַניען צו פראַנקאָן?

— די דייטשען ווילען בעסער זיין אין שפּאַנישען גהינום ווי אין דייטשען גן עדן.

א. איטקין

א פ ר אָ ב ע

לויט די האָלענדישע טראַדיציע, מוז נאָר אַ פרוי רעגירען מיטן לאַנד.

צוליב דעם טאַקע האָט די האָלענדישע פּרינצעסין, וואָס גרייט זיך איבערצונעהמען די האָלענדישע קרוין, געמאַכט אַ פּראָבע צו רעגירען : זי האָט חתונה געהאַט ...

פלוידערזאַק.

קרויט־קעפּ..

אין דייטשלאַנד פעהלען אויס אַ סך פּראָדוקטען פון ערשטען נויטווענדיגקייט ; פּראָפּאַגאַנדירט די היטלעריסטישע פּרעסע, צו דערנעהרען זיך מיט גרינס, איבערהויפּט — מיט קרויט.

הייסט עס : קרויטקעפּ זענען עס איצט די רעגירער פון דייטשלאַנד...

אויב ס׳רעגענט און מ׳האָט צעריסענע זוילען...

אַ פּראָווינצער יוד קומט אריין אין אַ געשעפט פון ראַדיאָ־אַפּאַראַטען קויפען אַן אַפּאַראַט. די פערקויפערין ווייזט איהם אַ אַפּאַראַט נאָכן צווייטען, ביי יעדען אַפּאַראַט זיצט ער, הערט ווי אַזוי ער שפּילט, און אַז מ׳האָט איהם שוין געהאַט געוויזען אַ טוץ אַפּאַראַטען, פרעגט ער די פערקויפערין :

— ענטשולדיגט, ס׳רעגענט נאָך אין דרויסען?

— ניין, ס׳האָט שוין אויפגעהערט.

— אויב אַזוי טאָ שטעלט אוועק די אַפּאַראַטען, ווען ס׳וועט ווידער רעגענען און אויב איך וועל האָבען צעריסענע זוילען וועל איך ווידער קומען אהער.

ווען נישט די גמינע!...

הערשעל זאַלצפּלעצעל האָט זיך אַסעקורירט אויפ׳ן לעבען. זאָגט ער צום ווייב :

— הענעלע, כ׳האָב מיך אַסעקורירט אויף 10 טויזענד זל. אַז איך וועל שטאַרבען וועסטו בעקומען ארויסגעצאָהלט די פּאָליסע

— 10 טויזענד זלאָטים ? אַ וואָזשנע סומע כ׳לעבען, די גמינע אליין וועט דאָך וועלען מעהר !..

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 13 פרייטאָג, דעם 15 יאַנואַר 1937

ער טאַנצט שוין!...

קינדער: וואָס טאַנצסטו, טאַטעשי?

פּאַטער: איך פּוילען וועלען בלייבן 50 טויזענד יודען,

וועל איך זיין אייבער פון די 50 טויזענד!...

פּאָליטיק פון וואָך

אז מען שמועסט הויך-פּאָליטיק, איז דאָך נישט מייך צו זאָגען.

ווען עס האַנדעלט זיך יועגען הויך-פּאָליטיק, קאָן מען הערען פון פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי אַזעלכע ייִיד, יוי למשל: איהר זענט גייסטיג-קראַנק ה' בודזינסקי.

איהר הערט לשון? א בודזינסקי, למשל יועלכער האָט זיך געהאַלטען פאַר א גאַר גרויסען חכם, פאַר א גאַר גרויסען פּאָליטיקער; א בודזינסקי, יועלכער האָט געהאַט דעם מוט צו לאָזען הערען דעם ווילדעסטען כוליגאַניזם אין דער בעציהונג צו יודען, נישט פון ערגעץ אַנדערש, יוי נאָר פון דער סיים-געביידע אַליין, אַט אַזאַ בודזינסקי האָט זיך דאָך מין הסתם געהאַלטען פאַר אַן איבערמענש.

קומט גאָר דער פּרעמיער און זאָגט, אַז דער זעלבער כלל געבוידע, אז דער זעלבער בודזינסקי איז גאָר גייסטיג קראַנק.

דאָס הייסט הויך-פּאָליטיק.

הויך-פּאָליטיק הייסט אויך אַזאַ גאַנג יוי למשל דער גאַנג אויף היטלער-דייטשלאַנד, דאָס איז געמיינט דער גאַנג פון ענגלאַנד און פראַנקרייך, יועלכע האָט דערפיהרט צו א הונגער אין היטלעריסטישען „גן עדן".

דער הונגער איז מנצח די העכסטע פּאָליטיק. דאָס איז א הויך-פּאָליטיק, יואָס טראָגט אונטער'ן מאַנטעל אַ הונגער-געיועהר.

קורץ פון דער פּאָליטיק מעשה איז אז עס איז גאָר נישט אַזוי שלעכט אין דער יועלט-פּאָליטיק. כוליגאַנעס יוערען אַריינגעזעצט אין א צוואַנגס-העמד פאַר משוגעים, אדער יוערען געפּלאָגט פון הונגער.

הויך-פּאָליטיק?

היטלערס שפּאַנישע וועגטעל

היטלערן האָט זיך פאַרגלוסט א חלק פון שפּאַנישען מאַראָקאָ מיטן מיליטער, וואָס ער האָט געשיקט נאָך שפּאַניען מיטן פּרעטעקסט צו דערכאַפּען ס'האַרץ זיין פשיאַטשעל" גען. פראַנקאָ, האָט ער דערוייל — פאַרכאַפּט מאַראָקאָ.

זיינע אמתע כוונות האָט היטלער פאַרשטעלט מיט א שפּאַניש — וועגטעל...

פלוידערזאַק.

נישטאָ קיין שניי
שמועס אין זאַקאָפּאַנע.

— פע, ס'איז פאַסקודנע, היי־יאָהר איז אין פּוילען בכלל קיין שניי נישטאָ.

— אמת, קיין שניי איז טאַקע נישטאָ, אָבער מאַלפּאַנעס פעהלען נישט.

אין אלטען עגיפּטען.

— דו ווייסט, אז אין אלטען עגיפּטען זענען אויס געאַרבייט געוואָרען נישט צעבּרעכבאַרע כלים?

— דאָס בעווייזט, אז אין עגיפּטען זענען שוין געווען דינסטען.

דאָס נייע יאָהר
שמועס צווישען צוויי יודען

— איך זאָג דיר, אז דאָס נייע יאָהר האָט זיך באַלד אָנגעהויבען שלימזלדיג. דער ערשטער טאָג איז באַלד אויסגעפאַלען פרייטאָג. ווען מ'לויפט אַרום זיך באָרגען א גמילות־חסד אויף שבת.

—ס'איז נאָך גוט וואָס ס'איז נישט אויסגעפאַלען דעם 13־טען...

נראָף קאַלי.

„סחורה" אויף עקספּאָרט

וואָס מיר ראַדזינקעס און מאַנדלען?
וואָס מיר פּוטער, האָלץ און קויהלען?
ס'איז פאַראַן צו עקספּאָרטירען
עפּעס בעסערס דאָ אין פּוילען...

דאָס איז איינמאָל שוין א סחורה,
פון דעם העכסטען בעסטען סאָרט...
גאַנצע דריי מיליאָנען יודען
געהען איצטער אויף עקספּאָרט...

ווער עס וויל די סחורה קויפען
איז ביי אונז דער בעסטער פּלאַץ
ס'איז די סחורה מיט א פּלאָמבע
עכטע... ריינע... קיין ערזאַץ...

שיקען איז מען גרייט די סחורה,
וואו אַן אָרט איז נאָר פאַראַנען
טאָמער וועט פּערפּעהלען שיפען,
זענען גרייט די אעראָפּלאַנען...

צו דעם ווייטען האָנאָלולו
צו דעם לאַנד פון די קאַלמיקען,
און דער עיקר — קיין „גאָטובקע"
וועט מען אויך נישט דאַרפען שיקען...

ס'וועט א לאַנג טערמיניג וועקסעל
פּוילען פאַר דער סחורה נעהמען.
טאָמער ווילט איהר—קריגט איהר אָפּען
ס'דאַרף דער סוחר זיך נישט קלעמען...

נאָר רבותי, נעהמט וואָס שנעלער
אַט די סחורה פּערוויי סאָרט
ווייל ביי אונז אין מוטער - פּוילען
איז פאַר איהר נישטאָ קיין אָרט...

נאָר דער אַבלאַווע
אויף דער פּעטריקאָווער גאַס

— נו, וואו ביזטו געיועזען ווען מ'האָט אויף דער פּעטריקאָווער גאַס געמאַכט די אַבלאַווע?

— טאַקע אויף דער פּעטריקאָווער.

— אַזוי? נו, האָט מען דיך אויך רעווידירט?

— א שאלה!

— נו, וואָס האָט מען געפונען?

— א מאַיאָנטעק!

— טאַקע? וויפיל?

— א שנאַל...

— נאָלד?

— עי, פון א רוסישען פּאַסעק.

א לאָדזער סוחר אויף „באַדאַניע"
כמעט אַן אמת'ע מעשה.

מיטאָג צייט קלינגט עמיצער אָן אין דער טיר פון א בעקאַנטען סוחר. דער בעל־הבית עפענט די טיר אין די בלויזע גאַטקעס. פרעגט דער בעקאַנטער א דערשראָקענער:

— טאַניע פּיטערמילך, וואָס איז דאָס? צי איז ביי איך דאָ דער דאָקטאָר?

— עי, דער סעקוועסטראַטאָר — האָט דער סוחר געענטפערט.

דער „העלדישער" גען. פראַנקאָ
זאָגט אָן א ביטערען קאַמף

דער גען. פראַנקאָ האָט די טעג געהאַלטען א רעדע דורכן ראַדיאָ, צווישען אַנדערען האָט ער געזאָגט:

— „די שפּאַנישע רעגירונג מיט מיר אָן דער שפּיץ וועט פיהרען די מלחמה ביזן לעצטען דייטשען זעלנער!...

דרי מעלה עם דרי מטה

אַמאָל איז ס'אויבערשטע פון שטויסעל אויך אַנדערע אויבערשטע חלקים—לאָמיר זאָגען, ווי א קאָפּ — געווען א יחסן... דער „אויבען" האָט דיריגירט מיטן „הינטען"...

היינט איז נאָר עפּעס אַנדערש: דער הינטערשטער חלק פיהרט גאָר אַרום ביי דער נאָז ס'אויבערשטע חלק. נעהמט למשל: דאָס שחיטה געזעץ, האָט פון „זאַדעק" געמאַכט נאָר ס'אויבערשטע פון שטויסעל... דער נישט געטייבערטער "זאַדעק" איז היינט ביי אלעמען אויף די ליפּען... א נאַנצער „יאַ טעבּיע דאַם"... אומעטום איז פול מיט „זאַדעס"...

געהמט למשל: דאָס וואָס די ענדעקישע סטודענטען ווילען נישט זיצען צוזאַמען מיט יודען, און מ'האָט שוין אפילו געמאַכט א פּלעביסציט וועגען דעם, וועמען געהט מען דאָ פאַרזאָרגען אויב נישט דאָס אָרישע „זיץ"־חלק?... אויך ביי זיי, פיהרט דער „זיץ"־חלק אָן מיטן „של ראש"...

נעהמט למשל דעם סיים: אמאָל איז ער געווען ס'אויבערשטע פון שטויסעל; וואָס מ'האָט „אויבען" גע'לאַמור'ט האָט מען „הינטען" ביי עמך נאָכגערעדט... היינט איז פונקט פאַרקעהרט: וואָס „הינטען" ביי לייטען איז אויף דער צונג, איז אויבען — אין סיים, נישט בלויז אויף דער לונג נאָר טאַקע אויפן „יענזימשטשע"...

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

צאָך גיהעירעט, יאטן, וואַעס ס'איז די יואך גיוועין אין זילקע? — אַן אַבילאָווע, אז כאָדועס ביהעיעט, אב איעך גיגימע די פיס א נטערן אורים און גילאך אראנגיראַזעלט קא יוילקע.

אָט עך גידאַריפּט זעלען, וואַעס סי גייועין. מאָט אָלע יוילקער בוידיק כומיץ גיוועין, אין די הויזן טאַשן, אַפּיליק נאָך וואַטער פין די הויזן אכיט. פרעיג איעך מיעך באַ איינעם פין די ווילקער:

— פּאַניעלעי, וואוּעס זיכן זיי?

— ווילוטע — אט עיער מיער גיעענטפערט.

— ווילוטע? וואוּעס איז דוּעס אזאַכינעס ווילוטע?

איז עיער גיוואָרן ביי'ן, און גיזוּגט:

— שעים דיעך אין דאַן וואַטן תאלרז אַראַן, אוּאַ יונגאטש זאל ניש וויסן יואוּעס ס'איז ווילוּטע!!

— שפּעיטע אָב איעך ע'עשט גיקנאסט, וואוּעס דוּעס סין אוּאַכיניס ווילוּטע, עך ווייסן וואוּעס דוּעס איז? — דילאַרן!!

ני. אב איעך מיעך בימישנע אוועקגישטעלט מיט די הענט אין די הוּיזן־טאַשן אין גיוואָרט, מיזאל מיעך אכיט ביזיכן. מיינט עך עפּטשע, אז זיי אָנע מיעך ביזיעמט: זיי אָנע מיעך אונגיקיקט אין גיגאנע וואַטער.

אָט מיעך די מאנסע גיבערגט ווי א פּאַיער. פין וואַניט וויסן זיי, אַז איעך אב ניש קאַ ווילוּטע? שטייט דען אָף מאן שטערן אָפּגישריבן, אז איעך הייס פּיניעלע מאַזיק, און אַז איעך בין פין שמולן געסל? אין פאוואוּעס קימע זיי ניש מאַכן קאַ אבילאָוויס צי אינץ אין שמולן געסל אראַן? ביי אינץ, אין שמולן געסל, וואלטן זיי דעך יא גיפינע די ראַכטיגע ווילוּטע, צ'ווייסך סאַרינע? ענגילישע פינטן אין אַן ענגילישו וואוג אין א פּאַמאַטשע יאַטקע, שוּ ליכך פין אמעריקאַנער גיטאָפּל, פראַנצויסקע טער־מיטן. ווינער טראַנק אין אַנדירע ווילוּטעס פין אסינלאַנד.

א קלאַל, איעך בין אהיים גיגאנע קאַ באַליט מיט גוּערניש. אלע ווילקער אט מע בעזיעכט אין מיעך אָנע זיי א־בראַנשיט.

יא. אין וואוּעס סי די יוּאַך גייועין אין כיים אט עך גיהעיעט? צאָט גיהעיעט ווי די קראַעץ־קעפּ אָנע גינאבילט? איעך גישוועל דעך זיי ניש, איעך זאַל מיעך אראָעסווינבאַשין פין באַליט, אין אז ניש, וואוּעס עבן די מיעך טיען? עפּטשער עבן זיי גיין מיט קויאָין? כ'וואָלט דוּעס טאַקיש גיזאלט זעיען, ווען אזא בוידימדזשינסקע קימט ארופ צי אינץ קאַ באַליט, וואלט איעך עיעם גיגעין אין „פאַדברו־דעק", וואלט עיער גיפלויגן יוי א צעפּלין!! א צילינ־דער קען עיער זאַן אין סיים טש'שן די יאלדאקיס.

אבער אין שמולן געסל איז ע'ער צי קאַרץ!!

צ'העיעט יאַטן. טאַמע זע'ט עך אין שמולן געסל אלינים פין די בוידימדזשינסקי'ס קילעגיס. געץ מיער באַלד צינג — עך העיעט דוואַל אַצץ מיער א גיטן שאַבּ'ס אין זאַצץ מיער גיזינט

פּאָליטיק אויפן שאַרף פון שווערד
פון א. איטקין

ענגלאַנד.

דער געשלאָסענער וואָסערדיגער שלום מיטן וואָלאַך האָט דער רעגירונג פון שפּאַניען נעגעבען א שטאָך אין צעהנטען ריפּ, ס'וואַרפט איהר אין היץ און קעלט זי זאָל חלילה נישט זיין א כפּרה הינדעל פון דער וועלט,

זי ווייס, אַז ענגלאַנד ליבט צו אַבל'ען פון סעהלישען שיסעל,

און ווייזען פאַר אלע, זיין „חזיר כשר פּיסעל", זי שרייט אפילו: א טויט דעם „פּראַטקאַ" דעם העכט נאָר אויפן אויער זאָגט זי: פראַנקאָ שעכט!

דייטשלאַנד.

ענגלאַנדס ים שלום ליגט איהר גאָט אין מאָגען, ער שפּאַנט אויס א פערדיל פון איהר רעוואַנש־מאָגען דאָך קוסט זי נישט אויף קיינע גליקען, כאָטש — ווי ליגט זאָגען האָט זי נישט וואָס צו פּיקען און דאָך האַלט ער אין איין שיקען, אעראָפּלאַנען, טאַנקס, מיליטער, און הערט יעקעם תוצפה נאָך מעהר, ר'וויל מיט מאַראָקאָ ווערען בעגליקט, אָבער פראַנקרייך וועט א־ם ווייזען וואו ס'ליגט יעקט טעג'ט אפילו, לא דובים ולא יער, אָבער א קשיה אויף יעקע נאָר ער קריכט אין פייער, כאָטש עס איז א דלות ווייל ער זאָגט: דייטשלאַנד איבער אלעם.

שפּאַניען

דאָרט געהט עס אויף מעסער,

דער גיהנום פייער פלאַקערט אלץ גרעסער, ס'געפינט זיך נישט קיין לעשער, וועלכע זאָלען קענען לעשען די שרפה, האַמערווען דעם פאשיזם די בעסטע די טרפה פראַנקאָ טוט וואָס איהם געפעלט און פטור, הערט אלע ווי דעם קאַמער,

יעקע מיטן וואָלאַך האַלטען איהם אויף נחת טעם זייערע חילות אַרבייטען דאָרט פעסט, ערלויבען נישט אז דער קאָנפליקט זאָל זיך אויסגלייכען,

און ס'פליסט דאָרט בלוט גאַנצע טייכען.

פראַנקרייך

בלומס רעגירונג האָט א פערדרעהטען קאָפּ, דער טערק האָט עפּעס א מיש געטון אין פּאָליטישען טאָפּ,

ס'גלוסט זיך איהם סיריע צו פערכאַפּען פראַנקרייך זאָגט: פּאַמעלעך ארום צאַפּען אָבער קיין געזונד גיט עס געוויס נישט צו. אויך גיט איהר נישט קיין רוה, און ס'קען איהר שאַטען צו איהר פּרעסטיזש, דאָס, וואָס הער ברוינער ריז, וויל מאַראָקאָ פערכאַפּען, דאָ וועט שוין געהן א רעכטער קלאַפּען רבותי, איהר ווייסט וואָס דאָס בעדייט? גאָר, צו דעם האַלט נאָך זעהר ווייט.

איך קאָך פון דער וואָך
שטיקלעך און ברעקלעך

שפּאַניען

שפּאַניען איז נאָך אַלץ נישט אַראָפּ פון דער טאָג־(אָהן)אָרדנונג, ווי זאָגט דאָרט די פאַנגע סאָלטשע: איך ליג מיך שלאָפען מיט לאַרגאַקאַבאַלערא און איך הויב מיך אויף מיט גענעראל פראַנקאָ...

אלע טאָג אויפן ניכטערען מאָגען, הערט מען ספּאָרעק מיט קאָמוניקאַטען פון מאַדרידער פראָנט. איין טאָג דערציעהלט מען, אז אויפן אָפּשניט דער־טעקוריס! — אָדער אַן אַנדערער נאָמען פון אַן־אָפּשניט מיט א נאָמען פון „יקום פורקן" לעקסיקאָן — האָט געזיגט פראַנקאָס מיליטער; צומאָרגענס — לשם שינוי — האָבען אויפן אָפּשניט קיהיא בעסיפיס געזיגט די רעפּובליקאַנער אַזוי ווי יענע בעל־הבית'טע וואָס האָט איין טאָג געקאָכט פערפעל מיט אַרבעס און דעם צווייטען טאָג — אַרבעס מיט פערפעל...

דער אלטער ר' יאשע
און זיין יונג ווייבעלע סאָסע

דער אלטער ר' יאַשע, א בעקאַנטער לאָדזער קאַרגער גביר, האָט אויף דער עלטער התונה געהאַט מיט א יונג מיידעל. נאָך דער חתונה איז ער מיט זיין יונג ווייבעלע געגאַנגען אויף דער פּעטריקאָווער גאַס איינקויפען פאַר איהר שעהנע זאַכען. ביי יעדען שויפענסטער האָבען זיי זיך אָפּגעשטעלט, און וואָס איהר האַרץ האָט געגלוסט, האָט ער געקויפט. פּלוצלונג זאָגט זי צו איהם:

— יאַשעשי, גיב נאָר א קוק ווי ריזיגער די לבנה איז.

— הא? — האָט ר' יאַשע ווי אַן אויטאָמאַט געפרעגט — וויפיל קאָסט זי?

א רחמנות אויף די גנבים!
זיי זענען נעבעך מ'אוס אריינגעפאַלען

לאָדז איז די לעצטע צייט בעלאָגערט מיט „יונגע" ריכטער, וואָס פערפליצען דעם היגען מאַרק מיט זייערע „שאַפונגען". א „יונגע" דיכטערין איז די טעג געקומען קיין לאָדז, און זייענדיג אין א צוקער־ניע האָט מען ביי איהר צוגעגנבעט א לעדערנע טעשקע מיט איהרע נייע נאָך נישט געדרוקטע לידער.

צומאָרגענס האָט זי אין א צייטונג געוויזען אַזאַ אנאָנס:

צו די גי. הערן גנבים!

געבטען האָט מען ביי מיר צוגעגנבעט א טעשקע מיט א פּעקעל כתבים. דער עהרליכער גנב ווערט געבעטען מיר אָפּצושיקען די טעשקע: די כתבים ווערען ערקלערט פאַר אונגילטיג און האָבען פאַר קיינעם קיין ווערט נישט.

דאס ראַדזוער לעבען

פרייטאג, 15 יאנואר
ג' שבט תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 3.53
זון-אויפגאנג 7.25
ליכט-צינדען: 3.42

וואס זאגט דער האַנדעלס-קאָדעקס וועגן אגענטור=אָפּמאַכען און וועגן קאָמיס?

פֿון אדוו. ע. שעסקין

פֿערמיטלונג און קאָמיס — דאָס זענען אינסטיטוציעס, וועלכע פֿאַרנעמען א זעהר ערנסט ארט אין געזעץ וועגן אומזאַץ-שטייער. די פֿערמיטלונג איז נישט מחויב צו פֿיהרען קיין ריכטיגע האַנדעלס-ביכער, דאגעגען דער קאָמיס איז אָפּהענגיג פֿון פיהרען ביכער. זעהר אָפֿט טרעפֿט זיך אין דער פֿינאַנץ-פראַקטיק, אז דער קאָמיסאַנט וועהרט זיך געגען דער אויסמעסטונג לויט פֿרייער שאצונג דערמיט, וואס ער בעווייזט, אז זיין אונטערנעהמונג איז נישט באמת נישט קיין קאמיס, נאר פֿערמיטלונג, ראַטעווענדיג אויף דעם אופֿן דעם אומזאַץ, וועלכער איז פֿעסטגעשטעלט און די דיסקוואליפֿיצירטע ביכער דורכ'ן שטייער-אַמט. דאָס געזעץ וועגן אומזאַץ-שטייער בעצייכנט די האַנדעלס-פֿערמיטלונג אויף אַ נעגאַטיווען אופֿן. שליסט אויס די בעציהונ: פֿון האנדעלס-פֿערמיטלונג ביי: 1) געבען קרעדיטען, 2) אויסהאלטען האַנדעלס-אַנשטאלטען, 3) אויסהאלטען לאגערען, 4) פֿאַקטורירען סחורות אין אייגענעם נאמען.

לעצטענס האָט דער צירקולאר פֿון פֿינאַנץ-מיניסטער גענוי פֿעסטגעשטעלט דעם אופֿן פֿון פֿיהרען ביכער ביי קאָמיס אונטערנעהמונגען, דער פּראַקטישער אונטערשיד אָבער צווישען קאָמיס און פֿערמיטלונג איז מאנכעסמאל זעהר שווער צו דערטאפֿען און אויף דעם באַדען זענען דאָ אַ רייה נישט-געלעזטע ענינים אין העכסטען אדמיניסטראַטיווען טריבונאל.

וואס זאגט וועגן די דאָזיגע בעגריפֿען דער האנדעלס קאָדעקס?

דורך אַנ'אַגענט ר-אָפּמאַך, זאָגט דער האַנדעלס-קאָדעקס נעהמט זיך אונטער דער סוחר (אגענט)) די שטענדיגע פֿערמיטלונג און שליסט אָפּמאַכען אויף דער זייט וואס גיט אויפֿטראַגען אדער זיי שליסען אין זיין נאמען. אויב ס'זענען פֿערהאַן וועלכע ס'אי: ספֿקות, ווערט דער אגענט בעטראַכט פֿאַר א בעפֿולמעכטיגטען איינצוקאסירען פֿאר סחורות ווי אויך אָנצונעהמען מיטטיילונגען וועגן פֿעהלערען אין די סחורות און ערקלערונגען, וועלכע בעציהען זיך צום אויספֿיהרען פֿון די אָפּמאכען. דער אגענט איז בערעכטיגט צו שליסען אָפּמאכען נאר דעמאָלט, ווען ער האָט דערויף א בעפֿולמעכטיגונג.

אויב אנ'אגענט וואָס בעזיצט נישט קיין פֿולמאכטען, אדער טרעט איבער זיינע גרעניצען, שליסט אנ'אָפּמאַך אין נאמען פֿון דעם וואס גיט דעם אויפֿטראג, ווערט דער אָפּמאַך בעטראכט אלס בעשטעטיגט, אויב דער וואס גיט דעם אויפֿטראג וועט תיכף נאכ'ן בעקומען די ידיעה וועגן געשלאסענעם אָפּמאך וועט ער נישט ערקלערען דער דריטער פּערזאָן, אַז ער בעשטעטיגט נישט דעם אָפּמאך.

דער אגענט איז בערעכטיגט אויף פּראַוויזיע פֿון אָפּמאַכען, וועלכע זענען געשלאסען מיט זיין אנטייל, דער האנדעלס-קאָדעקס שטעלט פֿעסט, אַז אויב דער אגענט איז אַנגעשטעלט געוואָרען אויסשליסליך פֿאַר א געוויסען קרייז, האָט ער רעכט אויף פּראַוויזיע אויך פֿון אָפּמאַכען, וועלכע זענען געשלאָסען געוואָרען אָהן זיין אנטייל אויב די אָפּמאך בעציהט זיך צו דעם דאָזיגען קרייז.

אויב אנ'אפּמאך איז געשלאסען וועגען קויפֿען אדער פֿערקויפֿען, איז דער אגענט בערעכטיגט צו פּראַוויזיע מיט'ן מאָמענט, ווען דער וואס גיט דעם אויפֿטראג האָט בעקומען די סחורה אָדער בעקומען דעקונג. די הויך פֿון דער פּראַוויזיע ווערט בעצייכנט לויט דער טראַדיציע פֿון דעם ארט, וואו דער אגענט וואוינט, אויב ס'איז נישט פֿערהאן אזא טראַדיציע דארף מען צאָהלען א גערעכטע בעלוינונג.

א בעדייטענדע ראָל שפּילט די פֿאַרשריפֿט פֿון האנדעלס-קאָדעקס, וועלכע אנערקענט דעם אגענט דאָס רעכט פֿון פֿערמשכנען פֿון דעם בעוועגליכען פֿערמעגען און ווערט-פאפּירען פֿון דעם, וועלכער גיט דעם אויפֿטראג. פֿון די זאכען, וועלכע דער אגענט האָט בעקומען אין צוזאמענהאנג מיט זיין אָפּמאך, דאָס רעכט צו פֿערמשכנען האָט דער אגענט אויף צו פֿערזיכערען זיך זיינע פּרעטענזיעס וועגען צוריקקעהרען די אויסגאַבען, קאָסטען אויב זיי קומען איהם.

ווי ס'איז געדרונגען פֿון דעם געזאָגטען, זענען די ראַהמען פֿון פֿערמיטלונג דורכ'ן האנדעלס-קאדעקס זעהר ברייט ארומגענומען געוואָרען, אויב ס'האַנדעלט זיך וועגן קאמיס, בעצייכנט דער האנדעלס-קאָדעקס אין הסכם מיט'ן געזעץ וועגן אומזאַץ-שטייער, די דאָזיגע אינסטיטוציע אלס אָפּמאַך, דורך וועלכען דער סוחר נעהמט זיך א באַטער צו קויפֿען אדער פֿערקויפֿען בעוועגליכע גיטער אין אייגענעם נאמען און אויפ'ן רעכנונג פֿון אנ'אנדער פּערזאָן.

דער קאָמיסאַנט דאַרף אַרויסגעבען דעם קאָמיטענט אלץ וואס ער האָט בעקומען ביים אויספֿיהרען דעם אויפֿטראג, אויב דער קאָמיסאַנט האָט געשלאָסען דעם אָפּמאך אויף בעדינגונגען, וועלכע זענען גינסטיגער פֿון די וועלכע זענען אָנגעוויזען געוואָרען דורכ'ן קאָמיטענט, קומט דער גאַנצער געווינס דעם קאָמיטענט. דאָס בעצייכענען דורכ'ן קאָמיטענט ביים געבען דעם אויפֿטראג דעם פּרייז, בעפֿולמעכטיגט נישט דעם קאָמיסאַנט צו בעמיהען זיך צו דערגרייכען אַ בעסערען פּרייז פֿאַר'ן קאָמיטענט.

אַ קאָמיסאַנט, וועלכער האָט פֿערקויפֿט אַ זאך וואָס איז אָנגעגעבן געוואָרן צו פֿערקויפֿן פֿאַר אַ נידריגערען פּרייז ווי דאָס איז בעשטימט געוואָרען דורכ'ן קאָמיטענט, איז פֿערפֿליכטעט אויסצוגלייכען דער קאָמיטענט דעם אונטערשיד.

דער קאָמיסאַנט איז פֿערפֿליכטעט צו פֿערזיכערען די סחורות נאָר דעמאָלס ווען ער האָט בעקומען אזא אויפֿטראג, דער קאָמיסאַנט טאָר נישט אהן בעפֿולמעכטיגונג צו געבען קרעדיט א דריטער פּערזאָן, אויב דער קאָמיסאַנט האָט די סחורה, וועלכע ער האָט בעקומען פֿערקויפֿט אהן בעפֿולמעכטיגונג אויף קרעדיט, מוז ער באלד אלס בעל-חוב בעצאָהלען דעם קאָמיטענט. דער קאָמיסאַנט איז פֿעראַנטוואָרטליך פֿאר אלע פֿערפֿליכטונגען, וועלכע ער האָט אויף זיך גענומען, אויב דער קאָמיסאַנט האָט ביים מיטטיילען וועגן אויספֿיהרען דעם אויפֿטראג נישט אנגעוויזען די פּערזאָן, מיט וועלכען ער האָט געשלאָסען דעם אָפּמאַך, קען דער קאָמיטענט איהם בעטראכטען פֿאר זיין דירעקטען קויפֿער. דער קאָמיסאַנט איז בערעכטיגט, פּונקט אזוי ביי פֿערמיטלונג צו פֿערמשכנען.

א חוץ די אונטערנעהמונגען פֿון קאָמיס און פֿערמיטלונג, וועלכע פֿערלאַנגען פּאַטענטען פֿון קאַטעגאריע „א“ קען דאָס געזעץ וועגן אומזאַץ-שטייער דעם בעגריף „אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען“, וועלכע פֿאַלען ארונטער אונטער דער קאַטעגאָריע „ד“, אונטער „אינדוסטריע-בעשעפֿטיגונגען“ פֿאַלען ארונטער האנדעלס-פֿערמיטלער (וועלכע פֿיהרען נישט קיין ביורא)) און קאָמיוואיאַזשערען.

די פּאַטענטען פֿון קאַטעגאָריע „ד“ זענען פֿיל ביליגער ווי פּאַטענטען פֿון קאַטעגאריע „א“.

וואָס שייך קאָמיוואָיאַזשערען, זענען זיי בעפֿריי'ט פֿון דער פֿליכט צו בעצאָהלען אומזאַץ-שטייער דעריבער מאכען פֿערמיטלער לרוב בעמיהונגען ווערלויבען זיי אויסצוקויפֿען פּאַטענטען אלס קאָמיוואיאַזשערען.

אויף א טויטען=פּונקט איז געבליבען שטעהן די אקציע, וועגען א קאָלעקטיווען-אָפּמאַך אין טעקסטיל-אינדוסטרי אין פּראָווינץ

אזאַרקאָוו און די כאָלופּניקעס — זענען די שטערונג

(א) די פּראָפֿעסיאָנעלע פֿעראיינען פֿיהרען שוין זייט א צייט אַנ'אקציע וועגען שליסען א קאָלעקטיווען אָפּמאַך אין דער טעקסטיל - אינדוסטרי אין די פּראָווינץ שטעט. אין א רייה שטעט, ווי אין זגערזש, קאָנסטאַנטין, א.ד.גל. איז מען געקומען צו אַ הסכם מיט די אינדוסטריעלער, די לעצטע האָבען אָבער טער שטעלט א בעדינג, אז דעם דאָזיגען אָפּמאַך זאָלען אונטערשרייבען אויך די אזאַרקאָווער פֿאַבריקאַנטען.

אין אזאַרקאָוו בעשעפֿטיגען די פֿאַבריקאַנטען א סך כאַלופּניקעס, וועלכע ארבייטען צו 14—16 שעה א מעת-לעת פֿאַר א נישטיגען לוין, אזוי אז די אזאַרקאָווער פֿאַבריקאַנטען קאָנקורירען מיט די איבעריגע.

אויף א קאָנפֿערענץ, וואס איז פֿאַרגעקומען אין צלעקסאַנדער אין דעם זעלבען ענין, האָבען אויך די אינדוסטריעלער מיטגעטיילט, אז זיי וועלען נישט אונטערהאַנדלען וועגען א קאָלעקטיווען אָפּמאַך ביז דער עסק וועט נישט ערלעדיגט ווערען אין אזאַרקאָוו און אין אנדערע שטעט, וואו עס ארבייטען כאָלופּניקעס.

א פֿערזאמלונג פֿון פֿאַבריקס-דעלעגאַטען אונטערגענומען אנ'אקציע לטובת זדזיעכאָווסקין

עס איז פֿאַרגעקומען אַנ'אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג פֿון פֿאַבריקס - דעלעגאַטען פֿון די קלאַסען-פֿעראיינען.

בעזונדערע דעלעגאַטען האָבען בעריכטעט וועגען דער סיטואַציע אין די פֿאַבריקען. עס זענען דאַן בעהאַנדעלט געוואָרען אָרגאַניזאַציאָנס ענינים, די פֿראַגע וועגען נאָרמירען די בעדינגונגען פֿון ארבייט פֿון די כאָלופּניקעס, ווייל אין דער איצטיגער לאַגע מאָנאָקורירען די טויזענטער כאָלופּניקעס מיט דעם נאָרמאַלען ארבייטס - טאָג.

עס איז קאָנסטאַטירט געוואָרען די אַלגעמיינע טענדענץ פֿון די פֿאַבריקאַנטען, צו פֿערלענגערען דעם ארבייטס-טאָג, נישט שליסען אדער קינדיגען דעם קאָלעקטיווען אָפּמאַך, רעדנדיג וועגן די לוינען א. ד. גל.

דאַן האָט די פֿערזאמלונג בעהאַנדעלט דעם ענין פֿון געוו. ראַטמאַן זשדזשעכאָווסקי, דער געוו. סעקרעטאַר פֿון די פֿעראיינען, וועלכער איז פֿער'משפּט געוואָרען אויף 5 יאָהר טורמע.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו ווענדען צו דער מאַכט מיט אַנ'אינטערווענץ, אַז זשדזשעכאָווסקי זאָל געלאָזט ווערען אויף דער פֿריי ביז צום אַפּעלאַציע פּראָצעס.

עס איז געוועהלט געוואָרען א דעלעגאַציע, וועלכע זאָל די אינטערווענץ ביי דער מאַכט אדורכפֿיהרען.

א שלאַכט צוליב א בוידעם
מיט נעגעל און האַקעדיג וואסער...

(א) אויף כמיעלנא 23 האָבען זיך די 2 שכנה'טעם יוזעפֿא וואַזשניאַק און אַניעלאַ כאַינאַצקאַ געקריגט וועגען א בוידעם...

אין קודם האָט מען געגעבען אין דער „פּראָלניע“ דעם יחוס פֿון די באָבעס און די זיידעס און אריינגעזאָגט זיך אין טאַטען און אין דער מאַמען אריין. דערנאָך איז די כאַינאַצקאַ אריין מיט די נעגעל אין דער וואַזשניאַקס פּנים. און לסוף — האָט די וואַזשניאַק בעגאָסען די כאַינאַצקאַ מיט א טאָפּ קאָכעדיג וואַסער, כנהוג — ווי מען בעגיסט א שטיינער א הומאַניטאַריש געקוילטען חזיר...

פּאַנאַטאָוויע האָט ערטיילט הילף דער אָפּגעבריהטער, און די וואַזשניאַק ווערט צוגעצויגען צו פֿער־אַנטוואָרטליכקייט.

פֿאַר מאַכען א סקאַנדאַל און שטערען די עפֿענטליכע רוה

(א) בעכטען זענען דורכ'ן לאָדזער קרייז-געריכט געמשפּט געוואָרען 6 פּערזאָן פֿאַר'ן מאַכען א סקאַנדאַל און שטערען די עפֿענטליכע רוה — דעם 10 אָקטאָבער 1936 אין פּאַביאַניץ, בעת דער אויסצאָהלונג פֿאַר סעזאָן-ארבייטער דורכ'ן אַר-בייטס-פֿאָנד.

עס זענען פֿערמשפּט געוואָרען: טשעסלאַוו פֿאַלעק אויף אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע, טעאָדאָר קריסטאַרא — אויף א יאָהר, טשעסלאַוו אַדאַמעק — אויף 10 חדשים, ראָמאַן טאַלאַדאַי — אויף 6 חדשים, קאַזשימיעזש יאַשיאַרעק — אויף 7 חדשים. דער זעקסטער, פּענדזשיוויאַט, איז פֿריי געשפּראָכען געוואָרען.

ליפּיעצער פֿאָלקסבלאַט

צוגאַב פֿאַבאַר-קאָמיסיע וועט טעטיג זיין ד. 28-טען ד. ח.

(א) היינט, פֿרייטאג, וועט אין לאָקאַל (פּעטריקאָווער 165) אמטירען די צוגאַב פֿאַבאַר-קאָמיסיע. שטעלען דאַרפֿען זיך די פֿאַבאַראַוונעס פֿון יאָהרגאַנג 1916 און עלטערע, וועלכע האָבען נאָך ביז איצט נישט רעגולירט די מיליטער-פֿליכט, דאַר פֿען זיך שטעלען די וואָס וואוינען אויפֿן שטח פֿון די 1. 4. 6. 7. 10. 12. 13. און 14-טע פּאָליציי קאָמיסאַריאַטען.

רעגיסטראַציע פֿון פֿאַבאַר-יאָהרגאַנג 1916

(א) היינט פֿרייטאג, דעם 15. יאַנואַר וועט אין לאָקאַל פֿון דער מיליטער-אָפּטיילונג ביי דער שטאָט-פֿערוואַלטונג, (פּעטריקאָווער 165) אַרויסגעלייגט ווערען צום בעזיכטיגען פֿון פֿאַראינטערעסירטע פּערזאָנען — דעם פֿאַבאַר-רעגיסטער פֿון יאָהרגאַנג 1916.

די פֿאַראינטערעסירטע דאַרפֿען אין משך פֿון דער דאָזיגער צייט קאָנטראָלירען צי זיי זענען ריכטיג איינגעשריבען געוואָרען אדער צי זיי זענען נישט אויסגעמיטען געוואָרען אין דער פֿאַבאַר-רשימה, און אריינטראָגען ענטשפּרעכענדע אויסבעסערונגען און אויפֿקלערונגען.

די אָפּצאָלען פֿאַר פֿלייש-קאָנצעסיעס

(א) די פֿינאַנץ-מאַכט האָט פֿעסטגעשטעלט די הויך פֿון די אָפּצאָהלען, וואָס ווערען איינגעמאַהנט דורך דער אדמיניסטראַטיווער מאַכט ביים ארויסגעבען קאָנצעסיעס אויף כשר'ער שחיטה אין הסכם מיט'ן נייעם געזעץ.

פֿון ביטעס, וואָס ווער'ען בעליגט צו דער אדמיניסטראַטיווער מאַכט ווי: ארויסגעבען קאָנצעסיעס, מאַכט אויס דער שטעמפּעל - אָפּצאָהל 5 זל. און פֿון יעדען בייגעלעגטען דאָקומענט — צו 50 גראָשען.

דער שטעמפּעל - אָפּצאָהל פֿון דעם קאָנצעסיע - אַקט — אָפּהענגיג פֿון די פּאַטענטען - קאַטעגאָריעס — מאַכט אויס פֿון 20 ביז 40 זל.

סיכסוך ביי בוי-ארבייטער

ביי דעם בוי פֿון פּליטשעל ביים קרייז - שפּיטאָל אויף זאַגאַיניקאָווא, איז פּליצים, צוליב דער פֿראָסט איבערגעריסען געוואָרען די ארבייט. די אונטערנעהמער האָבען אָפּגעזאָגט די ארבייטער אָהן קינדיגונג. די ארבייטער זענען ארויסגעטראָטען מיט א פֿאָדערונג זיי צו בעצאָהלען פֿאַר די צוויי וואָכען קינדיגונג.

נאָרמירען די ארבייטס - לוינען אין די פֿאַבריקען פֿון נילזען

(א) די ארבייטער אין די פֿאַבריקען פֿון נילזען האָבען זיך לעצטענס אָרגאַניזירט אין א ספּעציעלער סעקציע און אונטערגענומען אנ'אקציע וועגען נאָרמירען די בעדינגונגען פֿון ארבייט און לוין. ווי אויך וועגען א קאָלעקטיווען אָפּמאַך.

א ראַנג דער אינטערווענץ פֿון ארבייטס - אינספּעקטאָר איז אויף שבת, דעם 16. ד. ח. בעשטימט א קאָנפֿערענץ מיט די פֿאָרשטעהער פֿון די פֿאַבריקען.

ZACHETA
זגערזשער 26

היינט און פֿאַלג. טעג!
גרויסער פֿילם פֿול מיט עראָטיק, און וואָס שילדערט אין שרעקליכע פֿאַרבען דעם צאַריזם א. ג.

„בורלאַק פֿון דער וואָלגע“

אין די הויפּט-ראָלען: INKISZYMOW
Wiera Korene, Pierre Blanchar

2) גרויסער פֿילם א. ג.
„זיי האָבען זיך בעקאַנט אין מאָנטע-קאַרלאָ“

אין דער הויפּטראָל Liljana Harvey

נעכסטער פּראָגראַם:
„KAPITAN BLOOD“

אָנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג—12 ביים.

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פֿאַר טריפּער, סיפֿיליס און הויט-קראַנקהייטען,
בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוועכע
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אן פֿון 8–11 נאַכמ. און פֿון 6–8 אָוונט

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פֿאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
ספּעציעלע בעראַטונגען פֿון פּסיכאָ - אַנאַליזע
רענטגען-בעשטראַהלונגען ביי הויט-קראַנקה.
נעמט אן פֿון 8—11 פֿון 5—8 אָוונט.
טשעכאָ און הנאות פֿון 9—12.

זאַל פילהאַרמאַניע
נארוטאַוויטשאַ 20
טעל. 213·84

מאָרגען, שבת, דעם 16־טען ד. ח. 8.30 אָוועגד
גרויסער מייסטער־קאָנצערט
Fritz Kreisler
בעריהמטער קאָמפּאָזיטאָר, וועלט־בעריהמטער פידעל־שפּילער.
ביים קלאַוויר: FRANZ RUPP
אין פּראָגראַם: בעטהאָווען, באַך, מענדעלסאָן, דע־פאַלא קרייזלער.
דער קאָנצערט וועט נישט טראַנסמיטירט ווערן דורך ראַדיאָ.
— די איבערגעבליבענע בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע. —

אויף דער דינסטאַג'דיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט

וועלען די ענדגעקס פאַרלעגען צו בעזייטיגען די יודישע בעאמטע פון דער שטאָט־פערוואַלטונג

כּשכּטען האָבען די ראַטמענער שוין בעקומען איינלאַדונגען צו דער דריטער זיצונג פון שטאָט־ראַט וועלכע וועט פאָרקומען דינסטאָג, דעם 19. יאַנואַר, 7 אַ זייגער אין אָוונט.

דער טאָג־אָרדנונג זעהט פאָר פאָלגענדע פונקטען:

1) וואַהלען פון פאָלגענדע קאָמיסיעס: פינאַנץ, און בודזשעט, פאַר אַלגעמיינע פראַגען, יורידיש־רעגולאַמין, דיסציפּלינאַרע.

2) וואַהלען פון אַ רעוויזיר־קאָמיסיע.

3) וואַהלען פון 6 שטאָטישע דעלעגאַטען אין דער קאָמיסיע פון רעגיאָנאַלען פּלאַן אויסצובויען דעם לאָדזשער אינדוסטריע־קרייז.

4) בודזשעט אויפן יאָהר 1937 און 1938 מיט אַן עקספּאָזע פון שטאָט־פּרעזידענט גאַרלעוסקי.

5) פרייע פאַרשלאַגען, (ערקלערונגען, קורצע אָנפראַגען, אינטערפּעלאַציעס, דרינגענדע און געוועהנליכע פאַרשלאַגען).

היות, ווי די טאָג־אָרדנונג זעהט פאָר אינטערפּעלאַציעס און פרייע פאַרשלאַגען, האָט שוין די ענדעקישע פראַקציע בעשלאָסען אריינצוטראָגען אַ גאַנצע רייהע פאַרשלאַגען, צווישען אַנדערע, זייער אַלטען פאַרשלאַג, וועגען בעזייטיגען אַלע יודישע בעאמטע פון דער שטאָט־פערוואַלטונג.

שפּעקולאַציע ביים איבערפיהרען באַגאַזש־פּעקלעך

די באַהן־דירעקציע האָט לעצטענס פאַרשאַרפט דעם קאָנטראָל איבער די איבערגעפיהרטע באַגאַזש־פּעקלעך.

אַזוי ווי עס איז ערלויבט איבערצופיהרען האַנדבאַגאַזש נישט לויט דער וואָג נאָר לויט דער גרויס, האָט מען בעמערקט לעצטענס, אַז אייניגע קאָמבינאַטאָרען פיהרען איבער מעהרערע פּעקלעך אויף דעם אופן, וואָס זיי קויפען אויס חודש־ און הנחה־בילעטען און די פיל פּעקלער, וועלכע זיי דאַרפען איבערפיהרען — צוטיילען זיי צווישען די פּאַסאַזשירען, בעטען אַ געפעליגקייט אדורכצופיהרען זיי.

די דירעקציע האָט קודם־כל ארויסגעגעבען אַ וואָרנונג צו די פּאַסאַזשירען, אַז זיי זאָלען אַזעלכע געפעליגקייטען נישט ערטיילען, אין געגענפאַל וועלען זיי צוגעצויגען ווערען צו פאַראַנטוואָרטליכקייט צוגלייך מיט די פּראַכט־פעלשער.

די לעצטע הכנות ערב די וואַהלען צום פלייש־בערזע־ראַט אין לאָדז

זיצונג פון דער אָרגאַניזאַציע־קאָמיסיע

(א) אונטערן פאָרזיץ פונם דירעקטאָר פון דער לאָדזשער לאַנדווירטשאַפט־קאַמער, אינזש. קאָוואָטשאַק איז פאָרגעקומען אַ פּלענאַר־זיצונג פון דער אָרגאַניזאַציע־קאָמיסיע ביי דער לאָדזשער פלייש־בערזע.

אין דער דאָזיגער זיצונג האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון פּראָדוצענטען (לאַנדווירטען), האַנדלער, סוחרים, קאָנסומענטען, רעפּרעזענטירט דורך פאָרשטעהער פון דער מיליטערישער אינטענדאַנטור, קאָאָפּעראַטיוו „ספּאָלעם“, פאָרשטעהער פון דער שטאָט־פערוואַלטונג פון לאַנדווירטשאַפט־קאַמער, האַנדעלס־ אינדוסטריע קאַמער און וואָיעוואָדשאַפט.

דער פאָרזיצער פון דער אָרגאַניזאַציע קאָמיסיע דירעקטאָר קאָוואָטשאַק האָט אָפּגעגעבען אַ בעריכט פון זיין ביז־איצטיגער טעטיגקייט און אָנגעוויזען, אַז לעת עתה האָבען בעלייטיגט אַנאַקציעס אין דער בערזע איבער 500 פערזאָנען: לאַנדווירטען, סוחרים, קצבים קאָנסומענטען און צווישען זיי אויך די שטאָט־פערוואַלטונג, אינטענדאַנטור, דער קאָאָפּעראַטיוו „ספּאָלעם“ א. א.

ווייטער האָט דער דירעקטאָר קאָוואָטשאַק אָנגעוויזען, אַז די טעכנישע הכנות צו עפענען די בערזע זענען אדורכגעפיהרט געוואָרען און עס זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען פאָלגענדע כּללים פון האַנדעל און שחיטה:

1) דער בערזע־מאַרק וועט זיך אין פּרינציפּ געפינען אויפ'ן שטח פון שעכטהויז אויף דער אינזשיניערסקאַ גאַס, און אַז בלויז דאָרט וועלען אדורכגעפיהרט ווערען בלערליי טראַנזאַקציעס.

2) מיטן מאָמענט, וואָס די פלייש־בערזע וועט געעפענט ווערען וועט דאָס באַלוטער שעכט־הויז בעשטימט ווערען אויסשליסליך פאַר ריטועלער שחיטה ווי אויך פאַרן שעכטען בהמות פאַרן אייגענעם רעכענונג, אָהן רעכט אָפּצוטרעטען אָהן הורט.

3) אין הסכּם מיט די פאַרשריפטען פון מלוכה פּרעזידענט פון יאָהר 1933 וועלען אַלע בהמות אָנגענומען ווערען צו שחיטה בלויז ביים צושטעלען קויפס־אָפּמאַכען אויף דער בערזע.

4) דאָס טיילווייזע בעפרייעני פון רוימען אַ דאַנק דעם איבערטראָגען זיך פון דער ריטועלער שחיטה, וועט דערלויבען אייגצואָרדנען אין שטאָטישען שעכטהויז הורט־האַלעם צו פערקויפען גאַנצע געשאָכטענע בהמות.

5) דער פלייש־מאַרק וועט אָפּגעגעבען ווערען אויסשליסליך צו דער דיספּאָזיציע פון הער פלייש־בערזע, וועלכע וועט דורך איהרע אָנגעשטעלטע האַלטען די אויפזיכט. די שטאָט־פערוואַלטונג אָדער די פאַכטערס וועלען האָבען דאָס רעכט איינצומאַהנען די פעסטגעשטעלטע מאַרק־אָפּצאָהלען. די פלייש־בערזע וועט נישט דערלאָזען אויפ'ן מאַרק די יעניגע, וועלכע זענען נישט קיין מיטגלידער פון דער בערזע, וויל מיט'ן אַנאָנימען אָדער מיט'ן געהיימען האַנדעל פאַרנעמען זיך אַזעלכע, וועלכע האָבען דערצו נישט קיין רעכט.

6) די שטאָט־פערוואַלטונג איז זיך מתחייב צו שטעלען טראַנספּאָרט מיטלען פאַר די אויפן מאַרק איינגעקויפטע בהמות אויף איבערצופיהרען זיי אין האַלוטער שעכטהויז צום שעכטען. עס ווערען פּראָיעקטירט ספּעציעלע דערצו טראַמוואַי־ אריבערפיהר וואַגאָנען, אויב עס זאָלען נישט געלונגען צו רעאַליזירען דערצו אַנדערע אריבערפיהר־מיטלען, בכדי די קצבים זאָלען נישט צום טראַנספּאָרטירען זיין בעלעסטיגט.

דער דיר. קאָוואָטשאַק האָט אָנגעוויזען, אַז די מיניסטעריאַל־מאַכט האָט האַבענדיג אין זיך די אינטערעסען פון די פּראָדוצענטען (און לאַנדווירטען) געענדערט אין אַ געוויסען פּרינציפּ דעם בערזע־סטאַטוט:

נאָכ'ן בעריכט האָט דער אָרגאַניזאַציע־קאָמיסיע קוואַליפיצירט די קאַנדידאַטען אויף מיטגלידער פון דער פלייש־בערזע, פאַרשידענע בעזונדער יעדע קוואַליפיקאַציע. דערנאָך איז געוועהלט געוואָרען די רעוויזיר־קאָמיסיע, אין בעשטאַנד, פון וועלכע עס זענען אריין מצד דער לאַנדווירטשאַפט־קוריע: סענאַטאָר פּלאַצקי, און קאַזימיערוש ראַדזשיעווסקי. מצד דער סוחרישע קוריע: יאַן רעשעטשאַק פאַר די האַנדלוועקער מאַיאָר קאַמינסקי, מצד די קאָנסומענטען און מאַקס גאַרדאָן מצד די יודישע האַנדוועקער.

ס'איז אויך אויסגעוועהלט געוואָרען אַ פאַרטעטענדיגונגס־ קאָמיסיע, מצד וועלכע עס זענען אריין מצד די לאַנדווירטע: אינזש. קוואַטקאָווסקי און אינזש. ווילאַגאָווסקי, מצד די סוחרים: אַדאַמסקי און אייזען, מצד די האַנדוועקער: באַק און פּאַוולאָווסקי, מצד די קאָנסומענטען: זשעגנאַלסקי און וולאָדאַרסקי און מצד די יודישע קצבים: ליבערמאַן און דיאַמענט. די דאָזיגע קאָמיסיע וועט אין משך פון 6 טעג צושטעלען דער וואַהל־קאָמיסיע פעסטגעשטעלטע קאַנדידאַטען־ליסטעס אין דעם בערזע־ראַט פאַר אַלע בעזונדערע קוריעס.

זיבען טעג ערב די וואַהלען פון ראַט, וואָס וועלען פאָרקומען דעם 31 ד. ח. וועט די וואַהל־קאָמיסיע פאַרעפענטליכען די קאַנדידאַטען־ליסטעס און גלייכצייטיג אויסהענגען אַ ליסטע פון בערעכטיגטע צו וואַהלען בערזע־מיטגלידער.

די וואַהלען וועלען פאָרקומען דעם 31 ד. ח. אין זאַל פון „העלענאָוו“ אָדער אויף פּעטריקאָווער 243. אַזוי וועלען פאָרקומען די וואַהלען אין קוריעס פון וועלכע יעדע קוריע בעזונדער וועט וועהלען די לויט'ן סטאַטוט בעשטימטע דערצו מיטגלידער. נאָך דעם ווי דאָס האַנדעלס און אינדוסטריע־ מיניסטעריום וועט בעשטעטיגען די וואַהלען פון בערזע־ראַט, וועלען געוועהלט ווערען: דער פּרעזעס און וויצע־ פּרעזעסען, די קאָמוניקאַציאָנס־קאָמיסיע פאַר בערזע־מעקלער, די רעוויזיאָנס־ קאָמיסיע (4 פּערזאָן) און די שידס־געריכט (30 פּערזאָן) בזה האָפען וועלען פאַרענדיגט ווערען די אָרגאַניזאַציע־ צוגרייטונגען.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט־דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: סאַדאָווסקאַ־ראַנצאַר (זגערזשער 63), י. גראָשקאָווסקי (11 ליסטאָפּאַדאַ 15), ט. קאַרל (פּילסודסקיעגאָ 54), ר. רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28), י. באַנדזשינסקי (פּעטריקאָווער 165), ע. הײַלער (פּעטריקאָווער 46), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 56).

„Księgowość“
Piotrkowska 46, m. 22.
לויט פאַרשריפטען פון שטייער־אַמט!
איינפיהרונג פון האַנדעלס־ביכער, בילאַנסען ביכער־קאָנטראָלע, שטײַגדזענוויזע אַרבייט אין דער שטאָט און ביי זיך אינדערהיים
פּרייזען מעסיגע.

Casino
דאָס נייעסטע מייסטערווערק פון געניאַלען
RENE CLAIR
שעפער פון די פילמען: „אונטער די דעכער פון פּאַריז“, „מיליאָן“ און „זאָל לעבען די פרייהייט“
פּרעכטיגע קאָמעדיע, וואָס איז בעשאַנקען געוואָרען מיט אַ פּריז אויפן פילם־פעסטיוואַל אין מאָסקווע
„געשפּענסט צו פערקויפען“
שבת און זונטאָג 12 און 2 בייטאָג
פרימאָרגען־סעאַנסען
פון 80 גר.

ר. איזראַעל

אויף נאָוואָמיעסקאַ

שפּאַנענדער ראָמאַן פון לאָדזשער לעבען

7)

די לאַגע איז ביי קאָב'ען און זיין טאָכטער געוואָרען מיט יעדען טאָג ערגער. דערצו האָט רעגינאַ אַנגעהויבען קרענקען און דער דאָקטאָר האָט אָנגעזאָגט, אַז אויב זי זאָל ווייטער אליין זויגען איהר קינד גאַראַנטירט ער נישט פאַר איהר לעבען. זי האָט תיכף געמוזט אָפּשטעלען דאָס קינד פון איהר ברוסט און צונעהמען אַן אַם, וועגען דעם האט דאָך נישט געקענט זיין קיין רייד אין דער צייט וועגען ס'זענען אדורכגעגאַנגען טעג און אין זייער שטוב איז קיין שטיקעל ברויט נישט אריינגעקומען, ווי אַזוי האָט זי געקענט טראַכטען וועגען אַן אַם פאַר'ן קינד און ס'איז געבליבען צוויי ברירות: אָדער לאָזן פאַרהונגערען דאָס קינד אָדער ריזיקירען די מוטער'ס נגינ'ס קינד. תשעה באב איז געוואָרען אין שטוב.

ביי רעגינאַן האָט אָנגעהויבען צו גרובלען דער געדאַנק וועגען מאַסען־זעלבסטמאָרד. זי האָט פאַרטראַכט אַ פּלאַן וועגען דעם, אַז זי זאָל מיט איינמאָל פאַרסמען די גאַנצע פאַמיליע און אַ סוף זאָל עס נעהמען, איהר מאַן העניק האָט געמאַכט אַלע אָנשטרענגונגען צו בעקומען עפּעס אַ בייט אָדער בעשעפטיגונג, כדי צו קענען ערנעהרען זיין פרוי און קינד, דאָס האָט זיך איהם אָבער בשום אופן נישט איינגעגעבען.

דער איינציגער מענש, פאַר וועלכען רעגינאַ האָט זיך אָנפאַרטרויט, פאַר וועלכען זי האָט זיך אַראָפּגערעדט דאָס אָנגעוועהטאָגטע האַרץ איז געווען איהר יוגענד־חברטע צילקאַ ראָזען, צילקאַ איז געווען גוט בעקאַנט מיט די פאַרהעלטנישען אין רעגינאַס פאַמיליע, פון איהר קליין פערמעגען וואָס איז איהר געבליבען נאָכדעם ווי איהר מאַן מאיר איז גענומען געוואָרען אין מיליטער, האָט זי געהאָלפען רעגינאַן מיט וואָס זי האָט נאָר געקענט. פיל האָט זי אָבער נישט געקענט.

ביי אַ שמועס צווישען רעגינאַן און צילקען, האָט די לעצטע זיך אַמאָל אָנגערופען:

—הער אויס רעגינאַ, דיינע אַלע רייד וועגען זעלבסטמאָרד אָדער עהנליכע זאַכען, דאָס זענען אַלץ נאַרישקייטען און אויב דו וועסט זיי כסדר פאַר מיר איבערחזרן די דאָזיגע ווערטער, וועל איך אינגאַנצען אויפהערען צו קומען צו דיר, דיין לאַגע איז טאַקע אַ שרעקליכע, אָבער ס'איז נישטאָ וואָס צו פאַרצווייפלען, ווען איך זאָל וועלען אריינטראַכטען אין מיין לאַגע וועט זי נאָך זיין אפשר ערגער ווי דיינע, יעדען מאָמענט קען איך בעקומען אַ ידיעה, אַז מיין מאַן איז דערהרגעט געוואָרען, בעת איהר אַלע זענט לעבעדיגע מענשען און אַ לעבעדיגער מענש האָט שטענדיג האָפנונג, איך האָב פאַר דיר אַ פאָרשלאַג, אָבער איך בעט דיך, אַז דו זאָלסט זיך נישט איבערנעהמען דערמיט, אַז איידער דו וועסט ענטפערען זאָלסט דו זיך גוט איבערטראַכטען און ערשט דאַן זאָלסט דו אָנבעהמען אַ בעשלוס.

רעגינאַ האָט געשוויגען און געוואַרט דערויף וואָס איהר פריינדין צילקע וועט איהר פאָרלעגען.

— אַלזאָ, האָט צילקע אָנגעהויבען, דאָס וואָס איך וויל דיר פאָרלעגען איז פאָלגענדעס: דו קענסט די לאַגע, דו ווייסט אַז ס'האָב עלט זיך וועגען דעם לעבען פון דיין יונגען קינד, הגם דער גורל האָט געוואָלט, אַז איך זאָל נישט וויסען וואָס דאָס הייסט מוטער־ליבע, קען איך מיר אָבער דאָס פאַרשטעלען נאָר צוליב דער בענקשאַפט וואָס איך האָב צו דעם דאָזיגען געפיהל, דו מוזט זיך דערביבער דעצידירען אָדער פאַרהונגערען דיין קינד, אָדער זיך שיידען דערמיט אויף אַ לאַנגע צייט, אָבער מיט דעם בעוואוסטזיין, אַז דאָס קינד לעבט און ס'וועט דיין יונגעלע גאָרנישט פעהלען.

רעגינאַ האָט אויפגעציטערט, זי האָט נאָך נישט געוואוסט וועגען וואָס צילקע רעדט, אָבער געפיהלט האָט זי שוין, אַז דאָס וואָס איהר חבר'טע וועט איהר פאָרלעגען וועט זיין פאַר איהר שרעקליך, רעגינאַ האָט איינגעגראָבען איהרע ווייסע האַנד אין דעם שוואַרצען קאָפּ האָר, אַזוי ווי ס'טוט אַ מענש, וועלכער ווערט פאַרצווייפעלט צוליב אַ שרעקליכער בשורה, וועלכע ער בעקומט גאַנץ אומגעריכט.

— רעד קלאָהרע דיבורים, האָט רעגינאַ געזאָגט.

מיט דער אויפריכטיגקייט און פשטות, מיט וועלכער צילקע איז שטענדיג געוועזען געוואוינט צו שטעלען אַלע פראַגען, האָט צילקע געענטפערט.

— איך לעג דיר פאָר, אַז מיר זאָלען געפינען אַ מענש, אַן אָרנטליכען, אַן אָנשטענדיגען, וועלכער זאָל וועלען אַדאָפּטירען דיין קינד.

— דאָס הייסט, האָט רעגינאַ געצעהלט יעדעס וואָרט, אַז איך זאָל מיין קינד פערקויפען.

— רוף דאָס אָן ווי דו ווילסט.

— און קיין אַנדערע עצה, האַלטסט דו האָב איך נישט, איז נישט פאַרהאַן קיינער, וועלכער זאָל מיר העלפען, קיינער וועלכער זאָל קאָנען מיר מיט עפּיס מיטהעלפען אדורכצושטופּען די שווערע צייט.

— ס'איז איצט מלחמה, מיין טייערע און ווער ווייסט וואָס מיר וועלען נאָך ווייטער איבערלעבען, יעדער לעבט איצט פאַר זיך און היט זיך, אַז ער זאָל אליין קענען איבערהאַלטען, וועגען העלפען אימיצען קענען מיר נישט ערוואַרטען.

— און איך וועל זיך אינגאַנצען מוזען אָפּזאָגען פון מיין קינד, אינגאַנצען עס פערקויפען אַזוי ווי עפּיס אַ טויטען געגענשטאַנד, אַז דאָס וואָס עס איז פון מיין בלוט און פלייש האָט קיין שום בעדייטונג נישט און וועל מאַכען אַ ציגיינערישע טראַנזאַקציע.

— וואַרטער, אפילו די שענסטע — האָט צילקע געזאָגט — האָבען דאָ נישט קיין בעדייטונג, דאָס איז אַ לעבענס נויטווענדיגקייט און מען מוז דעם ענין בעהאַנדלען ווי לעבעדיגע מענשען און טוען אַזוי ווי ס'דיקטירט פון איין זייט דאָס געוויסען און פון דער אַנדערער זייט דער פּראַקטישער שכל, דאָס געוויסען מיט'ן שכל מוזען קומען צו אַ הסכּמה און ערשט דעמאָלס וועסט דו מיר קענען געבען אַן ענטפער, איך האָב דיר פריהער שוין געזאָגט, אַז נישט נאָר דו דאַרפסט נישט, נאָר טאָרסט נישט באַלד ענטפערן, דו מוזט האָבען זאַ ישוב הדעת, זיך גענוי דערויף אָפּשטעלען און ערשט דאַן וועל איך וויסען, אַז דער ענטפער איז דעצידירט געוואָרען לויט'ן געוויסען און שכל.

— און אויב איך וועל שוין דעצידירען וועט זיך שוין דעמאָלס געפונען אימיצער, וועלכער וועט וועלען מיט מיר די טראַנזאַקציע מאַכען.

דאָס לאָז איבער פאַר מיר, האָט צילקע געענטפערט, דאָס איבריגע וועל איך שוין ערלעדיגען.

שוין צומאָרגענס האָט רעגינאַ צוזאַמען מיט איהר מאַן אָנגעקלאַפּט ביי צילקען אין טיר,

— האָב דיר געבראַכט אַן ענטפער, האָט זי געזאָגט.

— דאָס איז שנעל, אפשר אביסעל צו שנעל, כ'האָב געמיינט, אַז דאָס וועט לענגער דויערען, דער ענין איז אַ וויכטיגער...

— אָבער נישט וועניג דרינגענדער, האָט העניק פיינבערג געענטפערט אָנשטאָט רעגינאַ'ן.

— דאָס איז אמת, אָבער נישט אַזוי דרינגענד, אַז מ'זאָל זיך שפּעטער מאַכען פאָרוואורפען דאָס גאַנצע לעבען.

— מיר האָבען נישט וואָס צו פערלירען, מיר מאָרען נישט ווערען קיין צופעליגע מע דער אָרער פון מיין פרוי אָדער פון אונזער קינד, דאָס וואָלט געווען עפּיס שרעקליכעס, דאָס וואָלט געווען אַ מוראדיגע טראַגעדיע וואָס מ'קען זיך קוים פאָרשטעלען, אין אַזאַ פאַל וואָלטען די פאָרוואורפען וואָס מיר וואָלטען זיך געמאַכט געווען נאָך פיל גרעסער און שטאַרקער.

(פאָרטזעצונג קומט).

די אַקציע צו שאַפען אַ יאַרדאַן-פּאַרק אין לאָדז

דער ערשטער מענש אין פּוילען, וועלכער האָט געהאַרפּען דעם לאָזונג, אַז מען דאַרף געבען די קינדער די מעגליכקייט צו פערברענגען די פרייע צייט אויף פרישער לופט — איז געווען ד״ר הענריק יאַרדאַן, — פּראָפעסאָר פון קראַקאווער אוניווערזיטעט.

ד״ר יאַרדאַן איז געווען אַ לענגערע צייט אין אַמעריקע און דאָרטען זיך בעקענט מיט דער בעוועגונג צו אָרגאַניזירען פערוויילונגען פאַר קינדער אויף דער פרישער לופט. ווען ער איז צוריקגעקומען קיין פּוילען האָט ער פיל צייט און אַ גרויסען טייל פון זיין פערמעגען פערבראַכט, כדי צו פערבעסערען דעם געזונד־צושטאַנד פון די קינדער דורך איינ־אָרדנען פערוויילונגען און שפּילען פאַר קינדער אויף דער פרישער לופט, צו דעם צוועק האָט ער, מיט דער הילף פון דער פערוואַלטונג פון שטאָט, אויף קראַקאווער בראָניע, איינגעאָרדענט אין יאָהר 1887, אַ פּאַרק, וואָס ווערט גערופען מיט זיין נאָמען — יאַרדאַן־פּאַרק. דער דאָזיגער פּאַרק איז לויט דער איינריכטונג געווען אַ מוסטער נישט נאָר פאַר אונז, נאָר אויך פאַר אויסלאַנד.

דער פּאַרק האָט פערמאָגט עטליכע צעהנדליג שפּיל־פּלעצער, אַ פּאַוויליאָן מיט אַ איבונגס־האַלע אויפ׳ן פאַל פון אַ שלעכטען וועטער גאַרדעראָבען, וואַסער־טושען, שיס־פּלעצער און אַ מלעטשאַרניע, וואו די קינדער האָבען פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל געקאָנט דערנעהרט ווערען.

די קינדער, וועלכע האָבען פערבראַכט אין יאַרדאַן פּאַרק זענען געווען צוטיילט אויף גרופּען, לויט דער עלטער און האָבען זיך געשפּילט אונטער דער אויפזיכט פון קוואַליפיצירטע ערציהער. די שפּילען זענען געווען איבער־געפלאָכטען מיט געזאַנג, גימנאַסטיק, פאַר יונגלעך זענען געווען איינגעפיהרט מיליטער־מושטר׳רונג מיט פעלד־איבונגען און שיסעריי, פאַר מיידלעך טענץ און קאָראָהאָרען.

דעם ביישפּיל פון ד״ר יאַרדאַן האָבען באַלד אונטערגעכאַפּט אויך אַנדערע שטעט, די דאָזיגע בעוועגונג איז אינגאַנצען אויפגעהאַלטען געוואָרען אין דער צייט פון דער מלחמה. ערשט אין יאָהר 1926 האָט דער מלוכה׳שער אַמט פאַר פיזישע ערציהונג און מיליטערישער פאַרבערייטונג זיך דער־מאָנט אָן דער שעהנער איניציאַטיוו פון ד״ר יאַרדאַן און אין וואַרשע איינגעריכטעט דעם ערשטען יאַרדאַן פּאַרק מיט אַלע מאָדערנסטע איינ־ריכטונגען איצט זענען אין וואַרשע שוין פערהאַן 9 אַזעלכע פּאַרקען.

דער מלוכה׳שער אַמט פאַר פיזישער ערציהונג און מיליטער׳שער פאַרבערייטונג האָט איצט די אַקציע צו אָרגאַניזירען אַזעלכע יאַרדאַן־פּאַרקען איבער׳ן גאַנצען לאַנד, איבערגעגעבען דער געזעל־שאַפט פון יאַרדאַן פּאַרקען, וועלכע האָט איהר צענטראַלע אין וואַרשע אויף באַגאַטעלאַ 4.

כדי צו פערזעהען די שפּיל פּלעצער און די יאַרדאַן פּאַרקען מיט אַ גענוגענדע צאָהל אינסטרוק־טאָרען און ערציהער, זענען איינגעאָרדענט ספּעציעלע קורסען פאַר די לעצטע.

איצט האַלט עס ביי לאָדז, די פערוואַלטונג פון שטאָט לאָדז, אָרגאַניזירט יעדעס יאָהר, בעת די וואַקאַציעס, פאַר די קינדער, האַלב־קאָלאָניעס אויף אַ גאַנצע רייה פּלעצער און אין פּאַרקען אין לאָדז. אין פערגאַנגענעם זומער זענען געווען אַזעלכע 22 האַלב קאָלאָניעס. אַ יאַרדאַן־פּאַרק איז פאָראויסגע־זעהען פאַר קינדער אויף אַ גאַנץ יאָהר. אין דער ווינטער צייט אָרגאַניזירט מען גליטשען, נאַרטעס, וואַרעם־שטיבער און ספּעציעל ווינטער שפּילען אויף דער לופט.

אויף די ספּעציעלע קורסען אויסצובילדען אינ־סטרוקטאָרען און ערציהער געפינען זיך איצט 35 קאַנדידאַטקעס, וועלכע האָבען שוין געאַרבייט אויף די האַלב קאָלאָניעס. דער קורס ווערט געפיהרט דורך פאַכלייט־פּעדאַגאָגען, און עס איז דערביי צו ער־וואַרטען, אַז די אַבסאָלווענטקעס פון דעם דאָזיגען קורס וועלען פערשטיין זייער אויפגאַבע ביים אָנ־פיהרען מיט די קינדער.

צו דער אַקציע פאַר יאַרדאַן פּאַרקען אין לאָדז ווערט גערופען די גאַנצע לאָדזער געזעלשאַפט.

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin”

„קאָנסאָלידירונג פון יודישער מילך-ווירטשאַפט“

דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט אין וואַרשאַ פערעפענטליכט פאָלגענדען קאָמוניקאַט:

אונטער דער איבערשריפט „קאָנסאָלידירונג פון דער יודישער מילך־ווירטשאַפט“ האָט זיך די לעצ־טע טעג בעוויזען אין דער יודישער פּרעסע אַ נאָטיץ וועגען אַ רעפעראַט פון אַ געוויסען ד״ר קאָמפּיאַני פון פּאַריז, וואָס איז געהאַלטען געוואָרען אין לאָקאַל פון „לאַנדווירטשאַפט – גאַרטען – קאָאָפּעראַטיוו“. ד״ר קאָמפּיאַני האָט געזאָלט רופען צו קאָנסאָלידי־רען די יודישע מילך־ווירטשאַפט און גערעדט וועגען „חוב צו אָרגאַניזירען אַ קאָמיסיע פון בעקאַנטע יודישע מילך־ווירטשאַפטלער“ און צו שאַפען די „נויטיגע ג״ח־קאַסע, דערביי האָט דער רעפערענט מנדב געווען 300 טויזענד פראַנק במזומן און צו־געזאָגט אויף דעם צוועק צו זאַמלען נאָך 200 טוי־זענד פראַנק.

דער יודישער ווירטשאַפטליכער קאָמיטעט, אין וועלכען עס בעטייליגען זיך פאָרשטעהער פון אַלע יודישע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, האָט זיך פעראינטערעסירט מיט דער מעלדונג און זיך געווענ־דעט צו אַלע מאָסגעבענדע אינסטיטוציעס וועגען איינפּקלערונג. חוץ האָט ער פון אומעטום בעקו־מען ענטפערס, פון וועלכע עס איז געדרונגען, אַז די אין דער נאָטיץ אָנגערופענע פּערזאָנען און אינסטי־טוציעס זענען לחלוטין נישט בעקאַנט, נישט אין דער קאָאָפּעראַטיווען בעוועגונג, נישט אין דער מילך־ווירטשאַפט און נישט אין דער בעוועגונג פון די ג״ח קאַסעס.

איבערגעבענדיג די דאָזיגע אינפאָרמאַציע דער עפענטליכקייט, טוט עס דער יודישער ווירטשאַפטלי־כער קאָמיטעט אין בעוואוסטזיין פון זיין פליכט צו בעוואָרענען די פעראינטערעסירטע פּערזאָנען צו בעצי־הען זיך זעהר פאָרזיכטיג צו ענליכע מיטטיילונגען. (יט״א)

צוזאַמענפאַהר פון יודישע האַנ-דעלס-שולען אין פּוילען
(בריף אין רעדאַקציע)

כדי צו אָרגאַניזירען אַ אַלגעמיינעם צוזאַמענ־פאָהר פון אַלע יודישע האַנדעלס־שולען און האַנ־דעלס־קורסען אין לאַנד אין דער פראַגע פון שאַפען אַ געמיינזאַמען פּלאַטפאָרם אין ערציהונגס־און אָר־גאַניזאַציאָנס־פּראָבלעמען, ווערען אַלע אויבענדער־מאַנטע שולען און קורסען געבעטען צוצושיקען אַ בעריכט איבער דעם כאַראַקטער און לאַגע פון דער שולע, ווי אויך זייער גענויע אַדרעס.

דעם דאָזיגען בעריכט בעטען מיר אַרויסצו־שיקען אויף פאָלגענדען אַדרעס:

Zydowskie Towarzystwo Szkoły Handlowej, Lwów Kołłątaja 8

עס ווערען געבעטען אַלע יודישע צייטונגען איבערצודרוקען דעם דאָזיגען קאָמוניקאַט גראַטיס.

1־טע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציינער, קיהן־באַקען און יאַסלעס
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאַווער 56, טעל. 129-77.
עמפּפאַנגס־שעה׳ן פון 9 פריה ביז 12 ביי טאָג.

שׂרה מיט׳ן סערטיפיקאַט
וואָס האָט צו טון מיט׳ן באַטשאַן אהן חבלי לידה...

(ז) די מעשה האָט פּאַסירט דעם 27 אויגוסט 1936.

אין געשעהען האָט אַז יואָס:

צו דעם 30־יאָהריגען הערש באַטשאַן אין דער וואוינונג (אויף מילנאַרסקא 22) איז געקומען די 23־יאָהריגע שׂרה גראָסמאַן פון טאָמאַשאָוו און האָט דערקלעהרט, אַז זי האָט בעקומען אַ סערטיפיקאַט קיין ארץ־ישראל, און אַזוי־ווי זי ווייסט, אַז באַ־טשאַן שטרעבט אויך צו פאָהרען אין לאַנד פון די אבות — האָט זי פאַר איהם אַ פּראָפּאָזיציע...

— דהיינו?

דהיינו, ער זאָל מיט איהר פיקטיוו, ס׳הייסט אויף מיקלאָמפערשט חתונה האָבען, און ער וועט מיט איהר מיטפאָהרען אויף איהר סערטיפיקאַט.

איז דאָס מיידעל און דער פּלאַן אַזוי געפעלען געוואָרען באַטשאַנ׳ען, אַז ער האָט איהר תיכף אָנ־געטון אין זיין שוועסטערס אַ שיין קליידעל, ווייל איהרס איז געווען אַלט, צעריסען און פערשלימפּערט און מחמת גרויס שמחה האָט ער נאָך אַראָפּגעכאַפּט זיך אַ בריליאַנטענעם רינג פון דער האַנד און אָהן הרי את אָנגעטון איהר אויפ׳ן פינגער...

דערנאָך גלייך האָט מען זיך ביידע געלאָזט גיין צום לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַני־זאַציע, בכדי אַדורכצופיהרען נויטיגע פאָרמאַ־ליטעטען.

אינמיטען וועג, אויף דער פּעטריקאָווער־גאַס האָט דאָס פריילין דערקלעהרט, אַז זי מוז „פּילנע“ אַריינגיין אין אַ טויער זיך עפּיס פערריכטען — און זי איז אַריין „פּאָפּראַוויען“...

אַריין און — נישט צוריקגעקומען.

אין באַטשאַן איז געפּלויגען אין דער פּאָ־ליציי מעלדען וועגען דעם מאַלער, וואָס איהם האָט פּאַסירט — איבערגעגעבען דאָרט „טאַטש־יו׳טאַטש“ מיט אַלע פּיטשעוקעס, און — ס׳האָט נישט געהאָלפען.

מען האָט זי אַווי לאַנג אַרומגעזוכט די שׂרה פון טאָמאַשאָוו, ביז — אין איינעם אַ העלען טאָג (דעם 10 סעפּטעמבער פ.י.) איז עס געווען האָט ער זי געטראָפען גייען אויף דער גאַס, און זי געלאָזט פערהאַלטען דורך אַ פּאָליציאַנט.

דערווייל האָט זיך די געשיכטע פערענדיגט מיט׳ן נעכטיגען פּראָצעס אין שטאָטישען געריכט, פון וועלכען שׂרה גראָסמאַן האָט בעקומען אַ פּסק — 7 חדשים טורמע.

אַ סברא, אַז אַזעלכע קונצען מאַכט זי שוין נישט צום ערשטען מאָל, און זי האָט צו דער־וואַרטען נאָך אַ פּאָר אַזעלכע פּראָצעסען.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע“ נאַרוטאָוויטשאַ 20.

רעפּערטואַר
היינט, פרייטאָג, 9 אָוונט — ניצט אויס די געלעגענהייט און קומט אויפ׳ן איינציגען רעפּערטואַר פון בעריהמטען דיכטער און קענער פון דעם גע־אַנגעל פון דער מענשליכער נשמה

אָוּרקוּע נאַבאַלניק

דער מיטאַרבייטער פון „פּראַוודאַ“, „היינט“, „פּאַריזער היינט“, „סעוואָדניאַ“ און „פּראַסע פּאָלסקאַ“ וועמענס ווערק זענען איבערזעצט אויף פערשידענע שפּראַכען און זיינע פּיעסעס זענען געשפּילט געוואָרען אין פערשידענע לענדער. די טעמע איז:

„איבערוועלט און אונטערוועלט“
האַלט אייך שפּאַנונג פון אָנהויב ביז׳ן סוף.

1) פערברעכער אויף הויכע פּאָזיציעס פון דער געזעלשאַפט.
2) קרימינעלע ליטעראַטור.
3) די פרוי אַלס טרייב־קראַפט צו פערברעכען.
4) פרויען – פערברעכער
5) הונגער...
6) טראַגעדיע פון גנבים־לעבען.
7) קאַטעגאָריעס – פערברעכער.
8) סעקסועלע תפיסה־לעבען.
9) זעלבסטמאָרדען אין תפיסה.
10) די פרוי...
11) ציי ווירקט די תפיסה־שטראָף?
12) ציי האָט אַ פערברעכער דעם חוש פון שולד און שטראָף?
נאָכן רעפעראַט רעציטאַציעס פון נאָך נישט פערעפענטליכטע ווערק.
1) אַ יאַקר צווישען גנבים.
2) גנבישער עקזאַמען.
3) קאָנקורענץ צווישען דער גאַסען־פרוי און דעם פערברעכער.
4) דער פרומער גנב.
5) דער מענשליכער אינספּעקטאָר.

אַכטונג פּראָווינץ:
שבת 12 פריה רעפּעראַט בזשעזשני
שבת 4 נאָכמ. „ פּאַביאַניץ
שבת 9 אָוונט „ אַלעקסאַנדראָוו

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15 טעל. 149-07.
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער־ • שוועכע־בע האַנדלונג אין סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

דער גורל פון אַ פרוי
סענסאַציאָנעלער און שפּאַנענדער ראָמאַן

51)

זי אַליין האָט טויף איינגעאָרדנט אַ וואונדערלי־כען אַפּאַרטאַמענט אין איינעם פון די רייכסטע געגענדען אין פּאַריז. צווישען די געסט, וואָס זענען גע־קומען זי בעזוכען, זענען געווען בעוואוסטע מענער פון דער ליטעראַטור, פון דער וויסענשאַפט און פון געזעלשאַפטליכען לעבען. זייענדיג אין קאָנטאַקט מיט די דאָזיגע מענשען האָט זי זיך זעהר שנעל ענט־וויקעלט. איהר נאַטירליכע חכמה, איהר רייכער כאַ־ראַקטער זענען שנעל קולטיווירט געוואָרען און זי איז געוואָרען איינע פון די אינטערעסאַנטסטע פיגו־רען אין איהר געזעלשאַפט. זי האָט אָבער אַלעמאָל אויפגעהאַלטען אַ געוויסע אונשולדיגע נאַאיוויטעט וואָס זי האָט געדאַרפט אַרויסווייזען צוליב איהר שפּיאָנאַזש אַרבייט און וואָס האָט איהר צוגעגעבען דעם זיסען חן.

אין דער דאָזיגער הויכער געזעלשאַפט האָט זי זיך דערוואוסט זאַכען, וואָס זי האָט פריהער נישט געוואוסט און וואָס האָבען איהר אָפטמאָל זעהר שטאַרק ענטוישט.

צום ביישפּיל: זי האָט זיך אַלעמאָל פאָרגע־שטעלט, אַז די גרויסע שרייבער, די גרויסע קינסט־לער, די גרויסע פיהרער, זענען בעסערע און שענערע מענשען ווי די געוועהנליכע בשר ודמ׳ס, וואָס זענען נישט אַזוי בעגאַבט און האָבענדיג אַזאַ פאַלשען איינ־דרוק האָט זי געזוכט דיפּעקאַנטשאַפט פון גרויסע מענשען. זי האָט זיך אָבער זעהר שטאַרק ענטוישט, זי האָט צו איהר גרויס בעדויער׳ן איינגעזעהן, אַז אַ סך פון זיי זענען קלייניליך, פערביסען און בייז מיט אונגעציפערדעהייט. זי האָט אויסגעפונען און פאַר־שטעהן, וואָס זי האָט אַמאָל געמיינט, אַז זיי זענען ריין און אומשולדיג ווי מלאכים — זענען די מעהרסטע פון זיי גאָר אָנגעבלאָזען, זעלבסטגעגאַרט און זייער האַלטען פון זיך אַ וועלט, עגאָאיסטיש און זייערע צילען און זעהר בעגרעניצט. נאָך מעהר, זי האָט זיך דערוואוסט, אַז אין זייער האַס איינער צום צווייטען און אין זייער בייזוויל און אין זייער רכילות טרייבען, זענען זיי אַ סך ערגער פון פשוטע מענשען.

רחל׳ען האָבען די ניי אויסגעפונענע זאַכען זעהר שטאַרק וויי געטון, דאָרט וואו זי האָט געהאָפט, אַז עס הערשט ריינקייט פון געפיהל, גרויסמוט, נאָבעל־קייט, האָט זי געפינען די זעלבע נידעריגע געפיה־לען ווי אומעטום און זי האָט אויך דערפיהלט אַז דאָרט הערשט דער געפיהל פון נקמה: יעדער איינער וויל זעהן שלעכטס אין צווייטען.. זי האָט אָפטמאָל געטראַכט וועגען גורל פון דער מענשהייט, וואָס איז אַזוי געזוכען אין בייזוויל. זי האָט געוואוסט, אַז די וועלט איז ערגער קראַנק, נאָר פון קיין רפואה האָט זי נישט געוואוסט, זי אַליין איז געווען איינע פון זיי בעהערשט פון געפיהל פון נקמה?

זי האָט קיינעם פון די מענער וואָס האָבען זי האָוויערט נישט ליב געהאַט און אויף יעדען איינעם פון זיי געקוקט נישט מעהר ווי אויף אַ מיטעל צו איהר קאַריערע, וועגען איין מענשען האָט זי נאָך אַלץ נישט געקענט טראַכטען קיין שלעכטס, כאָטש זי האָט אויף איהם געטראָגען אַ ברענענדיגען פער־דרוס... אונטער דעם פייערדיגען צאָרן און כעס וואָס זי האָט געגען איהם געטראָגען האָט זי דעם מענ־שען טיף, טיף אין איהר האַרצען ליב געהאַט... און דאָס איז געווען מאָריס

אָפטמאָל, ווען זי איז געווען אויף דער בינע, האָט זי מיט האָפנונגספולע אויגען איהם געזוכט צווישען עולם. אָפטמאָל פלעגט זיך איהר אויסווייזען, אַז זי זעהט איהם, אַז ער זיצט דאָרטען און קוקט אויף איהר. זי פלעגט דאַן איהרע ליכער אויפזוגען מיט אַזויפיל הארץ, מיט אַזוי פיל טרויער, מיט אַזוי פיל געפיהל, אַז דער עולם פלעגט נאָכדעם נישט מיד ווערען פון אַפּלאָדירען. עס פלעגט זיך אָבער אַלעמאָל אַרויסווייזען, אַז זי האָט געמאַכט אַ טעות און ענטוישונג האָט נאָך מעהר געצונדען איהר צאָרן צו איהם.

אַ פּאָר מאָל האָט זי שוין בעשלאָסען צו איהם צו גיין, נאָר איהר שטאָלץ האָט עס נישט איהר ערלויבט זי האָט געוואַרט, אַז ער זאָל צו איהר קומען און יעדעס מאָל ווען מען איז הינטער די קוליסען איהר געקומען זאָגען, אַז אַ מאַן וויל זי זעהן און זי האָט געפרעגט דעם נאָמען פון מאַן, האָט זי געהאָפט אַז מען וועט איהר זאָגען: מאָריס.

זי האָט נישט געוואוסט, אַז מאָריס האָט זי, גלייך ווי ער איז אַרויסער פון קראַנקענבעט גענו־מען זוכען. ווי אַ משוגענער איז ער אַרומגעלאָפען איבער די פּאַריזער גאַסען און קיין שפור צו איהר נישט געקענט געפינען, ביז מענשען האָבען איהם פערזיכערט, כדי איהם צו בערוהיגען, אַז זי האָט פער־לאָזען די שטאָט. ער האָט דאַן דאָן געקראַגען אַזאַ נער־וועזען צוזאַמענברוך, אַז ער האָט געמוזט אַוועקפאָה־רען אויף אַ זומער וואַקאַציע אויף אַ פּאָר וואָכען.. און דאַן ווען רחלם נאָמען האָט שוין געשיינט אויף אַלע אַפישען און איהר בילד איז געווען ערגיץ אין אַ פראַנצויזישען דאָרף און איז געפיינט געוואָרען פון וויטאָג, וואָס האָט אָפּגעפרעסען זיין האַרץ, האָט ער זיך אַפילו נישט אינטערעסירט וואָס ס׳טוט זיך אין פּאַריז... ער האָט קיינעם נישט געזאָגט וואו הין ער פאָהרט אַוועק און קיינער האָט איהם נישט גע־שריבען און קיין צייטונג נישט צוגעשיקט.

אַזוי זענען צוויי פערליבטע הערצער געווען צו־שיידט איינער פון צווייטען דורך פערשידענע אומ־שטענדען...

איינמאָל ווען רחל איז אַרונטער פון דער בינע הינטער די קוליסען, האָט איהר סטעפאַן דער פּאָליאַק וואָס האָט געדינט אַלס איהר שאָפער, דערלאַנגט אַ קוויטעלע און איהר אַריינגעשעפּטשעט אין אויער: זעהר וויכטיג!

זי איז אַריינגעגאַנגען אין איהר גאַרדעראָב צי־מער פערשלאָסען די טיר און איבערגעלייענט:

— אַ פראַנצויזישער אַוויאַטאָר, געפאַנגען, וויל זיך מיט אייך בעקענען. נעמט איהם זעהר גוט אויף צו כטיגע סודות פון לופט־פלאָטע!...

זי האָט דערהערט אַ קלאַפּ אין טיר און זי האָט צעריסען דאָס צעטעלע אויף פיין פיצלעך און אויפ־געשלאָסען די טיר. אַ טעאַטער דינער, האָט איהר דער־לאַנגט אַ בוקעט בלומען, צו וועלכען ס׳איז געווען צו־געשפּעט אַ וויזיט קאַרטעל זי האָט ער איבערגע־לייענט: „קאַרל גאַבריאָנעד קאַלאָנעל פון פראַנצויזי־שער לופט פלאָט“.

(פאָרטזעצונג קומט)

„SIGNO-BAND" — KWARTET KAMERALNY w ZIEMIAŃSKIEJ

פּראָיעקט צו בויען רעפּרעזענטאַציע-בנין פאַר דער לאָדזער וואָיעוואָדען-מאַכט

(א) דער ענין יועגען אַ רעפּרעזענטאַציע-בנין פאַר דער לאָדזער וואָיעוואָדען-מאַכט איז שוין איי־ניגע מאָל בעהאַנדעלט געוואָרען. עס איז געוועזן אַ פּראָיעקט אויסצובויען צו דעם צוועק דעם בנין, וועלכען עס האָט שוין אויסגעבויט בי'ז'ן דאַך די אובעזפּיעטשאַלניע אויף זשימנע גאַס. דער פּראָ־יעקט איז אַדורכגעפאַלען, ווייל עס איז צו ווייט צום צענטער, שלעכטע קאָמוניקאַציע א.ד.גל.

דער איצטיגער בנין אויף רוג אַגראַראָוא און סטאַדאָלניאַנע איז אויך נישט שטארק רעפּרעזענ־טאַציאָנס-פעהיג. צוליב דעם טאקע איז ענטשטאַנען דער פּראָיעקט אויסצובויען דעם רעפּרעזענטאַציאָנס־בנין פאַר דעם וואָיעוואָדען-אַמט אויף דעם פּלאַץ, רוג ציגעל-גאַס און פּלאַץ דאַמבראָווסקי. דער דאָ־זיגער פּראָיעקט איז שוין אויסגעאַרבייט און צוזאַ־מען מיט די פאַרגעזעהענע קאָסטען איבערגעשיקט אינערן-מיניסטער צום בעשטעטיגען.

לודוויק סאלסקי — עהרען-דירעקטאָר פון שטאָטישען טעאַטער

אזא בעשלוס האָט אנגענומען די שטאָט-פערוואַלטונג

די בילדונגס־ און קולטור - אָפּטיילונג ביי דער שטאָט־פערוואַלטונג האָט זיך געווענדעט צו דעם פּרע־זידיום פון מאַגיסטראַט, אַז צוליב די גרויסע קולטור־פערדינסטען פון בערי'המטען אַרטיסט לודוויק סאַל־סקי, זאָל איהם די שטאָט לאָדז בעשטימען אַלס עהרען־דירעקטאָר פון שטאָטישען טעאַטער אין לאָדז.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָטישען פּרע־זידיום איז דער דאָזיגער פאָרשלאָג אָנגענומען גע־וואָרען און ס'וועט פאָרקומען אַ ספּעציעלע פייערונג, אויף וועלכער לודוויק סאַלסקי וועט בעקומען אַ דיפּלאָם, אין וועלכער ער וועט פאַר זיינע גרויסע אַרטיסטישע לייסטונגען, בעשטימט ווערען אַלס עהרען - דירעקטאָר פון לאָדזער שטאָטישען טעאַטער.

שוץ איבער שול און אויסער שול-קינדער

(א) אונטער'ן פאָרזיץ פון ד"ר סקאַלסקי איז אין לאָקאַל פון דער אָפּטיילונג פון קולטור און יוי־סענשאַפט פאָרגעקומען אַ זיצונג מיט'ן אָנטייל פון שול-אינספּעקטאָר דאַבראָוואָלסקי און פאָרשטייער פון דער מאַכט.

אין דער ערשטער ריי'ה איז בעהאַנדעלט געוואָ־רען די פראַגע וועגען דערנעהרען די שול-קינדער. עס ווערט פעסטגעשטעלט, אַז אַ דאַנק דעם, וואָס דער קאָמיטעט פון ווינטער-הילף האָט בעשטימט אויף דער אַקציע צו דערנעהרען די שול-קינדער 5000 זל. וועט דער שול-ראַט האָבען די מעגליכ־קייט ווייטער צו פיהרען די דערנעהרונגס-אַקציע פאַר די 2000 קינדער.

די אַקציע וועט קענען געפיהרט ווערען ביז פּסח. כדי צו שאַפען געלדער אויף צו פיהרען די ווייטערע אַקציע, האָט דער שול-ראַט בעשלאָסען צו לאָזע זא ספּעציעלען פילם פאַר קינדער, אָר־גאַניזירען אַ זאַמעל-אַקציע א.ד.גל.

אַ לענגערן רעפעראַט וועגען שוץ איבער די אויסער-שול-קינדער האָט געהאַלטען ד"ר. מאַציב־סקי, וועלכער ווייזט אָן אויף דער נויטווענדיגקייט צו אָרגאַניזירען דעם שוץ איבער די קינדער אוי־סער דער שול. מען דאַרף, לויט דער מיינונג פון'ם רעפערענט, בילדען אַ ספּעציעלע געזעלשאַפט פאַר שוץ איבער די יוגענדליכע. עס זענען אָבער נישטאָ קיין פאָנדען דערצו און דעריבער לעגט ער פאָר דערווייל צו פערברייטערן די טעטיגקייט פון די שוועסטער-ליצעס ביי יעדער שול. אַזוי אַרום וועלען אַנ'ערך 12000 קינדער קענען געניסען פון זאַ־רימע און ליכטיגע שטיבען, ביכער און שריפטען, זוי אויך פון דער הילף, וואָס עס קענען זיי ערטיי־לען די אינסטרוקטאָרען - ערציהער ביי די שוועסטער־ליצעס.

דער דאָזיגער ענין זאָל אויך בעהאַנדעלט ווע־רען אויף אַ צווייטער זיצונג, וואָס וועט אינגיכען פאָרקומען.

טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20 טעלעפאָן 213-84

זונטאָג, דעם 17-טען יאַנואַר, פונקט 9 אָוועגד

נאָר 1 אַרטיסטישער אויפטריט

אויסגעפיהרט דורכ'ן בעליבטען אַרטיסט-רעציטאַטאָר

אברהם וואָלפשטאַט

הומאָר, שוישפּיל און ריטמישע רעציטאַציע

אין רעפּערטואַר: משוגענער בטלן, מאַגיש, סאַקאָ און וואַנצעטי, דזשעו. ביים דניעפּר, וועלט=בערזשע, האַמערס, דזשים, סטרזשאַגט ברישאַ, אַלימענטען, הונגער־שטרייק, צוגען, דער גאַסען-פויקער, בוויט, מסעות בנימין השלישי.

אויטאָרען: פּרץ, אַש, שלום עליכם, מענדעלע, גאָרקי, בערגעלסאָן, סעגאַלאָוויטש, כאַריק, צהייג, נאַדיר, מאַנגער, האַלפּערן, זינגער, קוויטקאָ, פינינבערג, מאַריאַן, לוצקי און אייגענס.

בילעטען צו בעקומען אין „קולטור-ליגע" און אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

אָרטאָדאָקסישע פרויען-אָרגאַניזאַציעס

נעמען אונטער אַ ברייטע אויפקלערונגס-אַקציע לטובת דעם כשרות-וועזען

די צענטראַלע פון דער אָרטאָדאָקסישער פרוי־ען-אָרגאַניזאַציע „בנות אגודה ישראל" אין פּוי־לען, האָט פונאַנדערגעשיקט אַ ספּעציעלען צירקו־לאַר אין וועלכען ס'ווערען אויפגעפאָדערט אַלע איהרע סניפים אין גאַנצען לאַנד אונטערצונעהמען אַ ברייטע אויפקלערונגס-אַקציע לטובת דעם כשרות־וועזען אין יודישען לעבען.

צ.ה. אַגד. ווערט אינ'ם אויגען צירקולאַר ברייט אויסגעשמועסט די סכנה, וואָס ס'דראָהט דאָס יו־דישקייט-לעבען צוליב'ן נישט בזהר זיין אין נבי־לות וטרפות ר"ל סיי צוליבן נישט וויסען פון גאָר אין דעם ענין, סיי צוליב די לעצטענס ענטשטאַ־נענע קאָמפּליקאַציעס נאָכ'ן איינפיהרען דאָס נייע שחיטה-געזעץ.

די בנות-אָרגאַניזאַציעס ווערען אויפגעפאָדערט דורך דער צענטראַלע אין לאָדז, קודם-כל אין אַלע שטעט און שטעטלעך איינצוראַדענע עפעגט־ליכע פרויען-פערזאַמלונגען אויף וועלכע ס'זאָל ברייט אַרומגערעדט ווערע דעם בעדייט פון כשרות ביים יודישען פאָלק, און דאָס גרויסע מסירת-נפש. וואָס ס'האָבען בעוויזען ספּעציעלע יודישע פרויען אין פערשידענע צייטען צו דערהאַלטען די קדושה און טהרה פונ'ם יודישען הויז-לעבען. אין אזא שווערער נסיונות-צייט טאָר די יודישע פרוי נישט בלייבען היגטערשטעליג און דורכ'ן אָפּהיטען מאַ־כלות-אסורות די יודישע שטוב זיך ווייטער קונה שם זיין מיט געטריישאַפט צום הייליגסטען פון יו־דישען פאָלק.

אין גרעסערע שטעט וועלען די בנות-אָרגאַ־ניזאַציעס שאַפען ספּעציעלע פרויען-קאָמיטעטען, וואָס וועלען זיך פערנעמען מיט'ן כשרות-פּראָבלעם און זוכען מיטלען ווי אַזוי אָפּצוהיטען דאָס יודישע לעבען פון די הארבסטע איסורים.

ס'איז צו האָפען, אַז די בנות-אַקציע מחוץ צו זיין דעם איצט אַזוי שווער מסובכדיגען מצב פון די יודי הות וועט האָבען דערפאָלג.

לערנט זיך א פאך!

אויף די פּראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" ווערען אָנגענומען איינ־שרייבונגען ביי פאָלגענדע פאַכען:

1. מעכאַנישע טריקאָטאַזש-אַרבייט.
2. מעכאַ...ע זאָקען-אַרבייט.
3. מעכאַנישע וועבעריי.
4. מעכאַניש שפּולען.
5. כאַלאַטער-שטריקעריי.
6. הענטשקע-שטריקעריי.
7. פרויען-שניידעריי מיט צושניידען.
8. העמש-נייהען מיט צושניידען.
9. גאַר... מיט צושניידען.
10. אַגדולאַציע. 11. מאַ...

געזעלש. „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27.

ווער איז ער?

גאַלעריע טיפּען פון בעקאַנטע לאָדזער פּערזענליכקייטען

דער פּאַסאַזשיר פון דער 1-טער קלאַס...

— 4. —

אין לאָדז האָט מען יהרען, וואָס וואוינען אין פּאַלאַצען און יודען וואָס וואוינען אין קעלער-שטו־בען, און יודען וואָס וואוינען אינטעליגענט נישט און דער יוד וואוינט... אויף דער באַהן. ער איז נישט קיין אויסערן - מיניסטער, נישט קיין דיפּלאָמאַטישער קוריער — און דאָך זיצט ער מעהר אויף דער באַהן ווי אויף זיין אייגענער קאַנאַפּקע, און פאָהרען פאָהרט ער נישט 3-טע, נישט 2-טע, נאָר דווקא 1-טע קלאַס. והגם ער קויפט קיינמאָל נישט קיין בילעט, האָט דאָך דער קאָנדוקטאָר צו איהם קיין שליטה נישט. זיין רייזע-מאַרשרוט איז לאָדז—וואַרשא און וואַרשא—לאָדז. אינדערפריה דאַווענט ער אָפּ, כאַפּט אַריין אַ גלעזעל באַוואַרקע, כאַפּט די טעקע און היידא קיין וואַרשאַ. פּאַקט דאָרט אויס זיין ביסעל „סחורה" און אַדיאָ — צוריק קיין לאָדז!

אַ טבע האָט ער, נישט צו שטעהען, ער „זיצט" אויף אַסיפות. אַמאָל „זיצט" ער אין וואַרשא און אַמאָל אין לאָדז. און אַ שטימע האָט דער יוד אַ מעכטיגע, אַפּיל שטאַרקערע פון קאָסיוואָוויצקי'ן, אַז ער רעדט אין וואַרשא הערט מען איהם ווייט... ווייט...

ווילט איהר איהם זעהען דעם יוד מיט דער טעקע אונטערן אָרעם, קענט איהר איהם טרעפען, אָדער אין לאָדז אויף פּאָמאָרסקאַ אָדער אין וואַרשא אויף וויעיסקאַ. וועט איהר זעהען אַזאַ יוד, זאָלט איהר וויסען, אַז דאָס איז —

דער פּאַסאַזשיר פון 1-טער קלאַס.

אב-נעק

דער ענטפער-קופּאָן געפינט זיך אויף דער ערשטער זייט פון היינטיגען „נ. פאָלקסבלאַט"

דער דריטער פון אונזער סעריע איז דער בעקאַנ־טער אַרבייטער - טוער

פראַים לוזער

געטראָפען האָבען פאָלגענדע לעזער.

רשימה פון די טרעפערס

בערל מאַרקאָוויטש, אַל 1 מאַי 15. פייוועל בוגאַי סקי, שרודמיעיסקאַ 71. שמחה וואַלדמאַן, פּילסודסקיעגאָ 50. מלכה שרה ליס, מלינאַרסקאַ 2. גימעל ווילדער, זאַ־ווישאַ 37. ישראל מאַזשעווסקי, גדאַנסקאַ 33. יצחק יוסף בראָדסקי, זאַבאָדניאַ 13. גוטשאַ בלאָך, נאָוואָמיעי־סקאַ 2. זיגמונט גרובשטיין, שטערלינגאַ 14. יעקב יוד־קעוויטש, זגערזשער 23. מ. רובינשטיין לאַגעוויצקאַ 4. חיים שלום ראַדאָמסקי, נ. זאַרזשעווסקאַ 30, פייוועל סימל לימאַנאָווסקי 9, ישראל פייבושיאַק מיעלטשאַרסקיעגאָ 21. פ. זעליגמאַן, פּלאַץ קאָטשעלני 6. שמואל לייב האַ־ראָוויטש, בזשעזשינער 21. מאַניאַ מינץ, זגערזשער 12. שלמה בולוגאַ, וואָלטשאַנסקאַ 61, זעליג גאָלדרינג, פּאָר־זשעטשנאַ 14. רוזשאַ נייטאַן, שרודמיעיסקאַ 27. פּולין בנימין, זאַווישאַ 7. לאה מאַראַדייקאַ. זגערזשער 80. מ. פּליוואַצקי זשידאָווסקאַ 19, ליזער שטאַטלענדער, מלינאַר־סקאַ 13. מרדכי קנאַבעל, לימאַנאָווסקיעגאָ 10. הערש פּאַ־מעראַניץ, ציגעל גאַס 22. אלטער גראַנדסקי, מאַרישינער 6. יעקב ראָטבוים, אַגראַדאָווע 2. דוד אונפעלד, פּאָמאָרסקאַ 4, פעלאַ פּיעקאַלעק זגערזשער 38, זלמן ריימאַן, דרעוו־נאָווסקאַ 23. אפרים זיידענפעלד, קילינסקיעגאָ 23. פייגע בינקע, מלינאַרסקאַ 4. י. מענדזשיצקי, קילינסקיעגאָ 47. אסתר מייער, פּילסודסקיעגאַ 44. אלטער ווישניעווסקי, יאַקובאַ 12. נחמן פינקעלשטיין, וויסאָקאַ 38. יעקב דוד באָל, נאָוואָמיעיסקאַ 18. ד"ר איזיק פּראָכאָווניק, זגער־זשער 4. שמואליק מוליך, ביעפשאָווא 15. איטשע פּשיאַ־מאָווסקי, בזשעזשינער 39. עזרא ליכטענשטיין, ראָקאָטשי־נער 47. פעלאַ פוקס, מיצקעוויטש 9. בראַניאַ זאַלצשטיין, קילינסקיעגאָ 15. בער פוקס, וואָלבאָרסקאַ 19. יחיאל שטשופּאַק, פּאָמאָרסקאַ 59. סאַלאַ פּשעטאָווסקאַ, בזשעזשי־נער 39. משה וויגאַנאָווסקי, ביעפשאָווא 10. עדזשיאַ אָפּאָ־טאָווסקי, פּעטריקאָווער 8. שרה ווענדעל, בזשעזשינער 61, יעקב לעווין, 11 ליסטאָפּאַדאַ 90. רבקה ליבערמאַן, אַגראַ־דאָווע 20. סאַלאַ לאַנדאַ, 2 לסודסקיעגאָ 70. שלאַמעק אײלענבערג, זגערזשער 62 מאַרעק הערשקאָוויטש, פּאָ־מאָרסקאָ 53. אברהם פּאָזשענטשעווסקי זגערזשער 36, יחיאל סאָבאַטשעווסקי קילינסקיעגאָ 21, אברהם זשולטי, זשידאָווסקאַ 10. לייב באָרובקאַ, פּעטרי־קאָווער 25. חיים פּידראַ, ציגעל גאַס 23. שלמה לויפער, אַגראַדאָווע 8. רויזע פרישמאַן, קילינסקיעגאָ 55. חנניא העכט, זגערזשער 57. הערש'ל קאָזלאָווסקי, זאַוואַדזקאַ 38. מ. פאַקענטרעגער, פּעטריקאָווער 167. ישראל סילמאַן, לוטאָמיערסקאַ 40. שמחה בינעם זשולטי, סטאַרי רינעק 10. סענדער פּיכטשעווסקי, פּולנאָצנאַ 12. יחיאל פּודלאָוו־סקי, מאַגיסטראַצקאַ 20. יעקב מילער, 11 ליסטאָפּאַדאַ 57. שלמה האַראָוויטש, בזשעזשינער 21. משה שנאַפּס, באַ־זאַרנאַ 9, רוזשקאַ ראַטענבערג, פּולנאָצנאַ 7, מלך ביאַל־קעלעוויטש, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 7, מרדכי וואַקסמאַן נאָ־פּיורקאָווסקי 5. הערש ליפּמאַן, פּולנאָצנאַ 7. מלך ביאַל־קאָוויטש מאָסאַרסקאַ 14, מרדכי באַכראַך, נאָפּיורקאָוו־סקאַ 5. ראובן טעמפּעלהאָף. פראַנציסקאַנער 34. צעשאַ ראָזענבאַש, 11 ליסטאָפּאַדאַ 14. ח. דיאַמענט, אַנדזשעיאַ 36. שאול פרייליך, פּאָרזשעטשנאַ 12. נאַטאַן לעמעל, סאַלגע 9. ישראל קין, פּאָמאָרסקאַ 35. שרה מיטעלבוים, זאַ־קאָנטנאַ 28. שלמה מאַגנושעווסקי, פּולנאָצנאַ 20. יעקב ליטווין, זשידאָווסקאַ 9. מרדכי גאָלדפאַרב, וואָלבאָרסקאַ 36, גליקע לאַנצמאַן זגערזשער 50, עלקע ראָזבאַך, דבורה ליבערמאַן, ציגעל גאַס 11. ליזער גראָסמאַן, 11 ליסטאָפּאַד 13. ראובן דאָרפּבערגער, שרודמיעיסקאַ 40. חיים אָפּאָ־טאָווסקי, לימאַנאָווסקיעגאָ 4. לייב שטיין, יעזשעגאָ 20. לייב טאַבאַטשניק, זשעראָמסקיעגאָ 54. קלמן טערקעל־טויב, בזשעזשינער 4. אברהם גזשיוואַטש, אַבלענגאַרסקאַ 3. יעקב משה בענעדיקט, זגערזשער 98. שמואל אהרן גוטקינד, אַנדזשעיעוו. יוסף פּיטקעוויטש זגערזשער 30. חיים ליפּסקי, פראַנציסקאַנער 30. חנה מאָשקאָוויטש, זשידאָווסקאַ 24. ד. גלובאַשינסקי, אַגראַדאָוואַ 5. אברהם אײזענבלום, וואָלבאָרסקאַ 38. יעקב לעפּקעל, גדאַנסקאַ 18. אלטער בראַנד, געגשאַ 2. סאַלעק יאַסטזשעמבסקי, 11 ליס־טאָפּאַד 13. יוסף גנאָט, פּאָלודניאָווע 11. הערצקע לעפּעק, וואָלטשאַנסקאַ 79. רבקה ...שטערן, סילינסקיעגאָ

43. אברהם מאיר פרענקעל, (זגערזש, ב. יאַסעלעוויטשאַ 13), יעקב בענדער, בערקאַ יאָסעלעוויטשאַ 16, יאַנקעל שלאַמאָוויטש, קאַמיענגאַ 1. שלמה דוד לייזעראָוויטש, פּעפּער גאַס 15, ישראל ביהנבוים, פּילסודסקיעגאָ 28, מאַקס לאַסמאַן זאַוואַדזקאַ 34, משה קופּאַס פּעטריק. 25, אברהם בערלינער, קילינסקיעגאָ 64. דוד גוייסער, בזשע־זשינער 3. יאַנקעל בראַמבערג, זגערזשער 76. פנחס זיידעל קאַמיענגאַ 10. אברהם ראָזענבערג, זשידאָווסקאַ 12. הע־ניעק בענקעל, וואָלבאָרסקאַ 27. יעקב עדעלמאַן, נאָוואָ־מיעיסקאַ 22. משה מאַלערמאַן, בערקאַ יאָסעלעוויטשאַ 18. יעקב שמעון פליכט, אַל. 1 מאַי 25. לייזער פּיכולאַ, לוטאָ־מיערסקאַ 21. פ. שוואַרצמאַן, דוואָרסקאַ 52. דוד זלמן מאַזורקיעוויטש, בזשעזשינער 19. י. מענדעלזאָן, פּאָלוד־ניאָווע 20. פרל. פרענקעל, פּאָלודניאָווע 18. שמואל שלאַנ־גע, אַלטשטאַט 10. רוטקאַ ראָזען, פּאָמאָרסקאַ 3. יוסף אַל־טער, ציגעל-גאַס 29. שלמה טשאַלע, דרעוונאָווסקאַ 19. אהרן ראַקיטאָוויטש, קילינסקיעגאָ 40, מענדעל לעווין, פּאָמאָרסקאָ 4, אריה פּאָזנאַנסקי, זגערזשער 80 לאַלאַ גאָלדקראַנץ, ציגעל גאַס 35. ה. זשולטי, טראַוגוטאַ 11. אברהם ליבערמאַן, שרודמיעיסקאַ 24. אברהם טאַרגאָווניק, בזשעזשינער 18. ב. אוזשביצקי, בזשעזשינער 47. נ. קו־פּער, פּל. ריימאָנטאַ 2. אביהב קאַרעק, זשידאָווסקאַ 15. פּאַלאַ קראַנט, פּולנאָצנאַ 21. לאַטקע ראָזען, זאַוואַדזקאַ 38. יחיאל מאיר זילבערבערג, דרעוונאָווסקאַ 42. יעקב יוסף פעלדמאַן, לוטאָמיערסקאַ 78. פנחס פייערשטיין, 11 ליסטאָפּאַדאַ 56. עדזשאַ זילבערבערג, בזשעזשינער 14. אהרן דוד גילאָף, זגערזשער 18. מאַשע ביאַלער, בזשעזשי־נער 79. רויזע שטערן, דאַלנאַ 18. שמואל איוואַן, פראַנ־ציסקאַנער 20. שאול אײדעלמאַן, אַגראַדאָווע 42. גיטעל קרישטאַל, לאַטניטשאַ 23. פנחס הענדעלעס, זאַוואַדזקאַ 28. הערש עפּשטיין, בזשעזשינער 43. דאַראַ נאָוואַק, סאַלגאַ 9. ראובן משה רובין, אַגראַדאָוואַ 8. יצחק וויערניק, נאָוואָ־מיעיסקאַ 2. ישראל יצחק הערשקאָוויטש, קילינסקיעגאָ 7. ישראל שאַנאָווסקי, סלאָוויאַנסקאַ 18. יהושע דעסאָו, קרוטשאַ 11. עקיבא פוקס, באַזאַרנע 8, אסתר פּאָלאַק, 11 ליסטאָפּאַד 59. יוסף בודאַ, זאַבאַרניאַ 21. פייגע קאַפּלאַ־וויטש, בערעק יאָסעלעוויטשאַ 13, ראובן האַמבורגער, פּאָ־מאָרסקאַ 25. הערש יוסף שפּיגעל, 11 ליסטאָפּאַד 46. ניסן גאָלדקאָפּ, בזשעזשינער 35 יצחק קאַרפּ, נאָוואָמיעיסקאַ 34. עדזשאַ זילבערבערג, בזשעזשינער 14. יעקל ראָזענ־צוויג, פּולנאָצנאַ 9. בראַניאַ רובין. שיענקעוויטשאַ 9. לאה קוטנער, זגערזשער 46. רוזשאַ סטריקאָווסקי, וואָל־טשאַנסקאַ 63. טוביה מאַסלאָוויטש, פּאָמאָרסקאַ 51. הערש רייך, זגערזשער 72. מאַניאַ וויינבערג, מאַריגאַרסקאַ 28. ב. שאַק, גלובנאַ 57. אריה אבראַמזאָן, בזשעזשינער 59. דוד וויטענבערג, זגערזשער 16. יהושע ערדינאַסט, זגער־זשער 80. משה קאַרלאָווסקי, גרינער מאַרק 2. העלאַ די־מאַנט, צעגלאַנאַ 20. יצחק דוד געלבאַרד, פּל. וואָלנאָ־שטשי 7. געניאַ צוקער, מלינאַרסקאַ 16. ברכה ליבאַלאַ, זגערזשער 15. דוד וואַקסמאַן, פּעפּער-גאַס 8. שלום דרעס־לער, ציגעל גאַס 38. שלמה שראַדזקי, לאַטניטשאַ 3. אַנדזשאַ זאַלצשטיין, זשידאָווסקאַ 34. מ. וויסבערג, סקלאַ־דאָוואַ 33. מ. א. גאָלדבער., זשוראַוויאַ 10. ר. קיטרוס, זאַוואַדזקאַ 17. יאַקוב קאַהן, לעוואַ קעלמאַ 1. מיכאל גאָלדשטיין, פּעפּער גאַס 20. י. נאָזשיק, פּילסודסקיעגאָ 40. בנימין שענקער, שרודמיעיסקאַ 82. יוסף פראַפּען, זשידאָווסקאַ 18. גרשון גרינבאַרד, זגערזשער 20. יעקב בזשעזשינסקי, וואָלבאָרסקאַ 33. אברהם ווייסקאָהל, ציגעל גאַס 13. פ. פייוולאָוויטש, לעגיאָנוב 9. משה האַלע, פּאָ־מאָרסקאַ 92. משה וואַרשאַווסקי, ציגעל גאַס 37. חיים גאָלדבערג, פּאַדזשעטשנאַ 14. אברהם דאַווידאָוויטש, זגער־זשער 80. אברהם זילבערבערג, 11 ליסטאָפּאַדאַ 9. אנשעל זילבערבערג, פּילסודסקיעגאָ 6. יהושע בוכשרייבער, דאָל־נאַ 32. וואָלף באַשיסטאַ, קילינסקיעגאַ 104. פראַניאַ העכט פּאָלודניאָוואַ 6, יוסף באַהם ציגעל גאַס 14, סאַלעק לייב, קאַפּלאַנסקאַ 16. פנחס געווירץ, 6 שערפּיען 25. משה פריי־ליך, מיעלטשאַרסקיעגאַ 7. גוטאַ אײלענבערג, פּאָמאָרסקאַ 25. יוסף מיצענמאַכער, קאַמיענגאַ 15. דוד רעמבאַלסקי, קילינסקיעגאָ 20. דוד ביטענטייל, פּעטריקאָווער 116. מאיר אָפּענהיים, דרוקאַרסקאַ 3. יצחק ווינפעלד, ציגעל גאַס 46, דוד האַראָוויטש, 11 ליסטאָפּאַדאַ 49, יחזקאל שופער, זגערזשער 9. י. ליפּמ. נאָוואָמיעיסקאַ 6. יחזקאל קאַצענגאָלד, לעגיאָנוב 39 וואָלף דרעסלער, פּאָמאָרסקאַ 127. קאַראָלאַ מאָשקאָוויטש, פּעפּער-גאַס 7. שמעון פּשאָ־טאָווסקי, נאָווראָט 40. ליזער באַראָוויאַק, לימאַנאָוו־סקיעגאָ 13. דוד שמואל פּאָזשענצקי, פּאָמאָרסקאַ 24. ב. ט. שטודינער, פּאָמאָרסקאַ 34, שמחה צווייגענבוים, אַלט שטאַט 14. מ. רייזמאַן, שרודמיעיסקאַ 27. משה גאָלד־בערג, טאַרגאָוואַ 38. משה יוסף יאַבראָוו, זגערזשער 18. רעגינאַ בלושטיין, מאָסאַרסקאַ 14. פישעל האַמבורגער, (אַנדזשעיעוו). לייבעל האַמבורגער (אַנדזשעיעוו). לאַלאַ ביאַלאָרופּסקאַ, זאַבאַדניאַ 49. ה. גאָלדלוסט, פּעטריקאָווער 131, בצלאל סאַמולעוויטש פּאָמאָרסקאַ 25, איזיק בער־נאָווסקי, זשידאָווסקאַ 23. אסתר נייטאַן, צעשעלסקאַ 20. נ. ערדינאַסט, פּאָמאָרסקאַ 13, שמחה בינם קליינמאַן, רוגנאַ 12. זעליג קריבוס, נאָוואָמיעסקאַ 26. נח זיליצקי, זאַוואַדזקאַ 46, ב. רובינשטיין, פּיעטריקאָווער 17. שלמה גאָלדמאַן, נאַרוטאָוויטשאַ 29. שמחה קאַהן, שטערלינגאַ 4. פעלאַ לאַנדגאַרטען, אַנדזשעיאַ 33.

* * *

זוכה בגורל איז געווען

געניאַ צוקער (מלינאַרסקאַ 16)

וועלכע בעקומט אַ פּרעמיע אַ בוך „אויף פרעמדע וועגען" פון רחל פיינבערג.

דאָס בוך איז אָפּצונעמען אין אַדמיניסטראַציע פון „נ. פאָלקסבלאַט" קומענדיגען זונטאָג ד. 17-טען ד. ח. פון 12 ביז 1 מיטאָג.

קיין ארץ=ישראל

דורך טריעסט און קאָנסטאַנץ.

אויספלוג קיין וויען

19 — 29 יאַנואַר 1937 130 זל.

פעקלעך קיין רוסלאַנד

פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאָס וועלט=רייזע-ביוראָ

Union Lloyd

42 פּיעטריקאָווער 42

טעל. 107-87.

אכטונג! ווער ס'וויל, אַז די מצות אויף פּסח קיין סאָוויעט-רוסלאַנד זאָלען אָנקומען. צו דער צייט, דער זאָל שוין זיך פערשריי־בען אין „אוניאָן לויד" פּיעטריק. 42

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin"

פון צווייטע קליינהענדלער־פעראיין

ביום 2־טען קלייןהענדלער פעראיין זגערזשער 18 איז געשאפען געווארען א צענטראלע קאמיסיע פון אלע ארט בראנזשעס, וועלכע גיט ארויס יעדען חודש א צעטיל צוגויפגעשטעלט פון דער פרייזען־קאמיסיע.

ווארשאווער אפיציעלע בערזע

האלאנד	289.50
לאנדאן	25.96
ניו־יארק (קאבעל)	$528^{1}/_{3}$
פאריז	24.69
פראג	18,52
ציריך	121,35

אפיציעלע פראצענטיגע פאפירען

ב. פ.	108,00
3 — אינוועסט. I	64,65
3 — II	65,
4 — דאלארובקע	46,25
7 — סט.	450
5 — ווארש.	54,69
5 — לאדזער	49,25

זיך אויסגעגליטשט

(א)) אויף דער בזשעזשינער גאס האט זיך אויסגעגליטשט און זיך צובראכען א האנד די 47־יאהריגע איטא זייף.

פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף.

גראנדיעזער ליטעראריש־קינסט־לערישער פעסט אין לאדז

שבת, האלב 9 אין אוונט, קומט פאר אין די זאלען פון זש.ט.ק. פיעטריקאווער 101, דער אינ־טערעסאנטסטער און גרעסטער ליטעראריש־קינסטלע־רישער אוונט, וואס אונזער שטאט האט געהאט אין די לעצטע יאהרען, דער אוונט בעשטעהט פון 3 טיילען: רעפעראטען אויף אקטועלע טעמעס פון בעוואוסטע שריפטשטעלער, רעציטאציעס פון דיכטער און אויפטריטען פון ארטיסטען.

עס קומען אויף דער אימפרעזע, וועלכע קאן מיט רעכט אנגערופען ווערען דער יום־טוב פון דעם יודישען קינסטלערישען ווארט אין לאדז. ספע־ציעל צו פאהרען פון ווארשא די בעריהמטע דיכטער און שריפטשטעלער: ז. סעגאלאוויטש, י.מ. ניימאן, לעא פינקעלשטיין, און ראזע יאקובאוויטש.

פון לאדז נעמען אנטייל די בעקאנטע דיכטער: יצחק קאצענעלסאן, משה בראדערזאן, ישראל ראַ־באן, מרים אוליבאווער, י. ט־אנק און א. סאמ־יוויטש.

דער דאזיגער אוונט מיט דעם אויבענגעזעהענליך רייכען אינהאלט זאגט צו צו זיין א גרויסע פייערונג פון דער יודישער ליטעראטור און וועט האפענטליך בלייבען לאנג אין זכרון ביי די, וואס וועלען זי בייוואוינען.

א וויכטיגע ערשיינונג אין דער האנדעלס־וועלט

די לאדזער בעפעלקערונג איז די וואך געווארען אויפמערקזאם פון אנ'אונגעהויערע ערשיינונג, וואס איז געשעהן אויפ'ן יודישסטאטליכען געביט, די דאזיגע נייעס האט אזא קאלאסאלע בעדייטונג, וועלכע וועט — ווי עס שטעלען פעסט פאכמענער — מאכען א איבערקעהרעניש אין די סוחרישע קרייזן.

די זארג פון יעדען מיטעלשטאנדס מענש, און יעדער שמועסט איבער דיבייטס־מענש אין די היינטיגע צייט ווי אזוי זיך אנצוטוהן עלעגאנט, מאדערן, דאביי זאל עס זיין געשמאק, נישט אויפגעריסען און הויפט זעכליך — עס זאל זיין צוגעפאסט צו די קעשענע־אינטערעסען.

די דאזיגע שווערע זארג האט איצט געלינדערט די אין אונזער שטאט אזוי בעריהמטע פירמע פון טוך און קארט, ד"ר פוטערהענדלער און שמעון אנאכאוויטש. די דאזיגע פירמע, וועלכע עקזיס־טירט איינגאנצען א יאהר צייט, האט שוין בעוויזען אין משך פון דער דאזיגער קורצער צייט אזוי קונה שם צו זיין, אז עס איז שוין היינט נישט פאראן קיין איינער אין לאדז און מחוץ לאדז, וועלכער זאל נישט טראגען א פאלטען, אנ'אנצוג, א דאמען־קאסטיום און קלייד פון די פיינע מאדערנע און עלעגאנטע סחורות, וועלכע זענען איינגעקויפט געווארען אין דער פירמע, פוטערהענדלער און אנאכאוויטש.

די פירמע פוטערהענדלער און אנאכאוויטש האט זיך איצט צוליב דער בעקוועמליכקייט פון די קונים איבערגעצויגען אין א נייעם פראנטאוויען לאקאל אויף פיעטרקאווער 17. ווי מ'בעקומט די נייעסטע און מאדערנסטע סחורות צו די צוגענגליכסטע פרייזען און וואס עס איז דער עיקר — מ'ווערט רעעל און גוט בעהאנדעלט.

Tysiącom dzieci w Polsce grozi głód
Pomyślcie o tem i złóżcie ofiarę na Pomoc Zimową dla bezrobotnych.

[…]נט אויפטריט פון „אורקע נאכאלניק"
[…]ן זעהר אינטערעסאנטען רעפעראט „אויבערוועלט און אונטערוועלט"

[…]נט פרייטאג 9 אוונד קומט פאר דער זעהר אינ־
[…]טער רעפעראט פון „אורקע נאכאלניק" אויף
[…]טע „אויבערוועלט און אונטערוועלט".
[…]רקע נאכאלניק" איז גוט בעקאנט דעם גאנצען
[…] עולם פון זיינע טעאטער־פיעסען, וואס עס או־
[…]און אויך אין לאדז געשפילט געווארען.
[…]יבערוועלט און אונטערוועלט" — איז אינטערע
[…]רמיט, וואס דער פרעלעגענט כאראקטעריזירט
[…]ר טיפען סוי פון דער געזעלשאפט, סוי פון דער
[…]עלט, וואס מען קאן זיי נישט פון טאג־טעגלי־
[…]ען. ער מאלט אונז אויס בילדער פון די תפיסה־
[…]פון א סך זאכען, וואס עס איז איהם אליין אויס
[…] מיטצומאכען מיט א סך גרויסע און קליינע

[…]טער ציוג. געזעלשאפטליכער פרייטאג־צונאכטס אין „התחיה"
רעפעראט פון ד"ר י. לעמבערג

[…]ט'ן אויפטראג פון ציוג. צ. ק. אין פוילען אר־
[…]ן די היגע ראדיקאל־ציוניסטישע ארגאניזאציע
[…]" ציוג. געזעלשאפטליכע פרייטאג־צונאכטס'ן,
[…]לכע עס ווערען בעהאנדעלט אקטועלע פאליטישע
[…]ען.
[…]ט קומט פאר דער צווייטער ציוג. געזעלשאפט־
[…]רייטאג־צונאכטס מיט א רעפעראט א. ד. ט. „די
[…]ע סיטואציע אין ארץ ישראל וועט ארויסטרע־
[…] מיטגליד פון ציוג. צענטראל־קאמיטעט אין
[…]"ר יעקב לעמבערג.
„פרייטאג־צונאכטען" אין „התחיה" האבען
[…]רופען א גרויסען אינטערעס אין די היגע ציוי־
[…] קרייזען

[…] לטובת דעם אינטערנאט און פערמע אין „העלענובעק".

[…], דעם 16־טען יאנואר, 10 א זייגער אוונט
[…]ר אין „נייסען זאל" פון מאנטויפעל, זאכאר־
[…] דער באל לטובת דעם אינטערנאט פאר יודישע
[…]און פערמע אין העלענובעק, פערבונדען מיט פער־
[…]אטראקציעס. בולעטען, ווי אויך חנחה־קארטען
[…] בעקומען ביים איינגאנג אויפ'ן זאל. אנ'אוי־
[…]ופעט, א פאנטען־לאטעריע, ווי אויך מעהרערע אנ־
[…]אטראקציעס.

[…]זיינע פערזאמלונג פון „ברית הצה"ר"

[…] דעם 16 ד. ח. 6 אין אוונד קומט פאר אין
[…] לאקאל, מאניושקי 3 א אויסערארדענטליכע פער־
[…]ונג פון הצה"ר.

ציהונג פון דער מלוכה־לאטעריע
4־טע קלאס, 6־טער טאג

10.000 zł. — 15865 74288 165394 173115, 175403

5.000 zł. — 16785 57928 83779 193486.

2.000 zł. — 2016 3002 8576 35903 39443 45168 78255 79624 85546 94691 111551 112081 124711 128349 129038 140103 142414 143366 169372 170699 183750.

1.000 zł. — 20701 25204 53134 57201 59264 65617 69205 69547 71352 81329 81370 86401 101201 109013 110121 114206 117423 119591 119847 136769 141530 142965 143218 148443 152918 155968 164391 166310 183199 189194.

Wygrane po 200 złotych

101 67 86 300 80 430 90 512 45 615 833 1140 248 49 65 440 66 877 2009 61 80 160 251 372 80 421 54 521 988 3113 325 401 31 83 99 501 687 717 815 42 998 4214 31 91 307 78 81 95 606 781 910 5575 603 91 5 788 813 6021 343 419 56 520 40 661 719 7027 374 537 640 903 93 8257 338 461 512 37 85 814 949 9312 92 455 616 54 76 744 900 23.

10011 108 76 228 313 86 519 64 663 701 828 11078 228 87 439 68 660 12158 281 363 97 494 8 603 727 948 68 13236 440 75 505 53 714 27 79 872 4 927 58 14037 104 50 233 68 305 56 597 804 11 47 53 916 826 15076 7 111 37 204 23 67 98 338 93 638 847 901 35 57 16020 32 33 213 420 98 735 840 934 17022 158 68 90 311 15 420 43 18084 90 216 63 353 425 607 65 82 723 30 876 19079 96 232 61 356 84 447 64 514 615 34 855.

20059 397 509 21218 63 434 634 22045 66 74 111 311 15 682 754 23022 67 170 24586 604 37 42 62 738 855 25045 168 84 324 437 503 37 61 678 760 948 50 26069 90 622 837 27120 48 471 578 724 879 921 47 28030 43 124 9 326 74 577 684 702 934 29287 332 84 423 712 850 78 930 3

30107 274 379 613 744 76 800 31315 23 426 587 708 32242 312 94 472 90 562 604 702 8 918 33275 93 8 337 461 627 86 34045 85 270 353 478 99 720 92 959 35030 86 142 251 76 347 431 524 644 66 703 40 853 36062 253 6 383 557 621 715 900 80 37113 345 90 530 60 600 84 9 806 912 59 38205 76 345 921 39021 135 40 321 59 517 723 807 92.

40212 307 40 467 77 676 853 41025 123 42 241 75 335 424 69 579 99 601 97 756 42048 273 345 665 807 50 43056 229 312 405 49 808 44418 19 86 541 813 69 45079 106 67 235 72 408 46 616 34 59 740 804 46065 266 86 328 33 402 20 36 592 625 728 844 47046 73 136 47 8 416 34 87 756 92 899 48057 77 162 226 61 673 708 32 43 49005 182 259 77 318 710 84 996.

50067 82 192 228 65 407 9 37 730 40 813 994 51011 50 122 57 237 323 418 512 35 68 620 841 966 52054 96 200 400 45 66 608 947 57 53106 232 381 712 20 33 52 54069 106 259 322 4 429 75 521 600 62 868 98 55124 8 68 429 597 629 778 844 8 56013 51 71 238 67 326414 77 541 670 83 910 63 94 57005 223 417 574 79 613 907 39 58044 290 392 790 7 884 923 59030 6 120 206 542 83 726 938 70 73.

60080 98 156 63 265 322 67 468 761 765 880 61046 228 323 50 80 526 947 62102 58 228 391 457 590 766 819 78 63041 297 453 95 728 929 76 64023 85 327 34 51 873 65176 416 45 622 711 811 932 850 66000 113 77 404 98 521 65 608 18 759 79 957 67005 18 132 236 349 464 83 730 57 869 68106 7 282 349 473 611 25 90 750 987 69070 216 71 315 30 402 315 800 20 925 69.

70075 6 129 239 313 92 620 750 70 894 71019 27 144 53 85 264 74 95 406 833 946 72032 74 167 249 54 556 628 50 714 87 853 958 73133 83 287 476 9 618 85 737 956 74210 20 375 447 574 710 861 75032 45 108 176 261 805 924 8 76089 185 97 279 325 431 515 768 908 77053 228 30 3348 574 620 68 844 78044 197 452 584 629 748 94 846 79055 476 513 648 855 61 930.

80031 149 87 424 73 563 96 684 726 897 81086 187 203 29 42 454 590 775 858 984 82090 212 533 65 85 633 872 823 41 916 83548 640 777 84228 9 70 85044 114 16 387 626 825 99 86759 87003 102 77 444 687 864 94 905 30 74 88270 316 546 725 827 939 89087 121 33 488 514 41 54 677 839 902.

90005 316 26 424 98 507 794 898 91993 317 62 402 8 620 59 717 92024 56 190 227 340 495 595 793 870 934 72 93122 234 339 58 433 581 744 98 876 903 29 94300 46 432 577 612 818 92 969 95400 503 787 887 96097 108 41 200 448 560 41 83 681 703 44 954 97040 145 280 94 317 49 466 54 43 69 707 885 929 98630 72 99353 549 614 59 851 970.

100064 109 86 734 718 882 945 101006 268 459 854 906 7 37 102106 222 72 309 23 445 73 633 55 780 913 46 103146 86 270 706 104068 399 587 734 885 913 16 105123 387 549 72 770 91 837 916 32 106091 182 327 436 401070 28 73 95 167 408 25 46 9 71 502 626 68 108055 113 204 41 390 400 78 602 787 971 109160 251 328 42 518 84 834 905.

110052 146 311 565 748 912 14 112212 345 454 613 865 72 918 112389 445 592 629 907 113200 323 463 736 933 114308 12 73 579 702 42 817 115018 142 289 302 427 776 823 932 116074 219 335 68 409 77 94 503 77 635 712 117029 40 158 220 3 465 519 27 818 28 118014 305 794 861 119020 51 84 315 74 483 634 709 27 78.

120140 651 703 804 54 917 97 121052 140 285 419 520 90 909 50 122254 336 476 552 70 720 803 123007 58 156 587 124072 126 34 236 65 417 789 942 5 125014 105 39 66 228 69 356 64 405 567 709 126081 226 30 59 354 63 95421 8 773 816 975 127260 337 87 531 44 628 769 128045 141 241 60 413 60 519 86 718 27 82 981 129055 211 53 438 86 736 45 74.

130043 140 204 302 33 636 713 69 851 131077 226 432 678 731 869 132086 478 753 953 70 133013 63 238 416 89 559 78 134073 124 593 620 937 135025 62 243 53 71 76 486 549 614 706 136051 541 81 786 908 137022 90 116 436 37 40 79 689 99 138009 61 75 247 597 706 139053 170 397 437 48 60 753 667 844 919.

140043 249 435 573 710 141159 318 741 84 850 142026 165 346 93 952 81 143039 154 251 371 89 718 50 144220 3 44 593 681 819 928 145068 171 217 639 701 33 810 93 146084 256 328 55 94 449 524 38 855 84 983 147037 220 63 389 509 25 601 82 931 148083 465 672 701 16 99 871 149077 118 290 318 405 565 644 843 908 45 9.

150025 314 517 20 151267 732 5 939 152125 224 449 655 153018 41 71 155 72 96 264 674 96 880 924 154033 122 224 377 426 60 74 524 786 155019 53 384 571 743 853 156102 86 221 41 489 95 586 91 713 821 67 157049 263 309 680 779 940 158143 57 67 9 253 79 382 835 979 159126 273 308 525 94 666 79 720 835 50 71.

160001 191 536 161023 186 292 338 571 608 754 814 162006 141 231 625 800 913 163068 488 746 86 914 38 47 58 164251 495 624 39 75 904 49 165200 2 793 815 42 166001 16 97 113 21 64 92 232 338 7 454 535 761 938 167016 14 221 34 210 220 65 79 675 97 16[illegible]184 92 509 620 735 71 169038 211 96 367 508 48 627 755 830 4 47.

170116 224 647 710 70 813 902 171323 435 624 69 782 896 172009 132 282 655 959 173032 58 154 246 381 432 79 652 796 174076 101 271 87 691 820 95 175338 416 31 608 176021 4 40 84 179 341 448 546 705 908 25 177327 549 58 801 178001 152 371 447 61 613 736 179147 252 94 370 444 681 917.

180045 541 971 181003 877 182066 119 480 582 676 829 183355 636 702 78 866 184050 410 748 58 64 877 185146 60 73 252 563 929 186000 34 67 290 373 733 918 187046 110 200 9 648 731 805 63 987 188302 19 90 409 54 516 35 960 64 189008 29 57 82 246 73 486 627 95 912.

190114 79 250 320 585 627 44 740 74 908 39 72 191003 60 93 175 267 394 509 616 83 192009 50 72 118 22 204 72 768 93 951 193494 512 714 48 837 52 194450 82 95 544 64 652.

CIĄGNIENIE DRUGIE

25.000 zł. — 140782

10.000 zł. — 55015 130097 173612.

5.000 zł.—16073 57127 126850 145969.

2.000 zł. — 26760 49863 53848 59761 70978 97801 100216 101908 114548 119741 133343 145301 185429 190262

1.000 zł. — 7046 11895 16281 20683 44939 62802 63696 75848 78762 80001 93670 120035 149122 155394 156853 161741 168444 177757 180152 182792 187379.

Wygrane po 200 złotych

1057 465 534 835 995 2182 422 682 743 3106 253 472 702 31 37 84 915 62 4233 455 564 714 91 5037 227 560 628 46 939 6216 479 97 514 657 795 938 7009 514 708 68 84 907 8029 417 657 759 890 9367 522 637 848 54.

10928 11068 123 265 344 492 93 756 12160 87 478 589 837 13056 558 862 977 88 14053 261 75 91 327 534 93 794 15740 65 16698 935 17002 223 57 800 18135 58 525 76 942 96 19293 444 46 829 922.

20220 870 21743 860 90 22157 75 659 89 946 23006 113 475 24163 353 79 664 736 55 26143 71 204 32 373 513 72 99 780 88 968 27255 338 423 28036 796 848 29393 452 668 770.

30014 908 61 97 31292 99 948 32141 235 605 745 33156 202 08 322 75 619 29 99 727 931 34568 719 800 09 35121 577 607 36186 200 312 404 47 86 37446 574 38111 337 619 57 822 91 99 39014 196 366 626 43 65 94.

40209 97 541 41001 107 231 543 50 730 887 42099 239 311 719 31 956 80 43383 431 729 44146 513 45494 503 83 890 91 46028 64 206 426 73 784 947 47810 947 48026 452 529 91 901 49009 186 217 386 627 782.

50025 462 537 695 855 947 51033 307 47 444 713 810 964 52156 81 995 53080 151 382 490 537 98 665 755 819 901 54310 78 640 81 800 55000 92 198 252 56755 61 73 848 57217 542 847 58184 613 736 849 59010 114 382 719 36 837 69 944.

60281 420 35 659 968 61311 543 808 20 919 62553 798 919 63256 64160 246 378 591 604 33 899 65043 216 46 310 79 777 66267 389 488 649 727 932 67201 548 69258 338 568 997.

70286 706 922 71151 64 358 63 511 650 93 791 72185 266 630 32 73495 637 783 904 74467 572 658 75308 18 596 820 49 76028 286 449 504 88 685 714 974 77049 713 78023 155 90 570 719 970 79051 126 40 292 326 527 56.

802[illegible] 461 97 631 709 27 81002 35 80 331 731 51 866 964 82098 249 88 457 513 83148 84825 85084 124 280 647 884 947 86278 310 417 847 951 87709 847 88591 89047 202 319.

90021 26 150 530 905 91157 628 705 968 95 92169 259 94 478 559 755 77 816 93010 718 94571 773 75 882 948 95015 195 270 464 580 717 900 96150 99 264 418 64 933 97016 18 61 542 98088 108 367 706 966 99082 136 203 596 966 76.

100117 378 997 101349 53 721 873 102001 98 267 544 632 103384 443 61 87 934 52 104093 312 49 462 78 946 105131 106038 267 97 309 462 532 40 690 107195 254 398 418 594 99 827 95 951 108157 109023 92 490.

110188 90 316 636 82 885 110188 90 316 636 82 885 111027 343 645 70 774 811 112041 131 267 968 90 113158 437 657 114157 201 115140 62 116121 36 394 419 931 117176 297 426 23 839 118017 140 89 321 681 818 97 995 119035 87 130.

120130 682 949 121225 51 465 601 766 122827 76 90 123058 153 66 443 845 124241 48 751 872

125012 217 57 58 378 587 686 734 126639 755 814 962 127560 679 701 128536 608 790 865 129097 128 86 344.

130129 572 833 93 131267 389 709 132260 133392 134027 159 545 135116 97 207 677 966 16017 201 514 856 137166 359 735 861 138060 287 630 848 961 139792 94.

140337 465 811 989 141507 53 76 633 34 48 761 863 142457 72 784 143019 337 87 677 709 935 144088 241 384 145072 133 277 569 840 921 61 146134 493 527 667 793 147665 834 148095 594 711 149029 78 89 400 65 715.

150363 151230 693 910 65 152675 803 908 153034 680 154706 60 894 987 155289 470 671 165421 502 735 157129 344 763 85 158511 58 642 774 159012 16 191 927

160226 345 411 898 161150 221 386 430 56 748 928 162015 97 134 520 774 163049 232 620 827 973 164110 30 399 511 682 165047 73 276 560 600 25 60 873 987 166084 99 297 512 95 634 43 167033 580 884 940 168462 824 169090 405 697 750 887.

170051 195 268 371 534 701 36 811 82 987 171043 109 283 699 800 172096 198 278 492 173050 541 997 174281 335 634 781 175005 262 311 925 28 176012 141 85 676 177180 85 178105 204 69 302 530 179053 111 649 714 826.

180352 68 994 181089 857 950 75 182379 409 183172 671 184387 476 702 907 185034 300 10 186270 513 84 729 900 96 187329 32 188183 244 413 775 885 189452 82 527 926.

190414 506 21 722 72 191266 488 607 192209 600 714 845 84 193117 90 454 790 54 194262 304 46 572 97 708 56 832 52 958.

CIĄGNIENIE TRZECIE

Wygrane po 200 złotych

58 112 499 538 786 1199 453 59 613 809 95 972 2213 306 408 511 637 822 31 35 77 3072 238 324 833 4143 77 603 5158 262 360 582 673 933 6234 530 760 7449 687 764 979 88 8379 427 96 630 61 938 9294 614 807.

10035 73 167 573 771 875 99 11317 702 12169 92 416 518 859 88 13063 117 86 672 810 14103 555 99 740 54 25024 195 507 629 16078 412 16 50 650 993 17304 07 735 18697 962 19183 205 573 537 96

20090 207 373 21153 54 58 653 71 22065 93 136 58 266 482 744 801 23072 574 669 983 24142 49 453 64 69 25217 26915 27130 62 237 349 935 28207 21 379 29047 199 415 33 759 836.

30103 268 533 632 65 894 925 31174 691 32034 98 273 466 955 33092 179 212 344 544 656 801 34095 289 776 845 931 35009 91 [illegible] 350 38488 674 876 37317 492 555 682 734 38006 598 793 881 39151 238 315 536 95 717 863.

40116 522 42 723 72 99 924 41288 339 97 514 691 727 856 88 912 42173 409 28 610 56 737 79 43195 282 467 44627 895 45706 810 41 922 46061 177 322 576 726 39 860 47418 509 57 678 48186 341 43 676 704 49067 306 777 903.

50070 75 266 337 570 750 859 81 51518 658 817 970 52012 67 139 646 749 814 53132 56 270 517 923 54309 406 687 804 92 55176 438 56391 621 57075 93 93 419 638 853 86 983 58026 31 385 512 606 788 548 64 54261 811 39 909.

60238 307 531 83 61022 50 305 402 698 783 970 62044 143 202 63020 63 104 07 209 360 405 861 64471 65328 70 503 66020 63 104 07 209 360 405 801 64471 65328 70 503 66021 25 100 53 250 51 356 533 818 67072 108 91 418 502 11 778 823 969 90 68143 316 30 623 91 717 38 834 69002 33 277 400 640 84 728 [illegible]70023 201 647 726 833 970 71422 733 77 072 [illegible] 49 72250 867 73000 357 407 21 [illegible] 602 59 785 909 51 74402 502 21 824 97 75311 470 700 04 876 76417 860 77006 218 314 458 514 35 78993 79335 469 98 595 611 99.

80015 79 112 689 703 56 63 901 81033 358 452 567 830 970 82020 466 610 83374 480 933 46 84243 582 632 62 85202 86140 336 435 531 70 758 838 87080 211 42 463 630 720 88220 89177 714 888.

90209 893 91595 673 893 92072 146 779 995 93073 137 245 784 94526 603 95262 370 408 700 36 913 96781 287 789 966 97119 928 98450 623 78 99018 95 151 985.

100531 101034 122 255 659 700 102163 80 582 103362 877 104227 44 57 529 68 617 47 62 721 987 105081 480 679 910 57 106299 304 463 507 624 867 107024 168 70 555 729 50 108310 35 83 768 925 64 109083 280 653 713.

110807 111146 59 540 52 653 60 713 112230 43 346 113185 293 383 648 721 114590 714 865 115045 117 650 741 867 116203 331 445 87 735 906 65 117374 89 718 118091 162 119156 59 205 86 463 643 825.

120019 518 607 122295 891 123138 69 750 124230 300 500 927 125013 317 584 621 927 97 126017 123 373 127742 61 893 128421 595 99 616 129283 896.

130149 298 607 841 131280 330 674 132088 593 957 133080 120 80 93 834 60 134153 243 63 332 569 642 752 135415 99 624 970 136056 351 66 648 891 137198 629 738 77 840 138221 308 724 63 139030 608 854 908.

140222 141306 424 542 768 837 142056 255 556 89 863 143183 99 557 644 724 889 144083 407 535 45 58 659 851 145327 83 407 92 892 969 146183 279 90 625 703 734 851 987 147269 148085 97 256 380 614 749 988 149038 845 68.

150697 833 999 151066 616 799 152026 278 888 153077 553 876 154042 336 498 555 680 89 749 943 155050 374 463 68 79 574 634 747 156487 978 157077 119 501 655 813 65 90 97 972 158566 683 813 34 945 159194.

160459 662 92 98 787 161176 297 499 632 81 729 162020 41 982 163299 679 924 164377 722 874 165636 166205 351 167185 203 44 484 776 871 958 90 168499 598 874 169259 561 703 46.

170045 681 725 171424 172348 670 896 989 173077 336 490 640 72 174553 705 935 175392 176069 285 807 177464 595 840 927 178149 405 546 700 06 45 179248 430 502 32 750.

180412 99 733 885 181029 148 272 366 494 772 855 999 182077 156 484 898 183214 22 331 422 596 717 184603 966 185100 474 848 186033 179 205 375 432 187043 301 578 903 188268 91 383 416 530 93 835 189553 923.

190340 191146 932 192096 253 439 909 193178 498 804 905.

איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דאס הויפט-געשעפט פון
קינדער-קאנפעקציע

J. FRYMER

איז איבערגעטראגן געווארן
אין א נייע לאקאל אויף
פיעטריקאווער 59

דעפוטאט מינצבערגס רעדע
אין דער בודזשעט-קאמיסיע

(ענדע פון דער ערשטער זייט)

צו פארנעהמען מיט אזא ארט הילף, נאכמעהר דע-מאלס, ווען ס'איז פארהאן א ספעציעלער קאמיטעט און ווען ס'ווערט געפירט אזא גרויסע הילפס-אקציע אין לאנד?

איך רעד אויך וועגן בעשעפטיגן יודען ביי פארשידענע ארבייטען. אויך אין דער הינזיכט האט זיך גארנישט געענדערט, ווייל מ'נעהמט ווייטער נישט צו קיין יודען צו דער ארבייט. ערשט נישט לאנג, ביים בעטראכטען דעם בודזשעט פון פרע-זידיום פון דעם מיניסטארען - ראט, האט דעפוטאט פאבאלטשיק מיר א בערגע יסע די רע ע, און געזאגט, אז יודען זוכען כלומרשט לייכטע פאר-דינסטען, איך ערקלער צוליב דעם, אז

איך בין גרייט צוצושטעלען יודען צו די שווערסטע ארבייטען אזוי פיל וויפיל דעפ. פאבאלטשיק וועט נאר וועלען.

פאריגעס יאהר, רעדענדיג וועגן די אובעז-פיעטשאלניעס, האב איך די דאזיגע אינסטיטוציע אנגערופען „דאקוטשאלניעס". דאס איז דאך די אממייסטען פארהאסטע אינסטיטוציע. און צוליב וואס זאל מען נאך זי אנרופען געזעלשאפטליכע אינסטי-טוציע. איך וואלט געראטען דעם ה' מיניסטער, אז ער זאל שיקען אין די פאבריקען, כדי זיך צו דער-וויסען ווי אזוי די ארבייטער דריקען זיך אויס וועגען דער „אובעזפיעטשאלניע". אויב ס'האט זיך ביז איצט נישט איינגעגעבען צו ענדערן די אזוי-גע אינסטיטוציעס, וועט זיך דאס שוין נישט איינגעבען צו טון. איך וועל דערציילען עטליכע פאק-טען, ווי אזוי אזא כלומרשט געזעלשאפטליכע אינ-סטיטוציע בעציהט זיך צו באמת געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. ס'איז פארהאן א שולע, וועלכע קען בשום אופן נישט בעצאהלען עפיס אן אלטע חוב. די דאזיגע סומע קען מען בשום אופן נישט איינ-קאסירען, ווייל די שולע, וועלכע האט פריהער עקזיס-טירט אלס געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע, האט גע-מוזט איבערגעהן אויף אן אנדער סיסטעם און ווערן א קאאפעראטיוו פון לעהרער-פערסאנאל. קיין אנ-דער אויסוועג איז נישט געווען.

אבער וואס טוט די „אובעזפיעטשאל-ניע"?

לעגט ארויף אן ארעסט אויפ'ן שכר-לימוד פון די עלטערן, נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער איצטי-גער בעזיצער — דער לעהרער-קאאפעראטיוו — וועלכער האט נישט דערלאזט, אז די פלאצובקע זאל ליקווידירט ווערען, צאהלט רעגולער די לויפענדע אפצאהלען. די אובעזפיעטשאלניע צילט אלזא דערצו, אז די שולע זאל ליקווידירט ווערען. און וואס פארא נוצען וועט די „אובעזפיעטשאלניע" דערפון האבען? אמת, אז דער דירעקטאר פון דער „אובעזפיעטשאלניע" אין לאדז, וועלכער האט ערשט נישט לאנג איבערגענומען די ליטונג, האט פיל פארשטענדניש פאר די דאזיגע פראגען, אבער דא האנדעלט זיך דאך נישט וועגען אן איינצעלנעם פאל נאר וועגען א גאנצעס. איך וויל נאך דערצעהלען וועגען אנדערע זאכען, וועלכע דערגעהען צו אב-סורד. אינדוסטריעלער בעקומען אויסצוגען אויף צאהלונגען פון זלאטעס, ווען אין דער אמתען זענען זיי שולדיג בערך 200 זל. דאס זענען אלגעמיינע פראגען. איך וועל נאך בעריהרען א יודישע פראגע אין צוזאמענהאנג מיט דער „אובעז-פיעטשאלניע". ס'איז פארהאן א גרויסער פראצענט יודישע פערזיכערטע. ווען אבער

א יוד, וועלכער איז קוואליפיצירט גע-ווארען אין שפיטאל ווייל, אז מען זאל איהם שיקען אין א יודישען שפיטאל, ווערט דאס נישט ערפילט.

ס'טרעפט, אז דאס איז א רעליגיעזער מענש, און ער וואלט געוואלט, אז אפשר אין די לעצטע מינוטען פון זיין לעבען זאל ער בלייבען טריי זיינע רעליגיעזע אנשויאונגען. אבער אלע ביטעס אין דער הינזיכט ווערען אפגעווארפען. וואס שאדט דאס דען איינענטליך ווען מ'וואלט נאכגעקומען די ביטע פון פערזיכערטען. די „אובעזפיעטשאלניע" וועט נישט עובר זיין אויף דעם געזעץ און וועט אויך נישט האבען קיין מאטעריעלען שאדען. ס'איז נאר נויטיג דער גוטער ווילען, וועלכער איז נישטא. איך וואלט נאך געקענט אויסרעכענען פיל אנדערע עוולות, אזוי אויפ'ן באדען פון דער „אובעזפיעטשאלניע" און אויף אנדערע געביטען. איך האב נאר בעריהרט אזעלכע ענינים, אויף וועלכע איך האב זיך אנגע-טראפען אין דער לעצטער צייט. נישט בעריהרענדיג דעם גאנצען פראבלעם. איך בעט דעם ה' מיניסטער, אז ער זאל זיך פערטראכטען איבער די דערמאהנטע ענינים.

ענטפערנדיג דער דעפוטאטין פריסטאראווא, זאגט דער רעדנער, אז ער אנערקענט זי נויט אויפ'ן דארף, אבער מען מוז אונטערשטרייכען, אז די נויט אין קליינעם שטעטעל איז שוין פיל גרעס-סער ווי אין דארף, ווייל מ'קען זיך נישט פארשטעל-לען, אז דער פויער אין דארף זאל בלייבען אהן דאך איבער'ן קאפ און אהן טרוקענע קארטאפעל, בעת אין שטעטעל שטארבט מען מיט א הונגער-טויט.

דאן רעדען נאך די דעפוטאטען שאווא, קראזי-טשינסקי, דלוגאש און מיכאלאווסקי

דעפ. שאווא האט אין זיין רעדע געהאט טענות צו דעפ. מינצבערג (?), הלמאי זיינע רעדעס ווערן אין די יודישע צייטונגען געדרוקט אינגאנצען, און די רעדעס פון די נישט-יודישע דעפוטאטען ווערען אין די יודישע צייטונגען נישט געדרוקט. בכלל, זאגט ער, זענען די יודען איבערייטיג.

דעפ. מינצבערג פון ארט: און אייער פרעסע גיט בלויז אייערע רעדעס.

דעפ. פאלאנסקי האט אין נאמען פון די אוקראַ-אינער פארלאנגט גרעסערע הילף פאר די אוקרא-אינישע אינסטיטוציעס.

דאן האבען נאך גערעדט די דעפוטאטען הא-לינסקי און שטשעפאנסקי און ס'האט בעקומען א ווארט

מיניסטער זינדראם קאשטשאלקאווסקי

דער מיניסטער רעדט ארום די ווינטער-הילף-אקציע אין שטעלט פעסט, אז זי האט א גרויסען פארנעהם אזוי ביי דער זאמלונג ווי ביי דער פאר-טיילונג. אין חודש יאנואר וועט די צאהל פאמיליעס נויט-בעדערפטיגע בעטרעפען 400,000, אין פעבר. און מערץ נאך מעהר.

א פראגע, מיט וואס דאס מיניסטעריום פאר-נעהמט זיך זעהר שטארק, איז דאס בעשעפטיגען פון דער יוגענד.

איבערגעהענדיג צום געזונדהייטס-וועזען, זאגט דער מיניסטער, אז מ'דארף זיך נישט בעאונרוהיגען, ווייל די שטערבליכקייט איז נישט גרויס, די אנ-שטעקענדע קראנקהייטען אויך נישט געפעהרליך, בעאונרוהיגענד איז נאר די שטערבליכקייט צווישען קינדער און געגען דעם ווערט געפירט אן ענערגישע אקציע.

א ספעציעלע קאמיסיע פארנעמט זיך מיט פאר-קירצען די ארבייטס-צייט.

ענטפערענדיג דעם דעפ. מינצבערג, זאגט דער מיניסטער, אז זיין מיינונג וועגען די אובעזפיעטשאלניעס איז א פאראיינזאמטע.

(א דעפוטאט פון ארט: זי איז נישט פאר-איינזאמט).

בכלל, זענען די פארווארפען פון דעפ. מינצ-בערג, לויט דער מיינונג פון מיניסטער, נישט קיין וועזענטליכע און ער האלט, אז די אובעזפיעטשאל-ניעס זענען נוצליכע אינסטיטוציעס.

ס'ווערען שוין געמאכט די פארבערייטונגען אדורכצופיהרען

וואהלען אין די אובעזפיעטשאלניעס און אפצושאפען די קאמיסארישע הער-שאפטען.

דאן רעדען נאך: דעפ. גענ. זשעליגאווסקי, וועלכער פאדערט הילף פאר'ן דארף, דעפ. הילא, דעפ. יעדינאק, דעפ. וואגנער. צום סוף האט נאך געהאלטען א רעדע דער וויצע-מיניסטער פיעסטשינ-סקי, וועלכער האט ארומגערעדט דאס געזונדהייטס-וועזען אין לאנד.

דער בודזשעט איז אנגענומען געווארען.

פוילישע רעגירונג לעגט פאר דער האלענדישער פרינצעסין
דעם פאלאץ פון מלוכה-פרעזידענט אין קריניץ

קריניץ 14 (ספ. טעל.)

פון קריניצע מעלדעט מען, אז עס קומען אהין מאסען קארעספאנדענטען פון אויסלאנד צו בעזוכען דאס אפענטהאלט-ארט פון האלענדישען יונגען קעניגליכען פאר, קרוין-פרינצעסין יוליאנא מיט איהר מאן. די פוילישע רעגירונג האט אפי-ציעל דעלעגירט קיין קריניצע דעם גראף זאלעסקי צו בעגריסען די קעניגליכע געסט, און האט פער-ארדענט פארצולעגען די חשובע געסט די ווילע פון מלוכה-פרעזידענט („דירעקטארובקא"). ער ווערט אויך געמאלדעט, אז די קרוין-פרינצעסין יוליאנא איז ביים גליטשען זיך אויף די נארטעס אומגעפאלען. זי איז דעריבער עטוואס נישט גע-זונד. עס בעשטעטיגען זיך די קלאנגען, אז די מוטער פון דער קרוינפרינצעסין, די האלענדישע קעניגין, זאל קומען קיין קריניצע.

Źródłem zdrowia
dla każdego,
to kąpiel szyszką
„Novopin"

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 15-טען יאנואר

6.33 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.15 ידי-עות, 7.35 מוזיק (פליטען) 8 אודיציע פאר שולען, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 קאנצערט, 12.40 ידיעות, 1 „א פערוויילונג אין דארף" 2.57 לאדזער בערזע, 3 ווירט-שאפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאמע - קאנצערט, 3.45 שאנישע מעלאדיעס, 4.15 שמועס מיט קראנקע, 4.30 נעגער-מוזיק, 5 פעליעטאן, 5.15 קאנצערט, 6 אקטועלער שמועס, 6.10 ראטגעבער פאר ספארטלער, 6.20 סאלאן-מוזיק (פליטען), 6.50 פאפולערע מוזיק 7 הומארעסקע, 7.20 מוזיק אודיציע, 7.45 פליטען, 8 סימפאנישער קאנצערט, 8.15 אפערע אין 5 אקטען — טראנסמיסיע פון גרויסען טעאטער אין ווארשא. (בעת די פויזעס: אק-טועלער שמועס און רעציטאציע).

שבת, דעם 16 טען יאנואר

6.33 גימנאסטיק, 6.50 מוזיק (פליטען), 7.15 ידי-עות, 7.35 מוזיק (פליטען) 8 אודיציע פאר שולען, 11.30 אודיציע, 1157 צייט-סיגנאל, 12.03 פראנצוי-זישע פידעל-שאפונגען אויסגעפיהרט פון יאשא חפיץ (פליטען, 12.40 ידיעות, 12.50 פאפורי (פליטען), 2.30 הערשפיל, 3 ווירטשאפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאמע-קאנצערט, 3.40 שלעזישע לידער (פליטען), 4 לעמבער-גער מעלאדיעס (פליטען), 4.15 „מוזיק פון די בערג" — אודיציע פון קראקא, 5 פאליסטען - קאנצערט, 5.50 איבערזיכט איבער די כויעישע אויסגאבען, 6 אקטועלער שמועס, 6.10 ספארט-ידיעות 6.20 ליטעראַרישע אודי-ציע, 6.35 פליטען, 6.50 אקטועלער שמועס, 7 אודיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד, 7.30 ארקעסטער, 8.25 ליטעראַרישע נייעס, 8.40 אוונט-ידיעות, 850 אקטוע-לער שמועס, 9 טאנץ-פאפורי — טראנסמיסיע פון וויען, 10.10 „קוקוקלא ווילעמינא", 10.30 טאנץ-מוזיק פון לאדז, 11.30 קאנצערט אויף פארלאנג (קאנצערט זשיטשען).

פון „תרבות"

שבת דעם 16-טען יאנואר ה. י. אזייגער 8.30 אין אוונט קומט פאר אין „תרבות" פאלודניאווא 7 א פרעסע איבערזיכט. רעפערירען וועט דער ח' ד"ר נתן עק. אלע חברים און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך. איינגאנג פריי

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל-ארצט פאר הויט-.געשלעכטס קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען פון פיעטריקאווער 10 אויף
161 פיעטריקאווער 161
טעל 245-21
נעהמט אן פון 8 ביז 2 בייטאג און פון 7 ביז 9 אוו.
זונטאג און חגאות פון 9 ביז 1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען

KINO TEATR
MIRAŻ
LISTOPADA 16
היינט פרעמיערע!
די רייצענדע און צויבערישע
Marlena Dietrich
און דער העלדישער
GARY COOPER
אין דעם ליבעס-פילם א. נ.
„דיזיר"
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בײַט.

פון די פוילישע טעאטערס

אין שטאטישען טעאטער ווערט היינט און מארגען 8.30 אוונט געשפילט די מוזיקאלישע קאמעדיע „א נאכט אין גראנד-האטעל". מארגען שבת 4 נאכמ. ווערט געשפילט מאליער'ס קאמעדיע „סקאפיעץ".

— אין טעאטער פאלסקי ווערט היינט און מארגען 8.30 אוונט געשפילט די מוזיקאלישע קאמעדיע „טשארו-יאנצי כלאפיעץ".

— אין פאפולארני טעאטער ווערט היינט און מאר-גען 8.15 אוונט געשפילט „איך טשווארא".

מעלדונגען

קאמוניקאט

ברית הצה"ר מאניושקי 3

שבת, דעם 16 ד. ח. 6 א זייגער אין אוונט קומט פאר אאוסערארדענטליכע פערזאמלונג פון אלע הצה"ר-מיטגלידער. די אנוועזנהייט פון אלע רעוויזיאניסטען פערפליכטענד.

זש מ. ק. (פעטריקאווער 101, טעל. 121-53)

לאגער און קאלאניע אין זאקאפאנע

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף 2 פא-פולערע לאגער-טורנוסען, וועלכע פאהרען ארויס דעם 16 און 20 יאנואר. דער לאגער און קאלאניע געפינען זיך אין דער ווילע „קויאוויאנקא", זאמאיסקי גאס. — דאס עסען גוט און געשמאק, א נארטען-קורס. אויסבאר-גען נארטען קען מען אויפן ארט. דער אפצאהל פאר 14 טעג אויפ'ן לאגער צוזאמען מיט'ן פאהרען הין און צו-ריק 70 זל. א נארטען-לאגער אין ווארשא פון דעם 1-טן פעברואר ווערט טעטיג זיין אין ווארשא א לאגער פון זש. מ. ק. נארטען-סעקציע. דינסטאג ווערט פארקומען א לעקציע פון נארטען - גימנאסטיק אונטער דער אנפיה-רונג פון מגר. ראדוואנסקי מיטוואך ווערט פארקומען די ערשטע לעקציע פון געזונד-גימנאסטיק פאר פרויען, עס ווערען אנגענומען ווייטערדיגע איינשרייבונגען.

קולטור - סעקציע

היינט 9 אוונט וועט פריינד מ. בראון האלטען א פארטראג א. ד. ט. „פארשונגען וועגען יוגענט אויפן ראנד פון ד"ר מאקס ווייַנרייכס לעצט בוך.

עס ווערען אנגענומען ווייטערדיגע איינשרייבונגען אויף יודיש, ענגליש און פראנצויזיש.

טוריסטען - סעקציע

שבת אן אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג אין אי. פ. ס. (שיענקיעוויטש פארק) זאמעל-פונקט אין אונזער לאקאל 6 אוונט. זונטאג אן אויספלוג אויף דער אויס-שטעלונג אויף פעטריקאווער 104 זאמעל-פונקט 11 אין דער פריה. אין סעקרעטאריאט קען מען בעקומען הנחה-בילעטען אין שטאטישען טעאטער. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 6 ביז 10 אוונט.

תרבות סניף לודז

1) במוצאי שבת 16 יאנואר ב' 9 בערב תתקיים הרצאת הד"ר נ. עק על) הנושא: „משוט בעתונות".

2) במוצאי שבת 23 יאנואר תתקיים אקדמות אחד-העם.

3) ביום ב' ב 9 — אספת החוג לתנ"ך

4) ביום ד' ב 8 — אספת החוג לקורות ישראל.

5) ביום ד' ב 9 אספת החוג לספרות

6) פעמים בשבוע מתקימות אספות הסטודיה בהנ-הלת הגבי ע. פילומסקה וו. גרובוביצקי.

7) הספריה ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוחה בכל יום א' ג' ה' וז' מ 7—9 בערב.

ראד. ציונ. ארג. „התחיה" (זאכאדניא 66)

פרייטאג דעם 15 יאנואר פינקטליך 8.15 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל דער 2-טער ציונ. געזעל-שאפטליכער „פרייטאג-צונויפקונפט" מיט א רעפעראט פון מיטגליד פון ציונ. צ. ק. אין פוילען ד"ר יעקב לעמבערג: א. ד. ט. „די פאליטישע ... און ארץ ישראל". [illegible]

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאמוניקאטע)

אן איינציגער אוונט פון הומאר, שוישפיל און רעציטאציע אין פילהארמאניע

דער בעוואוסטער ארטיסט - רעציטאטאר אברהם וואלפשטאם, וועלכער איז פאריגע וואך אויפגעטרעטען אין ווארשאווער ליטעראטען - פעראיין אין א פרעכטיגען פראגראם, טרעט אויף זונטאג דעם 17-טען ד. ח. 9 אוונט אין פילהארמאניע אויף דער איינלאדונג פון א גאנצער רייה געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, הויפטזעכליך די קולטור-ליגע.

אברהם וואלפשטאם איז שוין זעהר פאפולער אין גאנץ פוילען מיט זיינע רעציטאציע - אויפטריטען, וואו ער איז שוין טעהרערע מאל געווען מיט פארשידענע פרא-גראמען.

אין לאדז וועט אברהם וואלפשטאם אויפטרעטען מיט א פראגראם, וועלכער וועט איבערלאזען דעם בעסטען איינדרוק ביי אלע בעסערע טעאטער - בעזוכער.

אברהם וואלפשטאם'ס פראגראם איז אמטעהרסטען צוגעפאסט פאר בעוואוסטזיניגען צוהערער, און ארגא-ניזירטער ארבייטער - מאסע וועלכע האט נישט די מעג-ליכקייט אפט צו הערען אזא רעציטאטארען ווי אברהם וואלפשטאם.

קאנצערט פון פריץ קרייזלער.

פריץ קרייזלער איז איינער פון די פאפולערסטע קינ-סטלער אין דער וועלט. דער ארויסטריט פון קרייזלערן אין לאדז האט ארויסגערופען א אונגעהויערען אינטערעס און די בילעטען ווערען אויספערקויפט מיט דער פער-שטענדניש, אז אויף א קאנצערט פון אזא הויכער קינסט-לערישער מדרגה מוזען די פרייזען פון די בילעטען זיין מייערע.

דער איינציגער קאנצערט פון גרויסען קינסטלער קומט פאר שבת דעם 16-טען יאנואר אין פילהארמאניע.

צווייטער אויפטריט פון דארא קאלינובנא

די אויפטריטען פון דארא קאלינובנא אין לאנדאן און אקספארד, האבען געבראכט גרויס כבוד אונזערע ארטיס-טין, וועלכע האט מיט איהר קונסט ערוואכט דאס ענג-לישע פובליקום, נישט קוקענדיג דערויף, וואס די מעהר-הייט ווערק זענען אויסגעפיהרט געווארען אין דער פוי-לישער שפראך. דער צוריקקעהר פון דער ארטיסטין קיין פוילען איז ערווארט געווארען מיט א ספעציעלער פער-אינטערעסירונג.

צוליב דעם, וואס בעת דעם ערשטען קאנצערט פון דער קאלינובנא איז דער פילהארמאניע זאל געווען אי-בערפולט, וועט אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום פארקומען נאך איין קאנצערט אין פילהארמאניע, דאנערשטאג דעם 21-טען יאנואר האלב ניין אוונט.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפטמען
אמבילינסטען איז דער עלטסטער און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירערן

Dr. med. H. LUBICZ
ספעצ. ... פאר הויט ...
קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען פון ... אויף
ציגעלניאנע 7
69 קאסציושקא 69
טעל. 141-32
נעהמט אן פון 8-5 און 2-12, פרויען 8-10
זונטאג און יום טוב 9-11

Dr. Jungh NOWOCZESNE wieczne pióro poleca **JERZY MILL** Łódź. Piotrkowska 73
Wielki wybór wiecznych piór wszystkich firm.

הילף און רפואה פאר ברוך־קראנקע

רופטורען) אויף פוויונקעל, נומעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערמרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאַט־פיס.
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר׳ן לעבען ביטער און גע־פעהרליך. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספע־ציעלע גומי־היילבאנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפער־ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע־ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקריפטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט־פיס. פאר אמפו־טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט־מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס־פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס־צייגניש און ליוב־טרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען:

Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Münzer.

ספעציאליסט
Ortoped **NATAN RAPAPORT**

מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
איז לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

בחנם ווערט צוגעפאסט אלערליי גלעזער!

„OPTICUM"
28 פיעטריקאווער 28

בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער־גלעזער, קאמ־בינירטע גלעזער, טערמאמעטערס, אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.
ס׳ווערען אויך אויסגעפיהרט זעמטל. רעפעראטורען: פינקטליך און רעעל. — געדענקט די אדרעס עס ווערען אנגענומען אלע ערט רעצעפטען פון די ה״ה דאקטוירים

געלעגנהייטליך

1 אדער 2 צימער און קוך מיט בעקוועהמליכקייטען און איינריכטונג — איבערצוגעבען.
אלעע 1־טער מאי 96, וואהנ. 10.
צופאהר מיט׳ן טראמוואי 15.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
שערפיען 37 בענעדיקטא 6.
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון די ג׳ דאמען!
שיינט אייערע האר!

ווארפט אפ זעמטל. פליסינקייטען פון אנאנימער פראדוקציע. פערלאנגט פון אייער פריזיער, ער זאל מאכען א דויער־האפטינג אנדולאציע נור מיט דער פליסינקייט
ORIGINAL-WELLA
Original-Wella בעשיצט זארגפעלטיג אייערע האר געגען פערניכטונג.
מ׳בעט אכטונג צו געבען אויף די פאבריקס־מארקע WELLA

בעקומען אויסצייכנונגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראפא און אין פאלעסטינע (ארץ־ישראל)

RATUJE WŁOSY
usuwa łupież - zapobiega wypadaniu
NADAJE PIĘKNA
fryzurę

מאדערן אין אלע אפטייקען, אפטייק־סקלאדען און פערפומעריעס.
Fabr. Chem. Kosm.
„Pharmachemja", Bydgoszcz.

וויכטיג פאר אלע!

בריוובויגען, יאנוערטען, רעכנונגען, מעמאראנדומס, חתונה־קארטען, פערש, עטיקעטען,
מיטען־עטיקעטען, מאס־ביכער, ברויט־עטיקעטען, מריקע־עטיקעטען, שפריכות בענדעראל און כוויטאריושען,
מיט די מאדערנסטע שריפט
ספעציעל
די שנעל־דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255-09

דאקטוירים־אפטיילונג

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אן פון 8.30—10 פריה און 4—8 אוו.

Dr. med.
Lucja MAKOWER
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
(פרויען און קינדער)
האט זיך איבערגעצויגען אויף
קילינסקי 61, טעל. 152-55,
נעמט אן פון 9—11 פריה און 6—8 אוו.

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
telefon 26-553.
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו,
זונטאג און יום־טוב — פון 8 1 בייטאג

Lekarz-Dentysta
H. FILLAT
Piotrkowska 43
צוריקגעקעהרט
עמפפאנגס־שעה׳ן פון 10—2 און 3—7 נ״מ
זונטאג און יום־טוב פון 10—1 בייטאג.

DR. MED. **H. Różaner**
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין־קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

Lekarz-dentysta
H. ŻÓŁTKOWSKA
przeprowadziła się na ul.
Cegielnianą № 17,
front, I piętro.

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRÓCIŁ.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער־גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9—11 פארמ. און 5—7 אוו.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

Dr. med.
I. BETTE
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אווענד

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי־שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel.181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

Doktór
Klinger
ספעציאליסט
פאר ווענערישע, הויט, האאר און סעקסואל־קראנקהייט
Andzrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אן פון 9—11 פארמ. און פון 4—8 אוו.

Dr. med.
Michał Eljasberg
CHIRURG
przeprowadził się
na ul. **Zachodniej 63**
tel. 117-87.

Doktór
Daniel Kon
שטערלינגא 5 טעל. 228-08
אינערליכע און נערוועז־קראנקהייטע
עלעקטרא־טעראפיע
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

רעטשניצע

פאר וועגערישע־קראנקע
מענער - שוואכע און חויט־קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרויען־דאקטער פון 11־1 און פון 5־7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med. J. PIK
נערוועז - קראנקהייטען, נערוואזיטעט, סעקסועלע שוואכע
פריוואט:
אל. קאשטשושקי 27,
טעל. 175-50.
נעמט אן פון 5— 7½ אווענד.
פאר אונפערמעגליכע — לעטשניצע־פרייזען.

אוירען, נאז און האלז און לונגען־קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועקס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטא־רישעס פון 9־2 און פון 4־8 אווענד
ביי דער קליניק איז מעטיג
א רענטגען־ קאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיע.

Doktór
A. S. TENENBAUM
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
Piotrkowska 109
tel. 220-25.
נעהמט אן פון 6—8 אווענד.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע־ און פרויען־קראנקהייטען.
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med.
Markowiczowa
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2, tel. 166-35.
Godz. przyjęć 8—9, 4—7 po poł.

ד״ר העללער

ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוו. זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע־זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8־11 און פון 5־9 אווענט זונטאג און יום טוב פון 9־1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען
נעמט אן פון 9־11 און פון 6־8 אווענט.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, האַרץ און סקלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9־10 פריה, 3־5, 8־9 אוו.

Dr. med.
P. Braun
ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57.
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער ווארטע־זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
פערהיטונג בעגען שוואנגערשאפט
נאַ רשעה 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

מעבעל

אין גרעסטען אויסוואהל, די נייעסטע מאדעלען שלאפצימערן, שפייז-צימערן, קאבינעטען
ווי אויך פערשידענע עונצלנע מעבעל: קרעדענסען, טישען, שטיהלען, טאפטשאנען און אנדערע

קויפט בעסער לאדזש נור אין דער איבערגעל-בעקאנטער פירמע:
I. M. TEPKELTAUB (עקזיסט. פון 1882)
12 NARUTOWICZA 12
W PODWÓRZU.

אייגענע אויסארבייטונג לאנגיעהריגע גאראנטיע – נידריגע פרייזען –

מיר עמפפעהלען דאמען, הערען און קינדער-
שיך
זאמשי סאן באטען און קאלאשען פון „RYGAWAR"

אין א גרויסען אויסוואהל מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דעם רייכען לאגער פון
ספארט-שיך
פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.
I. Windman i Syn, ŁÓDŹ, Piotrkowska 35, tel. 112-23.

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

לעצטע טעג! גרויס מייסטערווערק, וואס האט אויפגעטרייסעלט די גאנצע וועלט!
Paul Muni אין דער הויפט-ראלע PASTEUR
פאספארטוס און הנחה-בילעטן, אחוץ אמטליכע אונגילטיג. פרייזען פון די פלעצער פון 54 גר.
אנאנס! נעקסטער פראגראם: „BOLEK i LOLEK" מיט Dymsza, Fertner

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

קלאנג-קינא-טעאטער **RAKIETA** שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג!
Jan Kiepura
„אין גלאנץ פון דער זון"
איז דעם ווינער מייסטער-ווערק, וואס ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש
אנהייב אין גצוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג. אויפן 1-טן סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ראג קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלג. טעג! קאפיטאלע ערציקאמעדיע
פריילין לילי
דאס איז דער נייער טריומף פון רייצנדער Franciszka GAAL
און איהרע פארטנערן זענען: Hans Haroy, Szöke Szakall — דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש.
אויסערן פראגראם „ADIEU" אין דער הויפטראלע M. Sulivan
פרייזען: I. פל. 1,09 גר. II פל. 90 גר. III פל. 50 גר. הנחה-קופאנען 70 גר. אנהויב 4 נ.מ. זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

דעמאנסטרירט די פרעכטיגסטע פילמען! היינט פרעכטיגע פרעמיערע!
SHIRLEY TEMPLE
די קליינע כשוף-מאכערין פון עקראן
„מיין שטערנדל"
אין איהר בעסטער קרעאציע
ס'נעמען אנטייל: SLIM SUMERVILLE, JANE DARVELL
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צייטונג „W państwie Smoka"
ווי אויך אקטועליטעטען און כראניק פון P.A.T. פרייזען פון די פלעצער אויף אלע סעאנסען פון 54 גר. אונזער דעוויז: די נידריגסטע פרייזן—די בעסטע פילמען.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט 2 שניידער-געזע-לען פון מענער-ארבייט, ס'קען אויך זיין פון קינדער-קאנפעקציע פון זאפארט, אפערטען אין אדמינ. אונטער „א גוטער פאכמאן".

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע פריזער-נייהערין צו גארדינען ביי ראזענקראנץ, נאוואמיעסקא 11, רעכטע אפיצינע

רעפרעזירקעס ווערט געזוכט צו ווידענע שטרימף מיעלטשארסקיעגא (שקאלנא) 30 פ-אנט 3 שטאק וו. 20.

ראקאלען

איבערצוגעבען א שטוב און א קיך 60 זל. א קווארטעל באוואמיעסקע 6. וו. 77 פראנט. ערקונדיגען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 9 אוונט.

אנ'ארט צו שלאפען פאר צוויי פריילייגס אדער 2 יונגעלייט מיט אלע בעקוועמליכקייטען אל. 1 מאי 4. וו. 21.

א צימער מיט בעקוועמליכקייטען פאר 1 אדער 2 פערזאן אדער אויף אר-בייט בילינג אפצוגעבען קילינסקיעגא 18 וו. 30.

אבצוגעבען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען אין קליינעם הויף פיעטריקאווער 17 וו. 89.

אבצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע פאר 1 אדער 2 יונגעלייט צו ערפאהרען. 11 ליסטאפאדא 16 וו. 22.

א שטוב אויף א פראצאוניע איבער-צוגעבען און א האלבען קעלער אויף א ווערקשטעל, וואלבארסקא 19 אין קוילען-סקלאד.

א פראנטאוויע-געוועלב אין צענטרום שטאט פון זאפארט איבערצוגעבען קילינ-סקיעגא 34. ביי ווייגבערג.

Pokój umeblowany z niekrępującym wejściem od zaraz do oddania. Nadaje się i na lokal handlowy, ul. 11-go Listopada 3, m. 44.

Sklep kolonialny natychmiast do sprzedania. Wiadomość Żeromskiego 27.

פערשידענעס

מודעה: ביים וואלבערזשער רבי שליט"א וואס וואוינט פראנציסקאנער 15 ווערט געזוכט א משמש בקודש, א בחור א פעהיגער מיטצופאהרען אין דער פרא-ווינץ.

בעלעגענהייטליך צו פערקויפען א שלאף צימער איינגעצען קאמפלעט מיט מאטראצען אין גוטען צושטאנד. צו ער-פאהרען ביי ווראבלעווסקי, נאוואמיעסקא 29

א קוואליפיצירטער בוכהאלטער מיט די בעסטע רעקאמענדאציעס זוכט בע-שעפטיגונג אויף עטליכע שעה, אין טאג בעגען מעסיגע בעלוינונג אפערטען אונטער „Z. B." אין אדמ.

צו פערקויפען א ווילע אין וויש-ניאווא גורא ועגענאיבער דעם באסיין, צו ערפאהרען ביי קאץ וואלטשאנסקא 67

בחנם! די פאנאטאוויע קאפעלוש-ניצע נעמט אן מענער-היטען צו וואשען און צו פאסאנירען נאר 1 זלאטי קילינ-סקעגא 28 פארטער רעכטס.

צו פערקויפען א קריסט-מאשין אין גוטען צושטאנד שרודמיעסקא 24 וו. 26

Zaginiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej za № 128163 z dn. 13/3 36 na Zł. 15.— na imię Piła Szaja.

טעקסטיל-פאבריקאנטען, וואס האבן אינטערעס פאר פערקויף נאך לעמבערג, סטאביל יעדע וואך פערקויף און אינקאסא צו בעקומען, צו דעם צוועק שטעהט צו פערפיגונג א גוט ערפאהרענער און סאלידער בעקאנטער לאדזשער סוחר, אפערטען וועגען פערזענליכע בענויע ערקלערונגען אין אדמיניסטראציע אונטער „Okazja".

ס'ווערט געזוכט א שותף צו א גוט איינגעפיהרט וועש-געשעפט אין צענטרום. שטאט אפערטען אונטער „בראנזשיסט" אין אדמינ.

דאמען און הערן-גארדעראבע, וועלכע זענען דורך ריסען, געברענט אדער מאלען בעשעדיגט, ווערען קינסטליך פערשטאפט נישט צו דערקענען צו נידריגע פרייזען דורך בערלינער פאכלייט 11 ליסטאפאדא 29 ביי ארבאנעק.

ס'ווערט געזוכט צו קויפען א 20-ער אדער א 22-ער קעטעל-מאשין צו שטרימפף. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „צ".

א לעהרערין, גוטע פעדאגאגין ער-טיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע אין פויליש, יודישע און דייטשע שפראכען, צו מעסיגע פרייזען. לאסמאן, בזשעזשינער 15

א שותף מיט 2 ביז 3 טויזענד זלאטעס ווערט געזוכט צו אנ'איינגעפירט געשעפט אין צענטרום שטאט. אפערטען אין אדמינ. אונטער „ר. ג."

אין מיין פראצאוניע בעקומט מען אויסגעבארגט באלאווע און חופה-קליידער עלעגאנטע מאדערן צו בילינע פרייזען. מינץ, זגערזשער 28.

א 3 פעדימדיגער זינגערס אבערלאק אין גוטען צושטאנד זוך איך צו קויפען פון זאפארט, אפערטען אונטער „אבער-לאק" אין אדמינ.

א קירושנער משין פירמע „סיקצעס קרישע" אין גוטען צושטאנד וויל איך קויפען, ווארשאווסקי 11 ליסטאפאד 3.

בילינג אין א קורצע צייט לערן איך אויס פויליש, פאר דערוואקסענע מיט א ספעציעלער מעטאדע. פיעטריק. 17, וו. 17, לענגא.

אכטונג זאקען-פאבריקאנטען, איך נעהם אן אויף לוין אלע ארט רענדער אויף 16-ער מאשינען, רובין קאמיענא 15

אכטונג זאקען=פאבריקאנטען! איך נעהם אן צו מאכען רענדער צו קינדער-שקארפעטען און טעניס אויף 13-ער און 16-ער שטריק-מאשינען אפערטען אין אדמ. אונטער M. T.

צו פערקויפען א טייל הויז אין האנדלס צענטרום אפערטען אונטער „35"

Za 5 zł. miesięcznie uczę angielskiego, francuskiego i niemieckiego pod kierownictwem znanego prof p. Harry Greena. Zapisy Piłsudskiego 62, front, I piętro, 6—9 w.

צו פערקויפען א 16-ער קעטלער-מאשין צו שטרימפף אין גוטען צושטאנד צו ערפאהרען קילינסקיעגא 21 וו. 17.

נעכטען אוועגד אין ביים זגער-זשער טראמוואי פערלוירען געגאנגען 3 אויסגעשריבענע געשעפטס-ביכער. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג. זיך מעלדען דורך טעלעפאן 157-00. די ביכער האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. דיסקרעציע גע-זיכערט.

וויכטיג פאר אלע!
גרינדליכע און פראקטישע לעהרע פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ, אריטמעטיק אויך מאשין-שרייבען. פרייזע-צוגענגליכע. איינשרייבונגען און בים-שרייבען-ביורא פילנאצנא 9.

אין פערלויף פון 3 מאנאטען לערן איך די העברעאישע שפראך אין ווארט און אין שריפט מיט אלע כללים ודקדוקים, אויך מפטיר מיט א דרשה צו א בעל מצוה. פרייז צוגענגליך. מיין אדרעס: גדאנסקא 24, לעהרער א. איטקין.

קווארץ-לאמפען
אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר צו מעסיגע פרייזען אין אמבולאטאריום ביים „מחזיקי חולים" (דאווברארטשיקוב (יוליוש) 28, טעלעפאן 152-65.

BUCHALTER-PODATKOWIEC na stanowisku zaprowadza i prowadzi księgi handlowe w większych i mniejszych przedsiębiorstwach. Sporządza bilanse. Organizuje również księgowość przebitkową. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. LEON KRELL. Piotrk. 79, m. 40, tel. 145-64

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowske 64, m. 3, front, II piętro 11—1, 8—10 w.

Nauczyciele z 22-letnią praktyką udzielają dla dorosłych i dzieci polskiego, buchalterji, francuskiego, angielskiego, żydowskiego i esperanta. — Szybko i tanio. SZYF, Jakóba 12, prywa oficyna, I-sze piętro, m. 30.

Uwaga! Eleganckie Panie! nowo=otworzony wypożyczalnia sukien ślubnych i balowych modeli paryskich, ul. Stodolniana 10, róg Zachodniej, Kutnerowa.

JUBILER M.Kornblum. Piłsudskiego 57, tel. 255-76 (dawn. Południowa 8) wykonuje roboty artystyczne p/g najnowszych wzorów zagranicznych. Ceny przystępne.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ?. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט שרייבען א גוטען יודישען בריף אין 15 לעקציעס אפילו דעם, וואס קאן גארנישט שרייבען. די עלטער שפילט נישט קיין ראלע. די פרייזען—צוגענגליך אלע 1-טער מאי 4, ביי ליפשיץ.

RUTYNOWANY NAUCZYCIEL naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI. Wiad: w cukierni „Karo", Gdańska 45.

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk sotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.